

❁ ΗΜΙΦΩΝΟΛΗΚΤΑ Γ' ΚΛΙΣΕΩΣ (βυνέχεια)

ΥΓΡΟΛΗΚΤΑ ΣΥΓΚΟΠΤΟΜΕΝΑ: διπλόθεμα ἀκατάληκτα σέ -ηρ (γεν-ρος)

❁ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΩΝ ΛΑΒΔΑΚΙΔΩΝ

Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

❁ ΕΚΛΟΓΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

ΠΑΡΟΙΜΙΟΔΕΙΣ ΣΤΙΧΟΙ ΕΚ ΤΗΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ

❁ ΚΑΠΟΙΕΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ

ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ Γ' ΚΛΙΣΕΩΣ

Συγκοπτόμενα υγρόληκτα
 Ἀκατάληκτα σέ -ηρ γεν. -ρος διπλόθεμα

Ἀπό τὰ διπλόθεμα υγρόληκτα ὀνόματα σέ -ηρ τὰ παραπάνω ἔξι ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, ἡ θυγάτηρ, ἡ γαστήρ (= κοιλιά), ἡ Δημήτηρ καί ὁ ἀνὴρ λέγονται συγκοπτόμενα, γιατί συγκόπτουν, δηλαδή ἀποβάλλουν τό ε τοῦ ἀσθενοῦς θέματος σέ ὀρισμένες πτώσεις τοῦ ἐνικοῦ (στήν γενική καί δοτική) καί τοῦ πληθυντικοῦ.

Παραδείγματα

1. Ἔσεσθε καί ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατήρ ἡμῶν...
2. Μητρός τε καί πατρός καί τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμιώτερόν ἐστιν ἡ πατρίς.
3. Δόξα τῷ Πατρί καί τῷ Υἱῷ...
4. Τίμα τόν πατέρα σου καί τήν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται...
5. Πάτερ ἄφες αὐτοῖς, οὐ γάρ οἶδασι τί ποιῶσι.
6. ... κατά τὰ αὐτά γάρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.
7. Ὁ Θεός τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ ποιῶν μεθ' ἡμῶν...
8. Ἡ σκηνή τοῦ μαρτυρίου ἦν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ...
9. Ἐάν γάρ πολλούς παιδαγωγούς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλούς πατέρας.
10. ... λέγει τῇ μητρί Αὐτοῦ... εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου.
11. Μητέρα τοῦ Θεοῦ, φύλαζόν με ὑπό τήν σκέπην σου.
12. Ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν...
13. Εἶπατε τῇ θυγατρὶ Σιών, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου.
14. Θάρσει θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.
15. Οὐδέεις τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων γεύσεται μου τοῦ δείπνου.

16. Ἴδού ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἷόν...

17. Δήμητρος καὶ Περσεφόνης λαμπρόν ἱερόν ἐν Ἐλευσίνι ἦν.

18. Τῇ Δήμητρι θυγάτηρ ἦν Περσεφόνη.

19. Οἱ Ἀθηναῖοι τὴν Δήμητρα καὶ Περσεφόνην τοῖς Ἐλευσινίοις μυστηρίοις ἐθεράπευον (= ἐλάτρευαν).

20. ὦ Δήμητερ καὶ Περσεφόνη, χάριν ἔχομεν ὑμῖν (= σᾶς χρωστᾶμε εὐγνωμοσύνη), παρέχετε γάρ καλὰ δῶρα.

Ὅπως βλέπουμε ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα τὰ συγκοπτόμενα διπλόθεμα ἀκατάληκτα σέ -ηρ κλίνονται ὡς ἑξῆς:

	(θ. πατηρ-, πατερ-)		ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			(θ. Δημητηρ-, Δημητερ-)	
Ὄν.	ὁ	πατήρ	ἄνῆρ	ἡ	θυγάτηρ	Δημήτηρ	
Γεν.	τοῦ	πατρ-ός	ἄνδρ-ός	τῆς	θυγατρ-ός	Δήμητρ-ος	
Δοτ.	τῷ	πατρ-ί	ἄνδρ-ί	τῇ	θυγατρ-ί	Δήμητρ-ι	
Αἰτ.	τόν	πατέρ-α	ἄνδρ-α	τήν	θυγατέρ-α	Δήμητρα	
Κλ.	ῶ	πάτερ	ἄνερ	ῶ	θύγατερ	Δήμητερ	
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ							
Ὄν.	οἱ	πατέρ-ες	ἄνδρ-ες	αἱ	θυγατέρ-ες		
Γεν.	τῶν	πατέρ-ων	ἄνδρ-ῶν	τῶν	θυγατέρ-ων		
Δοτ.	τοῖς	πατρ-ά-σι(ν)	ἄνδρ-ά-σι(ν)	ταῖς	θυγατρ-ά-σι(ν)	δέν ἔχει	
Αἰτ.	τούς	πατέρ-ας	ἄνδρ-ας	τάς	θυγατέρ-ας		
Κλ.	ῶ	πατέρ-ες	ἄνδρ-ες	ῶ	θυγατέρ-ες		

Παρατηρήσεις

Τί συγκόπτει κάθε ὄνομα

1. Τά ὀνόματα πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ, γαστήρ ἀποβάλλουν τό ε στήν γενική καί δοτική ἐνικοῦ καί στήν δοτική πληθυντικοῦ.

2. Τό ὄνομα ἄνῆρ ἀποβάλλει τό ε στίς πλάγιες πτώσεις τοῦ ἐνικοῦ καί σέ ὅλες τίς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ· μεταξύ δέ τοῦ ν καί τοῦ ρ ἀναπτύχθηκε τό σύμφωνο δ γιά διευκόλυνση τῆς προφορᾶς (ἄνῆρ, ἀνῆρ-ός – ἀνρός – ἀν-δ-ρός).

3. Τό ὄνομα Δημήτηρ ἀποβάλλει τό ε στίς πλάγιες πτώσεις τοῦ ἐνικοῦ.

4. Ὅλα τὰ συγκοπτόμενα στήν δοτική τοῦ πληθυντικοῦ ἀνάμεσα στό συγκεκριμένο θέμα καί στήν κατάληξη -σι παίρνουν ἓνα α βραχύ στό ὁποῖο καί τονίζονται (μητράσι, θυγατράσι, γαστράσι).

5. Τά ὀνόματα πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ καί γαστήρ στήν γενική καί δοτική ἐνικοῦ τονίζονται στήν λήγουσα, τό δέ ὄνομα ἄνῆρ τονίζεται στήν λήγουσα καί σ' αὐτές τίς πτώσεις ἀλλά καί στήν γενική πληθυντικοῦ (μητρός, μητρί – πατρός, πατρί – ἀνδρός, ἀνδρί, ἀνδρῶν).

Τό ὄνομα Δημήτηρ τονίζεται στήν προπαραλήγουσα σέ ὅλες τίς πτώσεις ἐκτός ἀπό τήν ὀνομαστική.

6. Τά ὀνόματα πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ, ἄνῆρ σχηματίζουν τήν κλητική ὁμοια μέ τό ἀσθενές θέμα καί ἀνεβάζουν τόν τόνο: ῶ πάτερ, μήτηρ, θύγατερ, ἄνερ. Μόνο τό ὄνομα γαστήρ σχηματίζει τήν κλητική ἐνικοῦ ὁμοια μέ τήν ὀνομαστική (ῶ γαστήρ).

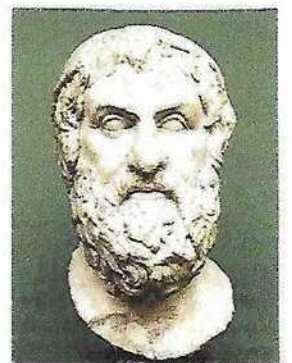
Η τραγωδία «*Ἀντιγόνη*» τοῦ Σοφοκλή εἶναι ἓνα δράμα ποῦ ἔχει κριθεῖ ἀπὸ τοὺς αἰῶνες καὶ ἔχει κερδίσει μία ὑψηλὴ θέση, ὅσο γιὰ ἔργα, βτὴν παγκόσμια γοητευτικότητα. Τὸ βουδαιό εἶναι πὺς ἡ ὁμόθυμη αὐτὴ ἀξιοσημειώτικὴ ἀναγνωρίση προέρχεται ἀπὸ ἐκπροβώπους τῶν πύο διαφορετικῶν ἀπόψεων.

Τὸν 19^ο αἰῶνα, ἡ *Ἀντιγόνη* εἶχε ἀναχθεῖ βέ ἀγωνιστικὸ βύμβολο γιὰ τὰ ἔθνικὰ καὶ κοινωνικὰ κινήματα τῆς ἐποχῆς. Μὲ τὸ ἴδιο ἐνθουσιαστικὸ πνεῦμα τοῦ καιροῦ τους, ρομαντικοὶ βτοχαβτὲς καὶ γιγόβογοι τοῦ ἰδεαλισμοῦ, *Γκοῦτε*, *Ζιγγερ*, *ἀδελφοὶ Ζιέσκε*, *Χέγντερζην*, *Χέσκε*, *Ζέγγινγκε*, οἱ ὁποῖοι ἔβρισκαν βτὴς ἀρχαῖες τραγωδίες ἀκένωτη πηγή μεταφυσικῶν διασημάτων γιὰ τὴν μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου καὶ γιὰ τὴν φύση τῆς τέχνης, ἀνύγωβαν τὴν *Ἀντιγόνη* τοῦ Σοφοκλή βέ ἀξεπέραστο ὑπόδειγμα κλαββικὸῦ δράματος.

Κατὰ τὸν *Χέσκε* βτὴν «*Αἰθθητική*» του, ἡ *Ἀντιγόνη* εἶναι τὸ ἀρίβτον καὶ γαριέβτατον τεχνούρημα ἀρχαίας καὶ νεωτέρας δραματολογίας.

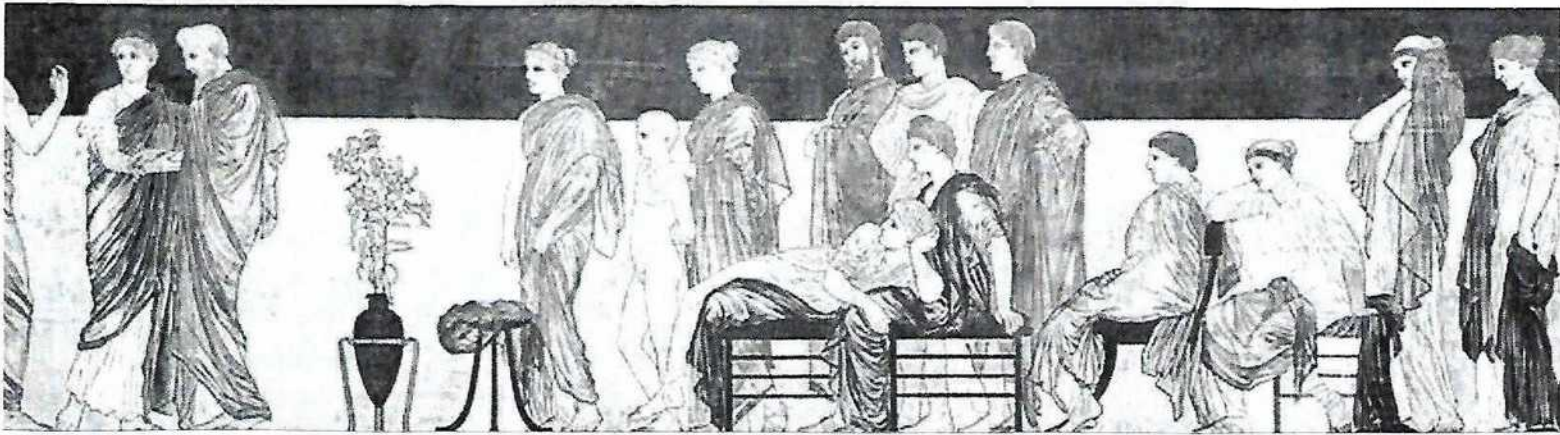
Αλλὰ καὶ βτὴν νεώτερη ἐποχή, ἀπὸ τὸν μῦθο τῆς *Ἀντιγόνης* ἐμπνεῦβτικαν ἀρκετοὶ γέγοι βυχγραφεῖς. Ἐνδεικτικῶς ἀναγέρονται ὁ *Σάν Ἀνούιχ* καὶ ὁ *Μπέρτοζτ Μπρέχτ*.

Η «*Ἀντιγόνη*» εἶναι τὸ δεῦτερο ἀπὸ τὰ βωζόμενα ἔργα τοῦ Σοφοκλή, μετὰ τὸν «*Αἴαντα*». Τὸ δίδαξε τὸ 442 π.Χ. βτὴν Ἀθήνα, κερδίζοντας τὸ πρῶτο βραβεῖο. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου βτὴν ἀθηναϊκὴ βκηνὴ τοῦ 5^{οῦ} π.Χ. αἰῶνα ἦταν τόβο με-γάλη, ὡβτε ἡ πογιτεία τῶν Ἀθηνῶν, γιὰ γὰ πηβέβει τὸν Σοφο-

κη, τὸν ὄριβε ἀρχηγὸ - βρατηγὸ τῆς ἐκβρατείας ἐκείνου τοῦ ἔτους ἐναγτίον τῆς Λαίμου. Ἔτσι δὲ ἡ πρώτη τραγωδία ποὺ παίχθηκε ἐτὴν Ἑλλάδα (1867), μετὰ τὴν δημιουργία τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ κράτους, εἶ μεταφράσει Ἀλεξάνδρου Ρίζου Πακαβῆ.

**ΑΡΧΑΙΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ
«ΑΝΤΙΓΟΝΗ» ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΗ**

MOORE, ALBERT JOSEPH, 1867, τέμπρα ἐ ἐ καρβᾶ. Victoria and Albert Museum

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΩΝ ΛΑΒΔΑΚΙΔΩΝ

Ἡ γενιά τῶν Λαβδακιδῶν, ποὺ βασιλευσε ἐτὴν Θήβα, ἔδωκε καὶ ἐτοὺς τρεῖς μεγᾶλους τραγικοὺς πηροῦβιο ὑγικὸ χιὰ τὴν βύδεση τῶν τραγωδιῶν τους. Τὰ πρῶτα πενιχρὰ ἐτοιχεῖα τοῦ μῦθοῦ βρίζονται ἐτὴν Ἰγλάδα καὶ ἐτὴν Νέκυλα τῆς Ὀδύββελιας, ἐνῶ ἐτὰ ἔπη Θηβαῖς καὶ Οἰδελπόδελια πῆρε τὴν ὀριβτικὴ μορφή του.

Σύμφωνα με τὸν μῦθο, ὁ καδμος, ἰδρυτὴς τῆς Θήβας, βρότωσε τὸ ἱερὸ γίδι τοῦ Ἄρη ποὺ γύγαζε τὴν πηγή τοῦ Θεοῦ. Ὁ γιὸς του Πορῦδωρος καὶ ὁ ἔχγονός του Λαβδακος καταδίωξαν τὴν γατρεία τοῦ θεοῦ Διονύβου καὶ ἀμάρτησαν κατὰ τοῦ θεοῦ. Ὁ γιὸς τοῦ Λαβδακου Λάιος ἐβήγαζε τὴν παιδεραβτία, ἀρπάζοντας τὸν γιὸ τοῦ Πέροπα Χρύβημο, καὶ ὁ Πέροπας τὸν καταράβτηκε νὰ πεδάνει ἀτεκνος ἢ νὰ βρωτῶδει ἀπὸ τὸ παιδί του. Ἀπὸ ἐκεῖ βεκιγοῦν οἱ βυμορὲς τοῦ γένους τῶν Λαβδακι-

δῶν, πού γιὰ τρεῖς δυναχόμενες γενιές ὑποφέρουν ἀπὸ αὐτὴ τὴν βαρὴ κατάρρα.

Ο Οἰδίπους, γιὸς τοῦ Λαίου, βρότωβε, χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζει τὸν πατέρα του καὶ παντρεύτηκε τὴν μητέρα του, τὴν Ἰοκάστη, μὲ τὴν ὁποία ἀπέκτησε δύο γιούς, τὸν Πολυνεΐκη καὶ τὸν Ἑτεοκῆ, καὶ δύο κόρες, τὴν Ἀντιγόνη καὶ τὴν Ἰσμήνη. Ὄταν ἀποκαλύφθηκε ἡ τραγικὴ ἀλήθεια, ἡ Ἰοκάστη ἀπαγχονίστηκε καὶ ὁ Οἰδίπους αὐτοτυγχώθηκε καὶ αὐτοεξορίστηκε. Ἐξ βωζόμενο ἀπόβημα τῆς Θηβαΐδας ἀγαγέρεται ὅτι ὁ Οἰδίπους κατάράβηκε τοὺς δύο γιούς του νὰ μοιράβουν τὴν κληρονομιά του μὲ ὀηθισμένο χέρι καὶ νὰ κατεβούν ἐτὸν Ἄσθ ἀζηροβραχμένοι, ἐπεὶδὴ εἶχαν παραβῆ τὴν ἐντολή του νὰ μὴ χρησιμοποιοῦν ποτὲ τὸ ἀβημένο τραπέζι τοῦ Κάδμου καὶ τὸ χρυδὸ κῦπερρο (δέπας), μὲ τὸ ὁποῖο ἔπινε κραβὶ ὁ Λαίος. ♦

ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΓΟΝΗ
ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΟΥΝ ΤΗΝ ΘΗΒΑ
Jalabert Charles, 1842

Τὰ δύο ἀδέρφια, Πολυνεΐκης καὶ Ἑτεοκῆς, θυμωμένων νὰ βασιλεύβουν διαδοχικὰ ἀνὰ ἕνα χρόνο. Πρῶτος βασιλεύβει ὁ Ἑτεοκῆς, ὁ ὁποῖος ὁμως ἀρνήθηκε νὰ παραδῶβει τὴν ἐξουβία ἐτὸν Πολυνεΐκη.

ΔΙΑΜΑΧΗ ΕΤΕΟΚΛΗ - ΠΟΛΥΝΕΙΚΗ. ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΕΝΟΙ ΘΑΝΑΣΙΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΔΥΟ, ΠΕΦΤΟΥΝ ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ. ΑΝΑΓΛΥΦΟ ΑΠΟ ΑΛΑΒΑΣΤΡΙΝΗ Ε ΤΡΟΥΣΚΙΚΗ ΤΕΦΡΟΔΟΧΟ 200-100 Π.Χ. ΛΟΥΔΙΟ, Βρετανικὸ Μουβείο.

Ὁ Πολυνεΐκης ἔφυγε ἀπὸ τὴν Θῆβα καὶ πῆγε ἐτὸν Ἄργος, ὅπου παντρεύτηκε τὴν κόρη τοῦ βασιλέα Ἀδράστου. Μαζὶ μὲ τὸν πεδερὸ του καὶ ἄλλους πέντε Ἀργείους ἡγεμόνες ἐκστράτευβε ἐναντίον τῆς Θῆβας, γιὰ νὰ διεκδικῆβει τὴν ἐξουβία. (Τὰ γεγονότα αὐτὰ ἀποτεροῦν τὴν ὑπόβηβη τῆς τραγωδίας τοῦ Αἰδύχου «Ἑπτὰ ἐπὶ Θῆβας» καὶ τῆς τραγωδίας τοῦ Ἑριπίδη «Φοίνιββες»).

Οἱ ἑπτὰ Ἀργεῖοι ἀρχηγοὶ τάχθηκαν ἀπέναντι ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ Θηβαίους ἥρωες πού ὑπεραβήζονταν τὶς ἑπτὰ πύγες τῆς Θῆβας. Ἀπέναντι ἀπὸ τὸν Ἑτεοκῆ ἦταν ὁ Πολυ-

νείκης. Ἡ τελική μοιομαχία τῶν δύο ἀδελφῶν ἐπιβεβαιώνει τὴν κατάρα τοῦ Οἰδίποδα. Τὰ δύο ἀδελφία ἔπεσαν ἀζητηροσκοτωμένα μπροστὰ βτὰ τείχη τῆς πόλης, ἡ ὁποία ὁμως βῶθηκε.

Ἡ ἀρχὴ περιῆλθε βτὸν ἀδελφὸ τῆς μητέρας τῶν παιδιῶν τοῦ Οἰδίποδα, κρέοντα. Ὁ νέος βασιλεὺς τῆς πόλης κρέων, ἐκδίδει διαταγὴ νὰ ταχεῖ ὁ Ἴτεοκῆς μὲ τιμές, ἐνῶ τὸ βῶμα τοῦ Πορυνείκη νὰ μείνει ἄταφο, βορὰ βτὰ βκυρία καὶ τὰ ὄρνια, γιὰτὶ δέξηθε νὰ προδώσει τὴν πατρίδα του. Ἀπὸ τὸ βημεῖο αὐτὸ ἀρχίζει ἡ ὑπόθεση τῆς τραγωδίας.

❁ Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ❁

Τὸ δράμα ἔχει ὡς βκηνικὸ τὸ βασιλικὸ ἀνάκτορο τῶν Θηβῶν, κατοικία τῶν Λαβδακιδῶν βασιλέων καὶ τῶρα τοῦ κρέοντα, τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Ἰσμένης.

Στὸν Πρόλογο τοῦ ἔργου βυαντᾶμε τὴν Ἀντιγόνη χαράματα, ἔξω ἀπὸ τὸ παλάτι τοῦ κρέοντα, νὰ ἀνακοινῶνε βτὴν ἀδελφὴ τῆς Ἰσμήνη τὴν ἀπόφασή της νὰ ἀκηγήσει τὴν διαταγὴ τοῦ κρέοντα καὶ νὰ δάξει τὸν ἀδελφὸ τῆς Πορυνείκη, ἐνερχοῦβα βυμφώνως πρὸς τοὺς ἀχραγούς θεϊκοὺς νόμους καὶ ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν νεκρὸ ἀδελφὸ. Ἡ Ἰσμήνη τρομαγμένη ἀρνεῖται νὰ βυμπράξει, θεωρῶντας ὅτι οἱ νόμοι τοῦ βασιλέως δὲν ἐπιδέχονται ἀμφιβόληση, καὶ προπαδεῖ νὰ τὴν ἀποτρέψει ἀπὸ τὰ ἐπικίνδυνα βχεδιά της.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ Κ' ΙΣΜΗΝΗ

Emil Teschendorff

Μετὰ τὴν φορτισμένη βυνομιγία τους, τελειώνει ὁ Πρόλογος καὶ ἀκολουθεῖ ἡ Πάροδος τοῦ Χοροῦ, ὁ ὁποῖος ἀποτερεῖται ἀπὸ γέροντες εὐγενεῖς τῆς Θήβας, πού ἀποτεροῦν τὸ βυμβούλιο τοῦ βασιλέα. Ἡ Πάροδος δημιουργεῖ ἔντονη ἀντίθεση, ἀφοῦ ἐξυμνεῖ μὲ δραμαβευτικὸ τόνο τὴν νίκη ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν. Τὸ κῆμα εὐφροβύνης βυνεχίγεται καὶ βτὸ πρῶτο Ἐπειβόδιο, πού παρουβιάζει τὸν κρέοντα νὰ ἀνακοινῶνε τὴν ἀπόφασή

του για την μεταχείριση του Πολυμείκη και να εκθέτει τις αρχές της διακυβέρνησής του. Στην επόμενη βκηνή μπαίνει τραγικά ένας από τους φύλακες του πτώματος, για να ανακοινώσει ότι κάποιος έκανε συμβολική ταφή, καλύπτοντας τον νεκρό με χώμα.

Η εμφάνιση του φύλακα επιβραδύνει την εξέλιξη, αφού αυτός αρχικά γηυαρεί για την απροθυμία του να εκτελέσει το έργο της μεταφοράς μιας δυάρεβτης ηηρογορίας, την οποία καθυστερεί να ανακοινώσει. Ο Κρέων διατάζει τον φύλακα να βρεί τον παραβάτη ή το Ύπειρόδιο κείναι με ένα Χορικό (Α΄ ζτά-βιμο) που εξυμνεί την απεριόριστη δύναμη του ανθρώπου, αηηά επιβραμίνει την αδυναμία του απέναντι στις θεϊκές δυνάμεις και τους άγραους νόμους.

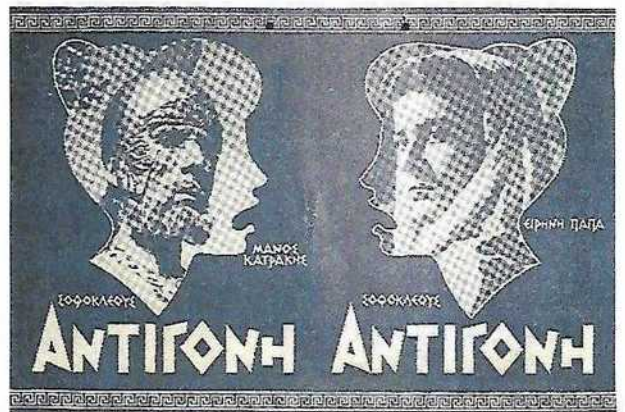
Η ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΕΜΠΡΟΣ ΣΤΟΝ ΝΕΚΡΟ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΛΥΤΡΑΣ, 1865. Έλν. Πανακόδηκη

Στο δεύτερο Ύπειρόδιο, ο φύλακας επανέρχεται οδηγώντας στην βκηνή την θαρραγέα κόρη του Οιδίποδα, Αντιχόνη, που βυνηγήθη όταν επιχειρήσε δεύτερη ταφή. Ακολουθεί έντονη αντιπαράθεση μεταξύ Αντιχόνης και Κρέοντα, και στην βυνέχεια έρχεται στην βκηνή και η Ίβμήνη, που κατηγορείται από τον βαβιγέα για βυνεργαβία.

ΟΙ ΦΥΛΑΚΕΣ ΟΔΗΓΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΣΤΟΝ ΚΡΕΟΝΤΑ. 4ος α. π.Χ.

Αν και δεν είχε αγαμειχθεί στην ταφή, όπως παραδόξως αποδέχεται τις κατηγορίες και ηπτε να πεδάνει μετά της αδελφής της. Η βτάβη της Ίβμήνης προκαλεί αγανάκτηση στην Αντιχόνη και της μιγεί βκηνρά, καηώντας την να προτιμήσει την ηπη. Η Ίβμήνη προβπαδει να βυκινήσει τον Κρέοντα, ύπενδυμίζοντας τον δεβμό της Αντιχόνης με τον Αίμονα, τον ηιό του. Ο Κρέων παραμένει αμετάπειτος και βκηνρός, διατάζει να βυηηηθδούν και οι δύο αδελγές, χωρίς όμως να ηεκαθαρίσει ποιά τύχη περιμένει την καδεμμία.

 Στὸ δεύτερο ζῆταβιομο, ὁ Χορὸς θρηνεῖ τὴν μοῖρα τῆς οἰκογένειας τῶν Λαβδακιδῶν, καθὼς οἱ κατάρες πηήτουν τῶρα τὰ νεώτερα μέρη τῆς.

 Στὸ τρίτο Ἐπεισόδιο, ἐμφανίζεται ὁ Αἴμων, γιὸς τοῦ Κρέοντα, ὁ ὁποῖος ἔχει μνηστευθεῖ τὴν Ἀντιγόνη. Ὑστερα ἀπὸ ἔντογο διαπηκτικὸμό, ὁ Κρέων ἀποφαίνεται νὰ χαρίσει τὴν ζωὴ εἰς τὴν Ἰσμήνη, ὅχι ὅμως καὶ εἰς τὴν Ἀντιγόνη, τὴν ὁποία θέλει ὁπωδὴποτε νεκρή, ὑπεραβιζόμενος τοὺς νόμους τῆς ποσιτείας. Ὁ Αἴμων προπαθεῖ νὰ μεθοραβῆσει γιὰ τὴν σωτηρία τῆς, ἀλλὰ μάταια. Ὁ δευτὸς ἡμερῶν μένει ἀμετάπειτος. Ἀγγόρων ὁ Αἴμων κατὰ τοῦ πατέρα του ἀποχωρεῖ ἀπὸ τὴν βενηνὴ τόσο ὀρχιζόμενος, ποὺ ἐμπνέει ἀνηδυσία εἰς τὸν Χορό.

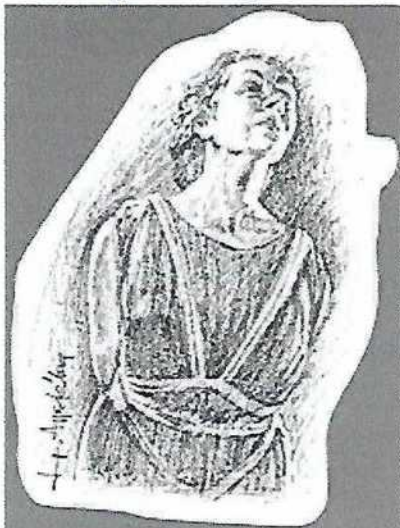

 Ακοροδεῖ τὸ τρίτο ζῆταβιομο, εἰς ὁποῖο ὁ Χορὸς ἐξυμνεῖ τὴν παντοδυναμία τοῦ ἔρωτα μέσα εἰς τὴν δύσκειροδὴ τοῦ ἐθιμικοῦ δικαίου μετὰ τὸν νόμο, καὶ τὴν δυνακόροδὴ τραγικότητα, κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς τραγωδίας.

Ἡ ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΑΠΟΔΙΔΕΙ ΝΕΚΡΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ ΣΤΗΝ ΣΟΡΟ ΤΟΥ ΠΟΛΥΝΕΙΚΗ. ΓΟΥΪΛΙΑΜ ΧΕΝΡΙ ΡΑΪΝΧΕΡΤ, 1870. Ν. ΥΟΡΚΗ

 Τὸ τέταρτο Ἐπεισόδιο περιγαμβάνει τὸν κορμό, τὸν θρῆνο τῆς Ἀντιγόνης, καθὼς ὀδηγεῖται μετὰ τὴν βυνοδεῖα γρουρῶν εἰς τὰς ἀποδοξωτὸ, ὅπου εἰς τὴν ἐξκευθεῖ τῶνα. Ἡ ἠρωῖδα εἰς τὴν οὖν γυχορὸ χωρὶς ἀνδρῶπινα βυνοδοξήματα.

Προτίμησε τὸν δύσκειρο δρόμο τοῦ χρέους, ποὺ τὴν ὀδηγεῖ εἰς τὸν θάνατο, παρὰ τοὺς ἰσχυροὺς δεβμοὺς μετὰ τὴν ζωὴ. καὶ εἰς τὴν ἐξκευθεῖ τὴ τραγικότητα ποὺ ἀπαιτεῖ μεγάρη καὶ δυνατὴ γυχορὸ: Δυβιάζεται, ἀλλὰ ἡ δυβία τῆς αὐτῆς τῆς κοβτίζει ὀδύνη. εἰς τὴν ὀδύνη, ὅμως, μέσα ὑπάρχει καὶ ἡ περηγάνεια. Ὁ θεατὴς βυνομετέχει καὶ αἰδοάγεται τὸν «ἔρωτα» εἰς τὸν θρῆνο τῆς ἡ Ἀντιγόνη εἰς τὴν παραπονεθεῖ, γιὰ τὴν χάνει τὴν μεγάρη χαρὰ τῆς ζωῆς· καὶ γιὰ μιὰ νεὰ κόρη αὐτῆς ἡ χαρὰ εἰς τὴν ὀδύνη. Ὁ Χορὸς προπαθεῖ νὰ τὴν παρηγορήσει, ἀλλὰ μετὰ τὸν τρόπο ἀδέξιο· τὴν θαυμάζει, γιὰ τὴν δικὴ τῆς θέληση προχωρεῖ εἰς τὸν θάνατο. Αὐτὸ

τῆς θυμίζει τὴν Μιόβη. Ὁ Χορὸς τῆς γέει ὅτι εἶναι τιμητικὸ δι' αὐτὴν νὰ παραβάλληται μὲ Ἰσόδοο (τὴν Μιόβη, ἡ ὁποία ἔζησε καὶ ὑπέφερε ἐτὴν Θίβα, μεταμορφώθηκε εἰς γίδινη στῆθη, ὅπως ἡ Ἀντιχόνη δὲ ταφεῖ εἰς γίδινο τύμβο, χάθηκε εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας τῆς, ὅπως πάει νὰ γίνοι καὶ μὲ τὴν Ἀντιχόνη). Ἡ Ἀντιχόνη τὸ παίρνει αὐτὸ εὖν ἔρωνεία. Ἡ περηγάνεια τῆς πηχῶθηκε. Ξεβγαίνει εἰς νέο δρῆνο. Ὁ Χορὸς παραμένει ἐτὴν θέβη τοῦ καθημερινοῦ ἀνθρώπου, ποὺ εἶναι προκορημένος εἰς κἀδιερωμένα. Δὲν βυζαμβάνει τὸ μεγαλεῖο τῆς θυβίας τῆς καὶ τῆς καταροχίει ὅτι βυγκρούετκε μὲ τοὺς νόμους τοῦ κρέοντα· ὁ ὑπαινημὸς τοῦ μάχιβτα διὰ τὰ προχορικά ἀμαρτήματα τὴν κάνει νὰ δρηνήθει τὰ βάβανα τῆς οἰκογενείας τῆς. Ἀλλὰ ὁ Χορὸς καὶ πάρι τῆς ὑπενθυμίζει ὅτι αἰτία τῆς καταδτρογῆς τῆς εἶναι ἡ παραβίαβη τῶν νόμων τοῦ κρέοντα. Ἡ Ἀντιχόνη μένει γυχικὰ μόνη καὶ ἡ ἐπωδὸς τῆς

ἐκγράζει αὐτὴ τὴν τραχικὴν ἀδελφῆ τῆς μοναχιάς χωρὶς χαρά, χωρὶς φόβους.

 (Ἡ ἐκβαβη τοῦ ἔργου δείχνει πὺς ἡ θέβη τοῦ Χοροῦ δὲν ταυτίζεται μὲ τὴν θέβη τοῦ Σοφοκλῆ, ποὺ δικαιώνει τὴν Ἀντιχόνη. Ὁ Σοφοκλῆς ἀπῆως κάνει τὸν Χορὸ νὰ βγέπει ἔτβι τὰ πράγματα, διὰτὶ ὁ ἴδιος ὁ ποιητῆς δὲν ἀρεῖται τὴν ἀξία τοῦ βεβαβῆμοῦ εἰς τοὺς νόμους τῆς πόχης).

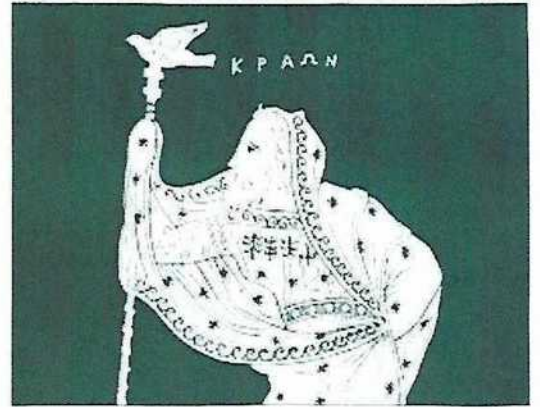
 Ἡ ἐμγάνιβη τοῦ κρέοντα διακόπτει τὸν δρῆνο τῆς Ἀντιχόνης. Ὁ κρέων δίνει ἐντοχῆ εἰς τοὺς δορυφόρους τοῦ νὰ ἐκτελέβουν τὴν ποινή τῆς ἰσόβιας κἀδιερωχης. Ἡ Ἀντιχόνη δρηνεῖ διὰ τὴν τύχη τῆς καὶ προπαδεῖ νὰ βρεῖ κάποια ἐχῆχῆη διὰ ὅβα τῆς βυμβάιγουν. Φεῖχοντας ἀπὸ τὴν βκηνή, δρηνεῖ καὶ ἀποχαίρετὰ τὴν Θίβα καὶ τοὺς ποχίτες τῆς.

Στὸ πέμπτο ἔπειδὸδιο, ἔρχεται ἀπρόβκητος ὁ μάντης Τερεβίας, ὁ ὁποῖος προειδοποιεῖ τὸν κρέοντα ὅτι οἱ θεοὶ εἶναι ὀρχιβμένοι διὰ τὴν ἀβέβεια ἀπέναντι εἰς τὸν νεκρὸ καὶ δὲν ἀποδέχονται τίς θυβίες. Ὁ κρέων τὸν κατηχορεῖ διὰ χρηματιβμὸ καὶ τοῦ γέρεται μὲ ἀβέβεια, ἀναχῆχόντὰς τοῦ νὰ ἀπο-

χωρήσει, ἀλλὰ ταραίνεται ἀπὸ τὶς ἀποκαλύψεις τοῦ μάντη γιὰ τὰ δεινὰ πού πρόκειται νὰ χτυπήσουν τὴν οἰκογένειά του καὶ εὐκόλῃ πείθεται ἀπὸ τὸν Χορὸ νὰ ἀναιρέσει τὶς ἐντολές του.

Στὸ πέμπτο ζῆταγμα ὁ Χορὸς ἀνακουφιμένος ἀπὸ τὴν τροπὴ τῶν πραγμάτων ἀπευθύνει ἑορταστικὸ ὕμνο πρὸς τὸν Βάκχο, πού γατρευόταν ἐπὶ τὴν Θήβα, καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ ἔλθει μὲ τοὺς ἀκοροῦδους του, γιὰ νὰ ἐξαχνίσει καὶ νὰ γυτρώσει τὴν πόση, πρωτοβλατώντας καὶ πάγῃ βέ ὀρνύχτιους χορταστικούς χορούς. Αὐτὴ ἡ εἰσαγωγὴ μιᾶς χαρμόθυνης ἀνάπαυσης, πρὶν ἀπὸ τὴν τελικὴν δὺδάρεβτη ἀνατροπὴ, ἐμφανίζεται καὶ ἐν τῶν τραγωδίας τοῦ Σοφοκλῆ « Αἴας », « Οἰδίπους Τύραννος » καὶ « Τραχίνιες ».

Στὴν ἔξοδο τῆς τραγωδίας δίνεται ἡ γύβη μὲ χορδὸ ρυθμὸ, δηλαδὴ μὲ βυμπυκνωμένη βκνηκὴ ροή. Ἐνας ἀρχιεργαστὴς ἀνακοινώνει ἐπὶ τὸν Χορὸ καὶ τὴν Ἑρῶδικη, βύτχο τοῦ κρέοντα, τὴν ἐμφάνιση τῆς ὁποίας ἐπὶ τὴν βκνηὴ ἀνασχέγγει ὁ κορυφαῖος τοῦ Χοροῦ, ὅτι ὁ Αἴμων, χωρὶς νὰ γνωρίζει ὅτι ὁ κρέων ἀναιρέσει τὶς διαταγές του, πῆγε ἐπὶ τὴν φυλακὴ τῆς Ἀντιγόνης καὶ τὴν ὄρηκε ἀπαχχονισμένη. καθὼς ὁ Αἴμων εἶχε ἀσκαλιάσει τὴν Ἀντιγόνη καὶ ὀρηνοῦσε, εἶδε τὸν πατέρα του νὰ πηδισιάσει. Ἐχε βπεῦσει καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὸν τάφο, γιὰ νὰ ἐλευθερώσει τὴν Ἀντιγόνη. Ἀλλὰ ἔφθασε πορὶ ἀρχά. κατόπι γοχομαχίας μὲ τὸν πατέρα, ὁ Αἴμων τὸν πτύει καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ τὸν φονεύσει, ἀλλὰ ἐκεῖνος διαφεύγει. Μέβα ἐπὶ τὴν ἀπόγνωβή του, ὁ γιὸς του αὐτοκτονεῖ, δίπηρα ἐπὶ τὸ νεκρὸ βῶμα τῆς Ἀντιγόνης. Ἡ Ἑρῶδικη ἀφῶνη φεύγει ἀπὸ τὴν βκνηή, καὶ, καθὼς ὁ Χορὸς μὲ τὸν Ἀρχιεργαστὴν ἐκφράζουν ἀνηδυσίες γιὰ τὴν τύχη τῆς, ἐμφανίζεται ὁ κρέων κρατώντας τὸ βῶμα τοῦ Αἴμονα καὶ ὀρηνῶντας γιὰ τὸν θάνατό του καὶ τὴν δίκη του ἰβχυροσχυροβούνη. Ὁ κορμὸς τοῦ κρέοντα διακόπτεται ἀπὸ τὴν εἶδῶβη ὅτι καὶ ἡ Ἑρῶδικη αὐτοκτόνησε, καθαρῶμνη τὸν κρέοντα, ὁ ὁποῖος ὀρηνεῖ τὴν τιμωρὸ Μοῖρα.

ΕΚΛΟΓΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ στ. 1

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Ὡ κοινὸν αὐτάδελφον Ἰσμήνης κάρα,

Πολυαγαπημένη ἀδερφή μου Ἰσμήνη,

κοινός = ὁμαίμος, ἀπὸ τὸ ἴδιο αἷμα

αὐτάδελφος (αὐτός + ἀδελφός)· δηλώνει τοὺς κοινούς χονεῖς

ἀδελφός > α ἀθροιστικὸ + δελφός, δελφός = ἡ μήτρα· ἄρα, ἀδελφός = ὁ προ-
ερχόμενος ἀπὸ κοινὴ μήτρα, μητέρα

κοινὸν αὐτάδελφον = ἀδελφή μου (τὰ ἐπίθετα ἐκφράζουν μὲ ἔμφαση τὴν βυ-
χρηνικὴ σχέση)

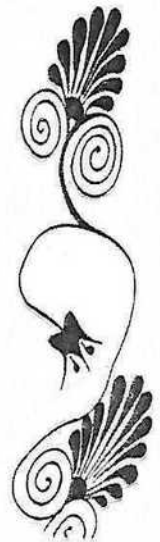
Ἰσμήνης κάρα· περίφραση, ἀντὶ Ἰσμήνη· ἡ περίφραση δηλώνει βτορχή.

τὸ κάρα, τοῦ καρῆατος = κεφάλι / ἡ κορυφὴ κάδε πράγματος

Γ' ΣΤΑΣΙΜΟ

χο.	Ἔρωσ ἀνίκατε μάχαν, Ἔρωσ, ὃς ἐν κτήμασι πίπτεις, ὃς ἐν μαλακαῖς παρειαῖς νεάνιδος ἐννουχέυεις, φοιτᾶς δ' ὑπερπόντιος ἐν τ' ἀγρονόμοις αὐλαῖς· καί σ' οὐτ' ἀθανάτων φύξιμος οὐδεὶς οὐθ' ἀμερίων σέ γ' ἀνθρώ- πων, ὃ δ' ἔχων μέμνηεν.	στροφή 785 790
-----	---	--

χο. Ἔρωτα ἀνίκητε στή μάχη, Ἔρωτα πού σκλαβώνεις
ἐκείνους πού χτυπᾶς· ἐσύ πού στά τρυφερά τά μάγου-
λα τῆς κόρης ξενυχτᾶς καί γυρνᾶς πάνω ὑπὸ τὸ πέ-
λαγος καί τά ἀγροτικά καλύβια· καί ἀπὸ σένα κανεὶς
δέν μπόρεσε μήτε θεὸς μήτε κανένας ἀπὸ τοὺς ἐφή-
μερους ἀνθρώπους νά ξεφύγει· κι αὐτός πού σ' ἔχει
καταντᾶ τρελός.

φύξιμός τινα (ἀντὶ γεύξιμος) = ὁ δυνάμενος νὰ διαφύγει ἀπὸ κάποιον
ἀμέριος (ἀντὶ ἡμέριος) = μιᾶς ἡμέρας διαρκῶν, ἐφήμερος

σὺ καὶ δίκαιων ἀδίκους ἀντιστρ.
 φρένας παρασπᾶς ἐπὶ λώβῃ·
 σὺ καὶ τόδε νεῖκος ἀνδρῶν
 ξύναιμον ἔχεις ταραξᾶς·
 νικᾷ δ' ἐναργῆς βλεφάρων 795
 ἕμερος εὐλέκτρον
 νύμφας, τῶν μεγάλων πάρεδρος ἐν ἀρχαῖς
 θεσμῶν ἄμαχος γὰρ ἐμπαί-
 ζει θεὸς Ἀφροδίτα. 800

νῦν δ' ἤδη γὰρ καὶ τὸς θεσμῶν
 ἔξω φέρομαι τὰ δ' ὄρων, ἴσχειν δ'
 οὐκέτι πηγὰς δύναμαι δακρῦων,
 τὸν παγκοῖταν ὄθ' ὄρω θάλαμον
 τήνδ' Ἀντιγόνην ἀνύτουσαν. 805

Δ' ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΚΟΜΜΟΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ
 AN. ὄρατ' ἐμ', ὦ γὰρ πατρίας πολίται,
 τὰν νεάταν ὁδὸν στροφῆ α'
 στείχουσιν, νεάτον δὲ φέγ-
 γος λεύσσουν ἀελίου,
 κοῦποτ' αὐθις ἀλλά μ' ὁ παγκοῖ-
 τας Ἄιδας ζῶσαν ἄγει 810
 τὰν Ἀχέροντος
 ἀκτάν, οὐθ' ὕμεναίων
 ἐγκληρον οὐτ' ἐπινυμφείοις
 πῶ μέ τις ὕμνος 815
 ὕμνησεν, ἀλλ' Ἀχέροντι νυμφεύσω.

Ἐσὺ καὶ τῶν δίκαιων τοὺς λογισμούς σέ ἀδικίες πα-
 ρασύρεις γιὰ τὴν καταστροφή τους. Ἐσὺ κι αὐτὴ τὴν
 ἔχθρα ἔχεις ἀνάψει ἀνάμεσα σέ ἀνθρώπους συγγενεῖς
 καὶ νικᾷ ὁ πόθος γιὰ τὰ ὠραῖα μάτια τῆς νύφης τῆς
 λαχταριστῆς καὶ στέκεται ἀνάμεσα στοὺς μεγάλους
 νόμους τοῦ κόσμου, γιατί ὅλους τοὺς ἐμπαίζει ἡ ἀκα-
 ταμάχητη θεὰ Ἀφροδίτη.
[Ἡ Ἀντιγόνη θγαίνει ἀπὸ τὸ παλάτι μὲ συνοδεία φρουρῶν]
 Μά τώρα κι ἐγὼ ὁ ἴδιος μέ ὅσα βλέπω παρασύρομαι
 ἔξω ἀπὸ τοὺς νόμους, καὶ τῶν δακρῦων μου τίς πηγές
 δέν μπορῶ πιά νά κρατήσω, καθὼς βλέπω αὐτὴν ἐδῶ
 τὴν Ἀντιγόνη νά βαδίζει πρὸς τὸ θάλαμο τοῦ Ἄδη
 ποὺ ὅλους τοὺς ἀποκοιμίζει.
 AN. **Δ' ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ** Γιὰ δεῦτε με, πολῖτες τῆς πατρικῆς μου χώρας, βαδί-
 ζω τὸ στερνὸ μου δρόμο· γιὰ τελευταία φορά τὸ φῶς
 τοῦ ἡλίου ἀντικρίζω καὶ ποτέ πιά δέν θά τὸ ξαναδῶ.
 Ὁ Ἄδης ὅμως ποὺ ὅλους τοὺς κοιμίζει μέ σέρνει ζω-
 ντανὴ στοῦ Ἀχέροντα τὴν ἀκροποταμιά, χωρὶς τὸ
 γάμο νά χαρῶ καὶ τὰ γαμήλια τραγοῦδια νά ἀκούσω
 ἔξω ἀπὸ τὴ νυφικὴ μου κάμαρα, ἀλλὰ τὸν Ἀχέροντα
 γιὰ ἄντρα μου θά πάρω.

ἐπὶ γῶβῃ = διὰ βλάβῃ ἢ διὰ καταστροφῆ / ἢ γῶβῃ = ἀτίμωσις, ὕβρις

νεῖκος (τό) = ἔρις, φιλονικία, διαμάχη, βυμνηοκή

ἤμερος (ός) = πόδος, βοδρά ἐπιδυμία

εὐηκτρος, ον = ὁ ἔχων κατήν, εὐτυχή κτήνην (εὐ + ἡέκτρον), εὐηοημένος
ζάμος, ὁ εὐτυχῆς εἰς τὸν ζάμον του

παίρεδρος, ον (παρά + ἔδρα) = ὁ καιθήμενος ηἠηβίον, βυμπαραβταίης, βοηδός

ὁ παηκοίτης, -ου (πᾶς + κοίτη) = ὁ πάντας κοιμήων, ὁ εἰς πάντας πα-

ρέων κοίτην (κῆνην)/δάημος παηκοίτης = τάμος, ὁ ἄδης

ἀνύττειν δάημον = φθάνω εἰς τὸν δάημον

ηεύδω = βῆέπω, παρατηρῶ

ἔηκηρος, ον (ἐν + κῆῆρος) = ὁ ἔχων κῆῆρον ἢ μερίδιον εἰς τινὰ κῆρο-
νομία, κῆρονόμος

ΠΑΡΟΙΜΙΟΔΕΙΣ ΣΤΙΧΟΙ ΕΚ ΤΗΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΟΔΟ

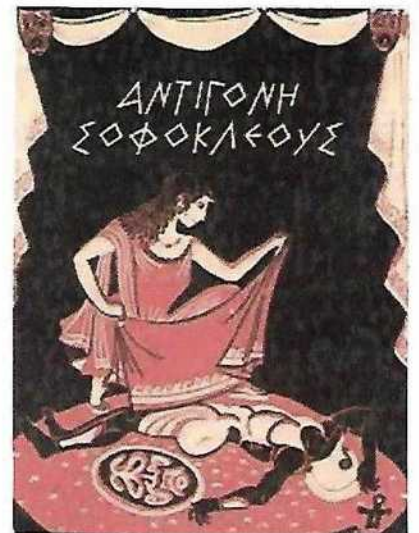
ΧΟ. Ζεὺς γὰρ μεγάλης γλώσσης κόμπους 127
ὑπερεχθαίρει, (καί σφας ἐσιδῶν)

ΧΟ. Γιατί ὁ Δίας ἀποστρέφεται πολὺ τὰ ὑπεροπτικά τὰ
λόγια γλώσσας ἀλαζονικῆς,...

Α' ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

ΚΡ. οὐδὲν γὰρ ἀνθρώποισιν οἶον ἄργυρος 295
κακὸν νόμισμ' ἔβλαστε· τοῦτο καὶ πόλεις
πορθεῖ, τὸδ' ἀνδρας ἐξανίστησιν δόμων,
τὸδ' ἐκδιδάσκει καὶ παραλλάσσει φρένας
χρηστὰς πρὸς αἰσχρὰ πράγμαθ' ἴστασθαι βροτῶν·

Γιατί θεσμός κανέ-

νας στοὺς ἀνθρώπους δέν θλάστησε ἄλλος τόσο κα-
κός ὅσο τὸ χρέημα· αὐτὸ καὶ πόλεις κυριεύει, αὐτὸ
καὶ ξεσπιτῶνει ἀνθρώπους, αὐτὸ δασκαλεύει καὶ δια-
στρέφει τίς δίκαιες γνώμες τῶν θνητῶν νά ἐπιδίδο-
νται σέ ἄνομες πράξεις· καὶ στοὺς ἀνθρώπους δείχνει
ν' ἀσχολοῦνται μέ πανουργίες καὶ νά μαθαίνουν κάθε
ἀνόσιο ἔργο.

Α' ΣΤΑΣΙΜΟ

ΧΟ. πολλά τὰ δεινὰ κούδέν ἀν-
θρώπου δεινότερον πέλει. στροφή α' 332

ΧΟ. Πολλά εἶναι τὰ θαυμαστά, μά τίποτα πῖο θαυμαστό
ἀπό τόν ἄνθρωπο.

Β' ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

ΑΝ. οὔτοι συνέχθειν, ἀλλά συμφιλεῖν ἔφυν. 523

ΑΝ. Δέν γεννήθηκα γιά νά μισῶ μαζί μέ ἄλλους, ἀλλά γιά
νά ἀγαπῶ μαζί τους:

Γ' ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

ΑΙ. πόλις γάρ αὐκ ἔσθ', ἥτις ἀνδρός ἔσθ' ἑνός. 737

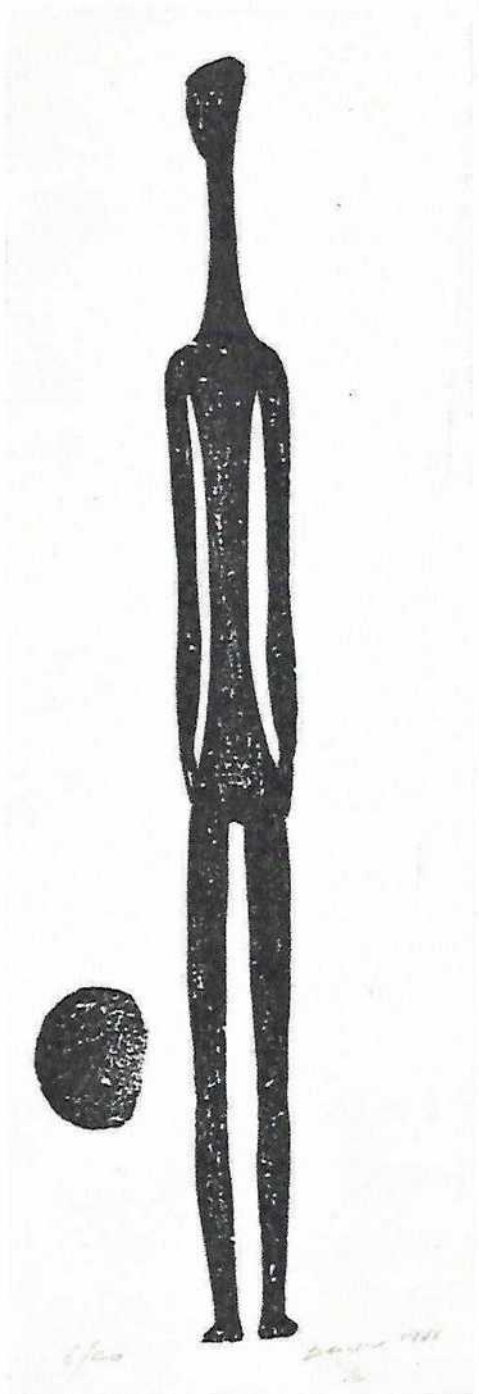
ΑΙ. Καμιὰ πόλη δέν ὑπάρχει πού ν' ἀνήκει σ' ἕναν ἄν-
θρωπο.

ΕΞΟΔΟΣ

ΧΟ. πολλῶ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας
πρῶτον ὑπάρχει· χρῆ δέ τὰ γ' ἔς θεούς
μηδέν ἀσεπτεῖν· μεγάλοι δέ λόγοι
μεγάλας πληγὰς τῶν ὑπεραύχων
ἀποτείσαντες
γῆρα τὸ φρονεῖν ἐδίδαξαν. 1350

ΧΟ. Ἡ σωφροσύνη εἶναι ἡ ὑπέρτατη προϋπόθεση τῆς εὐ-
τυχίας· καί δέν πρέπει καθόλου στοὺς θεούς ἀσέβεια
νά δείχνουμε. Οἱ ἀλαζονικοὶ ἄνθρωποι, ἀφοῦ πληρώ-
σουν τὰ φουσκωμένα τὰ λόγια τους μέ μεγάλες συμ-
φορές, στά γεράματα φρόνιμοι νά 'ναι μαθαίνουν.

Η ΜΟΝΑΖΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ
ΧΑΡΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ
ΒΑΣΟΣ ΚΑΤΡΑΚΗ

Ὁ Χορὸς κρῖνει τὴν ἔξοδο μέ μιὰ διηγή, ἐξυμωτικὴ ἀναφορά στὴν φρόνη-
ση: « Ἡ βωφροδύνη (τὸ φρονεῖν) εἶναι ἡ ὑπέρτατη προϋπόθεση τῆς εὐτυχίας ». Ὁμοία
καὶ στὸν τελευταῖο βτίχο « τὸ φρονεῖν » ἀναγέρεται στὸν ἀγαθονικὸ ἀνδρῆ, πού
πηρᾶν τὴν « ὕβριν » τους μαθαίνοντας βτὰ γεράματα γὰ εἶναι φρόνιμοι.

Οἱ δεατές, ὅπως καὶ ὁ Χορὸς τῶν γερόντων, ἀναγνωρίζουν ὅτι ἡ ἀφροδύνη

του Κρέοντα είναι εκείνη που πυροδότησε τον βρόβιζο αυτών των παιδών και γεγονότων, που έληξε στο τέλος αυτών τον ίδιο τόσο αδυσώπητα. Έτσι στην Ήροδο, παρακολουθούμε τον Κρέοντα στην δραματική πτώση και συντριβή του. Η υπερουσία, ή φανατική εμμονή του στις « αρχές » της εξουσίας του και η τυφλή ιδυροχωμοβύνη του τον οδήγησαν στην κατατροπή. Τώρα, ανάμεσα βέ τρία πτώματα οικείων προδώπων, καταριέται πικρά τον έαυτό του για την α γ ρ ο β ύ ν η και την δ υ β ο υ ρ ή α του.

Όστόσο δεν μπορούμε να πούμε πως ο Κρέων είναι πρόσωπο μι α ρ ό ν με την έννοια που έδινε στον όρο ο Αριστοτέλης. Είναι και αυτός παχιδευμένος στα βρόγια της μοίρας, αφού με την πηγή του βκορπάει χύρω του βυφορά, που τελικά πηήττει κατακέφαλα τον ίδιο. Διαπράττει, βέβαια, βαρύ έγκλημα· αλλά δεν το εκτελεί από βυκεκριμένη πρόθεση να προκαλέσει κακό, παρά από νοβηρή παραγνώριση της Ήεραρχίας των άτιών. Αυτό το όμοιοχέ και ο ίδιος, μόλις ανοίχουν τα μάτια του, έπειτα από τις φοβερές προειδοποιήσεις του Τειρεβία: « γιατί φοβούμαι μήπως είναι το πιο καλό να περνάει κανείς την ζωή του, τηρώντας με ευλάβεια τους νόμους που ιδχύουν από παλιά » (στ. 1113).

Το πόσο τιμούσαν οι αρχαίοι τον ένταφιασμό των νεκρών μαρτυρείται στον Αϊ-αντα Σοφοκλέους και στις 'Ικέτιδας Έυριπίδου. 'Ο άγραφος νόμος ηπτούβε την ταφή όποιουδήποτε νεκρού, διότι αυτός έδωρείτο μοηυβμένος και, αν έμενε άταφος, δά μόηυε και τους άηρους. Οι Θηβαίοι έν τούτοις από δειλία δεν άντιβτάθηκαν στην έγαρμochή της διαταής του Κρέοντα, και έτσι βυετέφεσαν στον θάνατο της Αντιγόνης.

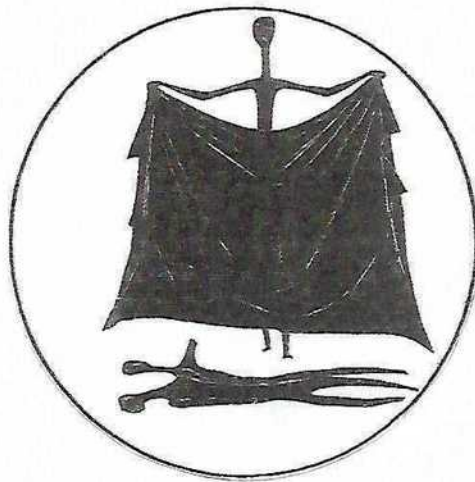

Η ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΣΤΟ ΠΛΕΥΡΟ ΤΟΥ ΠΟΛΥΝΕΙΚΗ

Jean-Joseph Benjamin Constant
1868

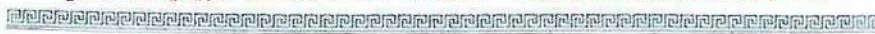

« ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ »

ΒΑΣΩ ΚΑΤΡΑΚΗ

ΚΑΠΟΙΕΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ ...

✿ **Ἡ** Ἀντιγόνη, βασιγίββα τῶν τραγωδιῶν, εἶναι ἀναμφιβόβητα, ἀπὸ ὅγες ὄδες μᾶς κληροδότῃς ἢ ἀρχαιότητα, αὐτὴ ποὺ κρείνει τίς ποῖο πογγές ὑποβχέβεις. Αὐτὴ ποὺ μέβα βτὴν ἀγγροτιγὴ τῆς γηῶββα μᾶς δίνει τὰ ποῖο ἐπίκουρα δίδαγματα. καὶ τὰ ποῖο δύβκοζα, ἀν δέγγουμε νὰ κάνουμε μὲ ἀκριβεία τὴν ἀποτίμηβή τους.

✿ **Ἡ** Ἀντιγόνη εἶναι γυχή πηγγμυριβμένη ἀγάπη. Τραγιά βτὸ ἀγγιγμα, κρύβει μέβα τῆς τὴν γηῶκα καὶ τὴν γηῶγα μιᾶς ἐρωτικῆς γύβης. Ἡ βαδιὰ τῆς τρυπερότῃτα, ἢ ἀββηβότη, ἢ βχεδὸν παράγγρη ἀγάπη τῆς τὴν ἔκανε αὐτὸ ποὺ εἶναι, γέννηβε μέβα τῆς αὐτὴ τὴν παράγγρη ὄρμη γιὰ δυβία, αὐτὴ τὴν ἀρρενωπὴ ἐνεργητικὸτῃτα καὶ τὴν βκηγγράβα τῆς.

✿ **Οἱ** γεκροὶ ποὺ ἀγάπηβε, ποὺ ἐγγακογγουδεὶ νὰ ἀγαπάει βᾶν γωντανούς, ἀγγοῦ καὶ ἢ ἴδια εἶναι γωντανή, αὐτούς ποὺ ἀδιὰκοπα ὀνομάγγει «οἱ δικοὶ μου, οἱ πογγαγγαπημένοι μου», εἶναι οἱ ἀπόγγυτοι κύριοι τῆς γυχῆς τῆς. κι ἀνάμεβά τους «ὁ πογγαγγαπημένος ἀδελγγός», αὐτὸς ποὺ τοῦ ἀρνηβήκεαν τὴν γαγγήνη τῆς γῆς, ποὺ τὸν βτέρηβαν ἀπὸ τὰ δάγγκρυά τῆς, αὐτὸ τὸ βῶμα ποὺ ἀτιμωτικᾶ πετάγγηκε βτὰ ὄγγρια, αὐτὸς «ὁ ἀκριβὸς θηβαυρός» τῆς γυχῆς τῆς, εἶναι ὁ κύρης ποὺ τοῦ δόδῃκε ὄγγόγγρη, μόνος ἱκανὸς νὰ τὴν κάνει ν' ἀγαπήβει ἀκόμα καὶ τὸν δάγγατο, νὰ τὴν κάνει ὄγγι μο-

« ΑΝΤΙΓΟΝΗ » ΜΑΡΙΑ ΣΠΑΡΤΑΛΗ ΣΤΙΛΜΑΝ

νάχα να τον δεχθεί, αλλα να τον αγκαλιάσει με ένα βυαϊδθημα βασιδίας αγαηρίας, χαρās ανάμεικτης με δάκρυα, τόβο όμως έντονο που χι' αϋτήν ο πόνος γίνεται τραγούδι.

Οπως κάθε πάθος, η αγάπη χι' αϋτήν καίει με διαβρωτική γηόχα. Ζ' αϋτό το καμίνι εκμηδενίζονται τέλος όγες οι άλλες αγάπες, χάνουν πια το χρώμα τους μπροστά βτήν έντονη γάμψη τής μοναδικής γηόχας. Οι πιο βίχουρες, οι πιο δοκιμασμένες - η αγάπη του πατέρα και τής μητέρας τής - οι πιο επιδυμητές - η αγάπη του Αιμογα που δα χινόταν άντρας τής, η αγάπη τών παιδιών που ποτέ δέν δα αποκτήβει. Όγες αϋτές τις αγάπες πρέπει ωστόσο να τις ξεχάβει και, τήν ίδια τήν βτιχημή που κηαίει τον χαμό τους, που νιώδει βτήν καρδιά τής τήν τρυφερότητα τους, πρέπει να γδαίβει στο βημείο να τις απαρνηθεί, χιατι μια μονάχα αγάπη από δω κι εμπρός κατέχει όγη τής τήν γυχη, η αγάπη του αδελφου τής, και πρέπει βτόν μοναδικό, βτόν αναγτικατάβτατο αϋτόν αδελφό να προβγέρει, βμίχοντας μαζί του βτόν θάνατο, το δωρο μιας αμοίραβτης καρδιάς.

« Τι' αϋτόν ωραίος ο θάνατός μου... Αγαπώντας βε, δα χείρω βτό ηγαι βου ποηαγαπημένη... Μέβα βτήν χη, δα κείτομαι χια πάντα ».

Στήν πραχματικότητα ποτέ δέν ύπακούει ούτε βτό μυαρό τής ούτε βέ κανένα βυηροχισμό η βέ καμμία αρχή, αλλα πάντα βτήν καρδιά τής, βτήν έξαρβη του βυαυιδθηματος που τήν ρίχνει βτόν θάνατο. Η Ιβμήνη τής το γέει από τις πρώτες βτιχημές:

« καρδιά που τήν γηοχίει η αντάμωβη του παχερου θανάτου ».

κι ακόμα:

« Φεύχεις, αμυαη αγαπημένη, και βτήν αγάπη βου πιβτή ».

Τόν πιο ακριβη, όμως, όριβμό τής γύβης τής τον δίνει η ίδια η Αντιχόνη βτόν ύψηρό τον βτιχο, όπου διαδηγώνει τήν αρνηβή τής να μισήβει τον Ποηυείκη βάν έχθρο τής χώρας τής:

« Οϋτοι βυνέχθειν, αλλα βυμφιγείν έξουν ».

Καδαρά έρωτική γύβη, που δέχεται τήν αγάπη χωρις όρους, χωρις περιορι-

βμούς... Ἀλλὰ ἡ πυκνότης τῆς ἐλληνικῆς ἔκφρασις εἶναι ἐδῶ πορὸς δύσκολα μετα-
 γράσιμη. « Γεννήθηκα, γέει ἡ Ἀντιχόνη — εἶναι βτὴν φύβη μου, βτὸ εἶναι μου... — διὰ
 νὰ μοιράζομαι τὴν ἀγάπη : νὰ τὴν δίνω καὶ νὰ τὴν παίρνω, διὰ νὰ γῶ μὲς βτῆς ἀγά-
 πης τὸν δεσμό ».

■ **Ἄ**ς μὴν ἀπατώμασθε. Τὴν πράξη τῆς Ἀντιχόνης τῆς τὴν ὑπαγορεύει ἡ
 φύβη τῆς προτοῦ τὴν δεχθεὶ βὰν δεϊκὴ ἐπιταγή. Ἡ
 ἀγάπη ἔχει μέβα τῆς τὴν πρώτη δέβη, εἶναι « ἐμψυ-
 τη ». Ἄν δὲν ἀγαποῦβε τὸν ἀδελφὸς τῆς, δὲν δὰ ἀ-
 νακάμψητε ἐντὸς τῆς αὐτοῦς τοὺς θεῖους, τοὺς αἰώ-
 νιους, τοὺς ἀχραγους νόμους ποὺ τὴν προβάτουν νὰ
 τὸν βῶβει. Τοὺς νόμους αὐτοῦς δὲν τοὺς δέχεται
 καθόλου ἀπ' ἔξω : εἶναι οἱ ἴδιοι οἱ νόμοι τῆς καρδιάς
 τῆς. Ἡ γνώβη τῆς θεῖας βουβῆς, ἡ γάμψη τοῦ πνευ-
 ματικῦ χρέους τῆς γαιερῶνονται μέβα ἀπ' τὴν
 καρδιά τῆς πάνω βτὴν ὄρμη τῆς ἀγάπης τῆς.

Lenepveu, Jules-Eugène, 1835-98.
 ΥΔΑΤΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΕΝΑ. ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, Μ. Μ.

* « Οὔτε βημερινοὶ οὔτε χρεβινοὶ ἀγῆ ἀπὸ πάντα εἶναι οἱ νόμοι τῶν θεῶν...
 Ἄν πεθαίνω πρὶν τὴν ὥρα μου, κέρδιβμα δὰ ἔναι ὁ θάνατός μου... κακὸ ποὺ δὲν μετρά-
 ει. Ἀγγοῖμονό μου ἂν ἀίφνηα ἀταγο τῆς μάνας μου τὸν γιό... Γιὰ τ' ἀγῆ, οὔτε νοιά-
 ζομαι ».

⊗ **Γ**ιὰ τὴν Ἀντιχόνη, ἡ μαρτυρία τοῦ θεῖου νόμου, ἡ προβγορὰ τῆς
 ζωῆς τῆς, ἡ ἀγάπη τοῦ ἀδελφου τῆς εἶναι ἀδιάρετα. Αὐτὸς εἶναι τῆς Ἀν-
 τιχόνης ὁ προοριβμός : ἡ ἀγάπη. Τὴν ἀκοροδεὶ ὡς τὸν θάνατο καὶ, παρ'
 ὄγο ποὺ τὴν τυγῆναι, κατορδῶναι ὡβτε τὸ βγέμμα τῆς νὰ διατηρεῖ τὴν
 διαύχαιά του, βκοπεύοντας τὸ κέντρο τοῦ ὄντος, καὶ ἡ ἴδια νὰ γίνεταὶ ὁ
 ἔγκυρος φορέας τοῦ μηνύματος ποὺ ἡ ἀγάπη ἐμποβτεύεται βτῆς πιο ὑψηλές γυχές.

■ **Αὐ**τὸ ἐκβράζει ὁ περίφημος αὐτὸς βτίχος, ὁ βχεδὸν ἀκατάγῆπτος, ποὺ παρα-
 θέβαμε : « Οὔτοι βυνέχθειν, ἀγῆ βυμφιγεῖν ἔγουν ».

Στὴν Ἀντιγόνη ὄρα εἶναι ἢ ὄρα θὰ γίνουσι ἀγάπη. Ἰὼν Κρέοντα ὄρα εἶναι φησιστοῦ. Τὴν ἐννοῶ μὲ τὴν κλαστικὴν ἐννοία: ἀγάπη τοῦ ἑαυτοῦ.

Βέβαια, ὁ Κρέων ἀγαπάει μὲ ἕνα ὀριζόμενον τρόπο τοὺς δικούς του: τὴν γυναῖκα του, τὸν γιό του, τοὺς ὑπηκόους του. Ὅμως τοὺς ἀγαπάει κυρίως ἐν τῷ μέτρῳ ποὺ ἀντιπροσωπεύουν καὶ ὑπηρετοῦν τὴν ἰσχύ του, ὄργανα καὶ ἐπιχειρήματα τοῦ ἑξῆς του. Μὲ ἄλλα ῥόγια δὲν τοὺς ἀγαπάει. Ἡ εὐτυχία τους τοῦ εἶναι ἀδιάφορη, μονάχα ὁ χαμὸς τους τὸν πηχώνει. Τὸ εἶναι τους τοῦ εἶναι ἀπρόβιτον ἐντελῶς. Δὲν καταλαβαίνει τίποτα οὔτε κανένας ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του ποὺ τὸν ἀπαβχορεῖ ὀργισμένον, χωρὶς αὐτὸ νὰ βημαίνει πῶς τὸν βλέπει καθαρότερα.

Εἶναι κλειδὸς δὲ καθεῖς εἶδος ἀγάπη. Κάθε ἀγάπη ποὺ ἐκφράζεται μπροστὰ τοῦ τοῦ εἶναι ὑποπτικὴ. Ἡ ἀγάπη τῆς Ἰσμήνης γιὰ τὴν ἀδελφή της, τοῦ Αἴμονα γιὰ τὴν Ἀντιγόνη. Ὁ ἔρωτας γι' αὐτὸν εἶναι παρασοχισμὸς — ἐκτὸς ἀπὸ τὴν βυεῦρεβη. Ὅταν τὸν ρωτοῦν ἂν πραγματικὰ θὰ βτεῖγει ἐτὸν θάνατον τὴν μνηστὴ τοῦ γιου του, ἀπαντεῖται μὲ μιὰ μετὰ γη χοντραδα ποὺ δείχνει μὴ μὴ ἀκατανοητὰ τοῦ ἔρωτα:

« Ἀλλες θὰ βρεῖ κοιλίαν νὰ ὀρχώβει ».

Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο ἀγνοεῖ τὸν ἔρωτα, μὲ αὐτὸν καὶ τὸν γιό του.

Ο Κρέων μιβεῖ καὶ καταφρονεῖ τὴν ἀγάπη. Τὴν φοβάται. Φοβάται τὸ δῶρον αὐτὸ ποὺ θὰ τὸν ἀνάγκασε νὰ ἀνοιχτεῖ ἐτὸν ἄλλον καὶ ἐτὸν κόσμον. Γιατὶ ὁ Κρέων — κι αὐτὸ εἶναι ἕνας κίνδυνος ποὺ μᾶς ἀφορᾷ ὅλους μας — κληθιέρχηθε μέβα τοῦ τὸν πόδον τῆς δυνάμει δὲ βημεῖο ποὺ ἀντιβτράφηκε δὲ ἀδυναμία. Εἶναι περίεργον πῶς παρ' ὄρον ποὺ τὴν χαρακτηρίζει ἡ δύναμη, ἡ δράση τοῦ Κρέοντα ἀποκαθίπτεται ἐτὸ τέλος καθαρή ἀδυναμία. Ὅταν ἀναλαμβάνει τὴν ὑπεράβη τῆς ποιητείας ποὺ ἀπειρεῖ ἡ προδοβία τοῦ Ποινηίκα καὶ ἡ ἀμειδαρχία τῆς Ἀντιγόνης, ὁ Κρέων φαίνεται γιὰ μιὰ βτιχημὴ πῶς ἀναλαμβάνει κάτι ποὺ τὸν ζεπεργάει. Ἰὼν ἀχῶνα του γιὰ τὴν ἀποκαταβταβη τῆς δημόβιας τάβης, ἐτὴν πάβη του ἐναντίον αὐτῶν ποὺ ὀνομάβει, περιβανθομένου

καὶ τοῦ Αἴμονα, ἀναρχικούς, ὁ Κρέων διαδέτε ἀρχικά ὄγα τὰ ἐπιχειρήματα ποὺ μποροῦν νὰ μᾶς πείθουν. Ζέρομε πῶς βὲ βτιχημὴ ἔβχατου κινδύνου κάποιος πρέπει νὰ ὑπεραπιβτεῖ τὴν κοινότητα ἀπέναντι βτίς Ἀντιχόνες. Ζέρομε ἀκόμα πῶς βτὸ ποητικὸ του πιβτεύω ποὺ ἐκδέτε μπροβτὰ βτὸν γοῶ του ὁ Κρέων δὲν κρύβει τὴν παραμικρὴ ὑποκριβία. Οὔτε ὄμως καὶ ἀγάπη. Ἡ γύβη τοῦ Κρέοντα εἶναι βτὴν βάβη τῆς βτείρα. Κάδε ἀηθήδεια ποὺ γίνεται ὁ τίμιος φορέας τῆς, παραμένει βτὴν ἀβγαβτη αὐτὴ γῆ ἀηθήδεια ἔχει φαζική, βπόρος γούφιος.

Sebastian Louis Guillaume Nogbin
Gourdaine 1825

□ Όταν ὁ Κρέων τρέμει ἀπὸ θυμὸ γιὰ τὴν βὲ κίνδυνο ποητεία, βτὸ βάιδος τρέμει ἀπὸ φόβο γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ζτὴν οὐβία, ὁ μεγάλος αὐτὸς βαβιγιάς εἶναι ἔρμαιο τοῦ φόβου. Τοῦ φόβου βεμένου πάντα μὲ τὴν ἀδυναμία. Τύρω ἀπὸ τὸ πρόβωπό του, ποὺ ὄγο καὶ περιχαρακῶνεται μέβα βτὸν φόβο, ὁ Κρέων δὲν βγέπει παρὰ βυνωμοβίες καὶ ἔχθρους. Ἡ ποητεία τοῦ μιγᾶει καθαρά μὲ τὸ βτόμα τῶν γερόντων: ὁ φόβος τοῦ δίγει τὴν τόρημ νὰ ἀηγηβει αὐτὴ τὴν προειδοποίηση. Τοῦ μιγῶν οἱ θεοί: παρὰ τὰ φοβερὰ, βηβᾶβημα γόγχα ποὺ ἐκβτομίζει, ὁ φόβος τὸν κυριαρχεῖ, γιὰτὶ ὑπογιάζεται πῶς οἱ θεοὶ αὐτοὶ τοῦ Τερεβία πέραβαν βτὸ βτρατόπεδο τῶν ἔχθρων του. Ὅβο προχωρεῖ τὸ δρᾶμα, τὸ ἰδεαβιβτικὸ προπέταβμα ποὺ εἶχε παρεμβᾶζει ἀνάμεβα βτὸν γοῶ του κι αὐτόν, ὅταν ἐκμῶνηβε τὸν γόγχο τοῦ ὄρόνου, διαγῆεται, προκάγυμμα βαδρό. Τὰ γεγοτότα τὸν ὑποχρεῶνουν νὰ

ΓΙΟΥΡΓΟΣ ΚΟΡΔΗΣ

μεῖ καθαρά ὄ,τι κρυβόταν μέβα του. Τὴν τιμωρία τῶν ἐνόχων δὲν τὴν ζητᾶει τῶρα πιά ἡ ποητεία, ἀηγᾶ ὁ τρόμος ποὺ μεγαζῶνει καὶ κυβερνάει τὸ ἔχῳ του. Ἀπωδημένο, κρυμμένο κάτω ἀπὸ τῆς διαδοχικῆς ἀηθήδεις ποὺ ἐπωμῖβτηκε, χωρὶς ὄμως νὰ τῆς βτηρίζει βτὴν ἀγάπη, τὸ ἔχῳ προβᾶζει ἀντιμέτωπο βτούς ἀνθρώπους καὶ βτούς θεοὺς μέβα βτὴν φοβῖβμένη γύμνια του.

□ Ἐπειδὴ δὲν ἀγάπηβε παρὰ τὴν ἴδια του τὴν ἐζουβία, τὸ πρόβωπό του καὶ μόνο,

τὴν ξεχωριστὴ ἰδέα ποὺ εἶχε γιὰ τὸν ἑαυτό του — ἦταν ὅμως αὐτὸ ἀγάπη; — ὁ Κρέων τελικά καταδικάζεται εἰς τὴν μοναξιά. Τὸν γιό του, τὴν γυναῖκα του, τὴν ἐφουβία, τὰ χάνει μονομιᾶς ὅλα. Καὶ καταντᾷ αὐτὸ τὸ φτωχὸ περίβλημα τοῦ ἑαυτοῦ του, ποὺ μάταια εἶχε διογκώσει μὲ κύρος ἀπατηγῶ.

Καὶ ἡ Ἀντιγόνη ὅμως ἦταν μόνη τὴν βτιχημὴ ποὺ ἐγκαταλείπει τὴν ζωὴ. Κανένας, οὔτε καὶ ὁ Χορὸς δὲν ἔχυβε δάκρυ γιὰ τὴν μοῖρα της, τὴν ὥρα ποὺ ὄδεσε ἀρχὰ πρὸς τὸν τάφο, ὅπου δὲ τὴν ἔθαβαν ζωντανή. Ὅμως ἡ βπαρακτικὴ μοναξιά τῆς Ἀντιγόνης ἦταν ἀπηγῶς φαινομενικὴ. Μοναξιά ἀναγκαῖα ποὺ κάθε ἀνθρώπινο πρᾶγμα δοκιμάζει εἰς τὴν ἔβχατὴ του πάγη. Τοῦ βώματος, ὄχι ὅμως

καὶ τῆς γυχῆς. Ἡ Ἀντιγόνη ἐκείνη τὴν βτιχημὴ φέρνει μέβα της τοὺς νεκροὺς της, φέρνει τὸν πορναχαπημένο ἀδελφό. Ἡ ἀγάπη τὴν ἐνώνει μὲ τὴν θεία ὀργή. Ἐγὼ ὁ Κρέων μᾶς φανερώνεται μέβα εἰς τὴν πιὸ ἐρημικὴ μοναξιά: οἱ θεοὶ ποὺ δέληβε νὰ προβεταριβθεῖ τὸν χτυποῦν, ἡ πορτεία τὸν ἐγκαταλείπει καὶ οἱ νεκροὶ του — αὐτὸς ὁ γιὸς καὶ αὐτὴ ἡ γυναῖκα ποὺ ἐξεῖνὰ θυβιάβτηκαν εἰς τὸ ὑπερτρογικὸ ἔγγω του — ἀντὶ νὰ εἶναι εἰς τὴν καρδιά του θερμὲς παρουμεῖες, τρογὴ καὶ ἀγάπη ζωῆς, δὲν εἶναι εἰς τὰ μάτια του, ποὺ ἀκόμα γυρεύουν νὰ τοὺς οἰκειοποιηθοῦν, τίποτε ἄγγο ἀπὸ πτώματα.

Ἔβτόβο, αὐτὸν τὸν Κρέοντα, αὐτὸν τὸν γοβερό καὶ παντέρημο Κρέοντα, αὐτὴ τὴν μορφή τῆς ἀνθρώπινης πηγῆς, ὁ ποιπτής τὸν τοποδετεῖ μέβα μας, ὄχι μονάχα εἰς μιὰ προειδοποιήβη, ἀλλὰ εἰς ἕνα ἀδελγικὸ ὄν. Ἐε ὁ γο τὸ δρᾶμα, καὶ μὲ ἰδιαίτερη ἐνταβη, εἰς αὐτὸ τὸ τελευταῖο γηπτό, ὁ Κρέων ἔγνηβε μέβα μας εἰς ἕνα αὐθεντικὸ κομμάτι τοῦ ἑαυτοῦ μας. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβογία πῶς εἶναι ἔνοχος. Ὅμως βρὶβκεται πάρα ποργὸ κοντὰ εἰς τὰ ἴδια μας τὰ βγάγματα, γιὰ νὰ βκεγδοῦμε νὰ τὸν καταδικάβουμε ἀπὸ τὸ ὕγος κάποιας ἀγρημῆνης ἀρχῆς. Ὁ Κρέων εἶναι ἕνα μέρος ἀπὸ τὴν τραγικὴ ἐμπειρία μας. Μὲ τὸν τρόπο του, ἡ εἰς τὴν δέβη του, εἶχε δίκιο καὶ ἔπρεπε νὰ πράξει ὅπως ἔπραξε, γιὰ νὰ μπορέβει τὸ ποίημα τοῦ Λογοκῆ νὰ φέρει μέβα μας τὸν καρπό του: αὐτὴ τὴν πηγήν ζωῆς ποὺ εἰ-

ποκτούμε τοῦ διχαθμένου προβώπου μας καὶ τοῦ κόβμου πού μέσα του εἶναι προοριθμένο νὰ δράει.

✿ **Ε**ἴμαθτε, γοιπόν, βυχρόνως Ἀντιχόνη καὶ κρέων βὺν ἡ διαμάχη τους. Εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ γνήθια χαρακτηριθτικά τῆς μεγαροποιίας καὶ τῆς τέχνης τοῦ Σοφοκλή τὸ γὰρ μᾶς κάνει, μὲ τρόπο τόθο οἰκειό, μετόχους τῆς ζωῆς καθενὸς ἀπὸ τὰ πρόβωπα του, τὴν βτιχημὴ πού βτέκονται μπροθὰ μας καὶ ἐκφράζονται. Γιατὶ τὸ καθένα τους μιζάει καὶ ζεῖ μέσα μας. καὶ μέσα του ἀκοῦμε τὴν ἴθια μας τὴν γωνή, ἀνακαζήπτουμε τὴν ζωὴ μας.

✿ **Η** τραχωθία δὲν γράγεται μὲ ἀθιαθμένο ἢ ἀποβθιωμένο νερό. Εἶναι κοινό μυθικό πὺς γράγεται μὲ δάκρυα καὶ αἶμα.

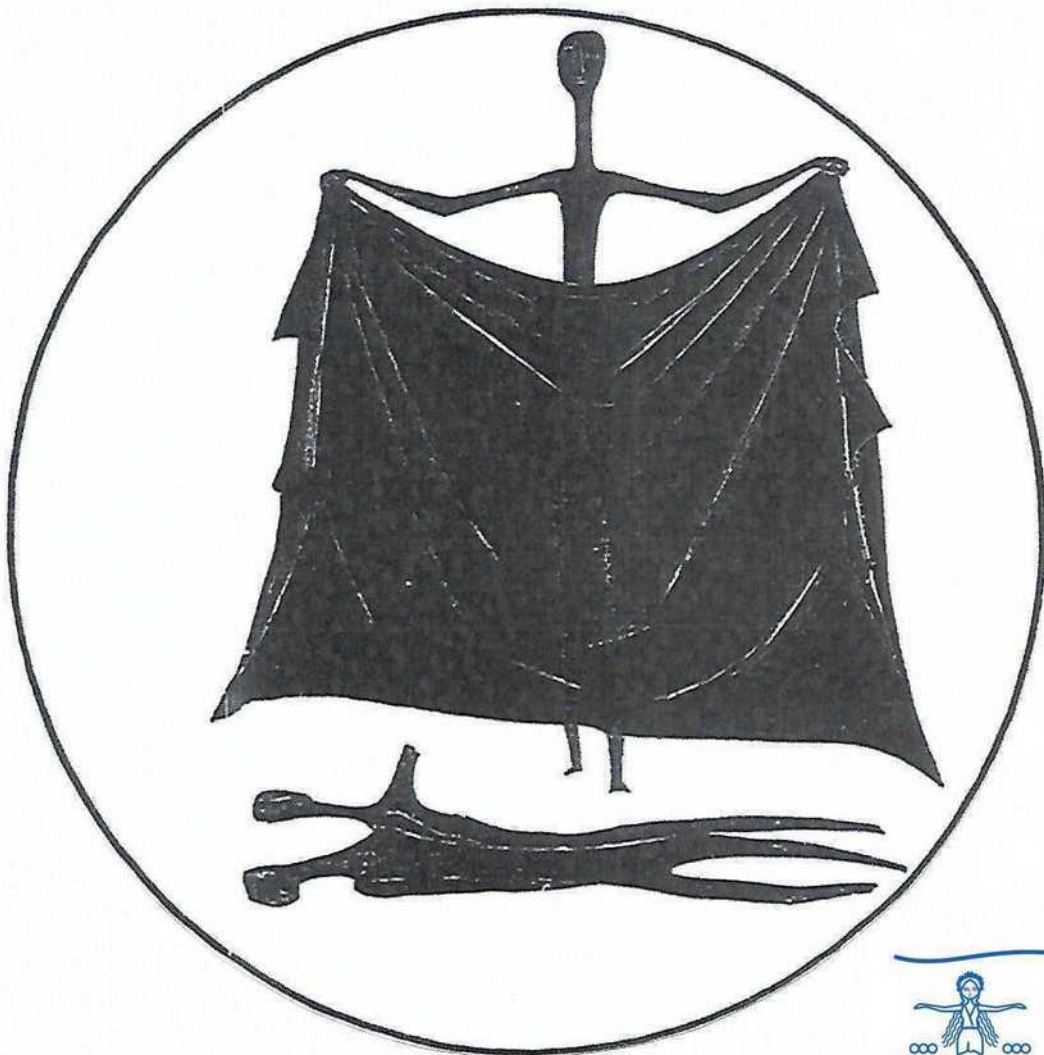
✿ **Ο** τραχικός ποιηθὴς βτὰ ὄντα πού γέννηθε ἡ φανταβία του ζυπνάει τὶς ἀποκοιμιθμένες μορφές του εἶναι μας, δίνει γόθο βτὶς ἀγᾶρες γωνές μας, γέρνει βτὸ γὺς τῆς βυνεἰδπηθς τὴν βαθιά μας περιηγοκή. Ἡ διαμάχη τῶν ἠρώων του δράματος εἶναι καὶ δικὴ μας καὶ μᾶς βάζει ὅπως καὶ αὐτοὺς βέ εἰνδυο. Ὁ θηβωρὸς πού ποιηθὴς ἀπῆγνει πρὸς τὰ μάτια μας εἶναι οἱ ἴθιες μας οἱ δυναθότῆτες, τὸ ζετύγημα του ἴθιου μας του γίγνεθθαι. Ἀρχικά μέσα βτὴν ἀναταραχὴ καὶ τὴν βύχχυβη τῆς πάης. Ὁ τραχικός ποιηθὴς ὁμως δὲν ὑπογραμμίζει αὐτὴ τὴν ἀταζία τῆς ἐβωθερικῆς μας ζωῆς καὶ του κόβμου, παρὰ μὲ βκοπὸ γὰρ κάνει γατερὴ τὴν τάξη. καθὼς βυθκρούονται τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο τὰ τραχικά θέματα πού μᾶς διχαίθουν, ὁ ἐβωθερικός μας κόβμος, καθρέφτης του βυθόθου τῶν πραχμάτων, βυνδέτει μὲ τρόπο ἀρμονικό τὶς ἀνταχωνιβθικές ἀγίες πού μᾶς προτείνουο τὰ πρόβωπα του ἔρχου, τὶς ταξιγομεί καὶ δίνει τὴν ἱεραρχία τῆς καθεμιᾶς τους, γοητεύοντάς μας μὲ τὴν μαχεία μιᾶς μουβικῆς πού μᾶς ἐκφράζει ὀγόκηθρους καὶ μᾶς ὀδηγεῖ βέ καινούργιους ἀχῶνες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΣΥΝΤΟΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ, Μάθημα 46ο (Γραμματική), Π. Μητρόπουλος Γόρτυνος κ' Μεγαλοπούλου, (Ήβροβελίδα ΕΛ.Ε.Σ)
2. ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ, Β' ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ, Ο.Ε.Δ.Β. 1998, (Ο Μόθος τῶν Λαβδακιδῶν).
3. ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΣΟΦΟΚΛΗ, Κ. Ν. Πετρόπουλος, εκδ. Πατάκη, 1987.
4. ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ, Γεράσιμος Μαρκαντωνάτος, εκδ. Gutenberg, Ἀθήνα 1997, (Μετάφραση).
5. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ, Α' κύκλος Σπουδῶν, Ἄννα Τζιροπούλου - Εὐσταθίου, εκδ. Γεωργιάδης 1995 (Ἐκλογαὶ ἐκ τοῦ δράματος).
6. Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, τόμος 2 (Ἡ Ὑπόθεσις τῆς Ἀντιγόνης), Ἀντρέ Μονάρ, εκδ. Θεμέλιο, (Ἀποσπάσματα εἰς τὴν Ἱδεολογικὴν Προεκτάξειν).

ΗΜΙΦΩΝΟΛΗΚΤΑ Γ' ΚΛΙΣΕΩΣ (δυνέχεια)

❁ **ΣΙΓΜΟΛΗΚΤΑ (χαρακτήρας σ):**

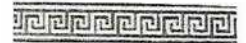
- α) Ἄρσενικά ἀκατάληκτα βέ -ης (γεν. -ους)
ἦ -εῆς (γεν. -εῆους)
- β) Θηλυκά ἀκατάληκτα βέ -ως (γεν. -ούς)
- γ) Οὐδέτερα ἀκατάληκτα βέ -ος (γεν. -ους)

❁ **ΜΙΑ ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ «ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ»**

❁ **Η ΥΒΡΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

❁ **ΠΕΡΙ ΥΒΡΕΩΣ: ΕΚΛΟΓΑΙ ΕΞ ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ**

ΗΜΙΦΩΝΟΛΗΚΤΑ* Γ' ΚΛΙΣΕΩΣ

Σιγμόληκτα (χαρακτήρας σ)

- α) Ἄρσενικά ἀκατάληκτα σέ -ης (γεν. -ους)
ἦ -κλῆς (γεν. -κλέους)

(θ. Σωκράτεσ-, Περικλεεσ-)

(θ. Σωκράτεσ-, Περικλεεσ-)

		Ἐνικός ἀριθμὸς		Πληθυντικός ἀριθμὸς
ὄν.	ὁ	Σωκράτης Περικλῆς	οἱ	Σωκράται Περικλεῖς
γεν.	τοῦ	Σωκράτους Περικλέους	τῶν	Σωκρατῶν Περικλέων
δοτ.	τῷ	Σωκράτει Περικλεῖ	τοῖς	Σωκράταις —
αἰτ.	τόν	Σωκράτη Περικλέα	τούς	Σωκράτας Περικλεῖς
κλ.	(ᾧ)	Σώκρατες Περικλεῖς	(ᾧ)	Σωκράται Περικλεῖς

Παρατηρήσεις

Τὰ ἀρσενικά σιγμόληκτα σέ -ης (γεν. -ους) καὶ -κλῆς (γεν. -κλέους) εἶναι ὅλα κύρια ὀνόματα καί:

1) ἔχουν θέμα σέ -εσ: Σωκράτεσ-, Περικλεεσ-.

2) στήν ὀνομαστική τοῦ ἐνικοῦ δὲν παίρνουν κατάληξη καὶ ἐκτείνουν τὸ βραχύχρονο φωνῆεν ε τοῦ θέματος σέ η: Σωκράτης, Περικλέης, καὶ μὲ συναίρεση Περικλῆς.

3) στίς πλάγιες πτώσεις τοῦ ἐνικοῦ ἀποβάλλουν τὸ χαρακτήρα σ ἀνάμεσα στὰ δύο φωνήεντα καὶ ἔπειτα συναιροῦν τὰ δύο αὐτὰ φωνήεντα: τοῦ Σωκράτεσ-ος, Σωκράτε-ος, Σωκράτους· τῷ Σωκράτεσ-ι, Σωκράτε-ι, Σωκράτει· τὸν Σωκράτεσ-α, Σωκράτε-α, Σωκράτη· τοῦ Περικλέεσ-ος, Περικλέε-ος, Περικλέους· τῷ Περικλέεσ-ι, Περικλέε-ι, Περικλεῖ (καὶ μὲ δευτέρη συναίρεση =) Περικλεῖ· τὸν Περικλέεσ-α, Περικλέε-α, Περικλέα καὶ σπάν. Περικλῆ.

4) στὴν κλητ. τοῦ ἐνικοῦ δὲν παίρνουν κατάληξη καὶ ἀνεβάζουν τὸν τόνο: ὦ Σωκράτες, ὦ Περικλείς (μὲ συναίρεση ἀπὸ τὸ Περικλεες)

5) ὅσα λήγουν σὲ -κλῆς συναίρουν τὸ ε τῆς συλλαβῆς κλε-, ὅταν ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ ἀκολουθεῖ η ἢ ε ἢ εἰ: (Περικλέης) Περικλῆς, (Περικλεες) Περικλείς, (Περικλέει) Περικλεῖ

6) κανονικὰ ἔχουν μόνο ἐνικό ἀριθμό· ὅταν ὅμως χρησιμοποιοῦνται στὸν πληθ. , σχηματίζονται τὰ σὲ -ης (γεν. -ους) κατὰ τὴν ἀ' κλίση (οἱ Σωκράται κτλ.) καὶ τὰ σὲ -κλῆς (γεν. -κλέους) κατὰ τὴν γ' κλίση (οἱ Περικλέ-ες = Περικλεῖς κτλ.).

Σημ. Τὰ ὄν. σὲ -ης (γεν. -ους) σχημάτισαν ἀργότερα τὴν αἰτιατική τοῦ ἐνικοῦ καὶ σὲ -ην (ἀπὸ ἀναλογία πρὸς τὰ πρωτόκλιτα): τὸν Σωκράτην, τὸν Πολυνεΐκην (ὅπως τὸν Ἀριστείδην).

Κατὰ τὸ Σωκράτης κλίνονται: Ἀριστομένης, Ἀριστοτέλης, Ἀριστοφάνης, Δημοσθένης, Διογένης, Διομήδης, Ἱπποκράτης, Ἰσοκράτης, Ἰφικράτης, Πολυκράτης, Πολυνεΐκης, Πραξιτέλης - Ἀστυάγης, Τισσαφέρνης, Κυαξάρης κ.ἄ.- Κατὰ τὸ Περικλῆς κλίνονται: Ἀγαθοκλῆς, Ἡρακλῆς, Θεμιστοκλῆς, Ἴεροκλῆς, Προκλῆς, Σοφοκλῆς κ.ἄ.

β) Θηλυκὰ ἀκατάληκτα σὲ -ῶς (γεν. -οῦς)

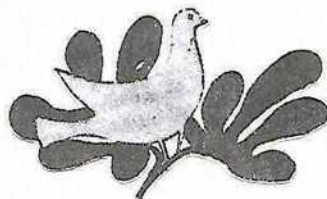
(θ. αἰδωσ-, αἰδοσ-)

Ἐνικός ἀριθμὸς

ὄν.	ἡ	(ἰσχυρὸ θ. αἰδωσ-)	αἰδῶς
γεν.	τῆς	(ἀδύνατο » αἰδόσ-ος, αἰδό-ος)	αἰδοῦς
δοτ.	τῇ	(» » αἰδόσ-ι, αἰδό-ι)	αἰδοῖ
αἰτ.	τῇν	(» » αἰδόσ-α, αἰδό-α)	αἰδῶ
κλ.	(ὦ)	(ἰσχυρὸ » αἰδωσ-)	αἰδῶς

Κατὰ τὸ ὄνομα ἡ αἰδῶς (= ντροπή) κλίνεται καὶ τὸ ποιητ. ἡ ἠῶς (= αὐγή) καὶ ὡς κύρ. ὄν. ἡ Ἡῶς (= θεὰ τῆς αὐγῆς). Αὐτὰ ἔχουν μόνο ἐνικό.

γ) Ουδέτερα ἀκατάληκτα σὲ -ος (γεν. -ους)

(θ. βελος-, βελεσ- καὶ ἔδαφος-, ἔδαφες-)

	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
ὄν.	τὸ	βέλος	ἔδαφος	τὰ	βέλη	ἔδαφη
γεν.	τοῦ	βέλους	ἔδαφους	τῶν	βελῶν	ἔδαφῶν
δοτ.	τῷ	βέλει	ἔδαφει	τοῖς	βέλεσι(ν)	ἔδάφεσι(ν)
αἰτ.	τὸ	βέλος	ἔδαφος	τὰ	βέλη	ἔδαφη
κλ.	(ῶ)	βέλος	ἔδαφος	(ῶ)	βέλη	ἔδαφη

Κατὰ τὸ βέλος κλίνονται πολλὰ δισύλλαβα: ἔθνος, εὖρος (= πλάτος), ζεῦγος, ἦθος, κέρδος, ξίφος, πλῆθος, σκεῦος, τέλος κ.ἄ., καθὼς καὶ τὸ κύρ. ὄν. τὰ Τέμπη σ:ὸν πληθυντικῷ.

Κατὰ τὸ ἔδαφος κλίνονται τὰ τρισύλλαβα: μέγεθος, στέλεχος, τέμενος (= ἐπίσημος ἢ ἱερὸς χῶρος, ναός), τέναγος (= ἄβαθα νερά, βάλτος) κ. ἄ.

Παρατηρήσεις

Τὰ ουδέτερα σιγμόληκτα σὲ -ος (γεν. -ους):

1) ἔχουν ἀρχικὸ θέμα σὲ -εσ: βελεσ-, ἔδαφες-

2) σχηματίζουν τὴν ὄνομαστ., αἰτιατικὴ καὶ κλητ. τοῦ ἐνικοῦ χωρὶς κατάληξη, ἀλλὰ στὶς πτώσεις αὐτὲς τὸ φωνῆεν ε πού εἶναι πρὶν ἀπὸ τὸ χαρακτήρα τὸ τρέπουν σὲ -ο: βελεσ- = βέλος, ἔδαφες- = ἔδαφος.

3) μὲ τὸ ἀρχικὸ θέμα σὲ -εσ σχηματίζουν τὴ γεν. καὶ δοτ. τοῦ ἐνικοῦ καὶ ὅλες τίς πτώσεις τοῦ πληθυντ.: ἀποβάλλουν ὅμως σ' αὐτὲς τὸ χαρακτήρα σ ἀνάμεσα στὰ δύο φωνήεντα καὶ ἔπειτα συναιροῦν τὰ φωνήεντα αὐτά, δηλ. τὸ ε+ο σὲ ου (βέλε-ος = βέλους), τὸ ε+ι σὲ ει (τῷ βέλε-ι = βέλει), τὸ ε+ε σὲ ει, τὸ ε+οι σὲ οι, τὸ ε+ω σὲ ω (τῶν βελέων = βελῶν) καὶ τὸ ε+α κανονικὰ σὲ η (τὰ βέλε-α = βέλη): ἂν ὅμως πρὶν ἀπὸ τὸ ε προηγεῖται ἄλλο ε, τότε συναιροῦν τὸ ε+α σὲ ᾱ: τὰ χρέε-α = χρέᾱ, τὰ κλέε-α = κλέᾱ.

4) στὴ δοτ. πληθ. ὅπου βρίσκονται δύο σ (βέλεσ-σι) τὰ ἀπλοποιοῦν σὲ ἕνα: βέλεσι.

Σημ. Μερικὰ ουδέτερα σιγμόληκτα σὲ -ος σχηματίζουν τὴ γεν. τοῦ πληθυντικοῦ καὶ ἀσυναίρετη καὶ συνηρημένη: τῶν ἀνθέων καὶ τῶν ἀνθῶν· τῶν κερδέων καὶ τῶν κερδῶν· τῶν ὀρέων καὶ τῶν ὀρῶν· τῶν τειχέων καὶ τῶν τειχῶν· τῶν χειλέων καὶ τῶν χειλῶν.

Παραδείγματα

- 1 Ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος.
- 2 Ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος καὶ ἐργαζόμενος... δεκτὸς αὐτῷ ἐστι.
- 3 Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη.
- 4 Εἰς ὁδὸν ἔθνῶν μὴ ἀπέλθητε.
- 5 Ἀνήγγειλαν... ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως.
- 6 Τὸ ἔλεός σου, Κύριε, καταδιώξει με πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου.
- 7 ... τὸν στεφανοῦντα σε ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς.
- 8 Ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτόν, ἔθνος ἅγιον.
- 9 Ἄνδρες ἀδελφοί υἱοὶ γένους Ἀβραάμ... ὑμῖν...
- 10 Ὁ τιθεὶς νέφη τὴν ἐπίβασιν αὐτοῦ.
- 11 ...ἐπὶ τῶν ὀρέων στήσονται ὕδατα.
- 12 ... ὁ ἐξανατέλλων χόρτον τοῖς κτήνεσι.
- 13 Ἄνθρωπος ὡσεὶ χόρτος... ὡσεὶ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ οὕτως ἐξανθήσει.
- 14 Οἱ παῖδες τὴν οἰκίαν καλοῖς ἀνθεσι κοσμοῦσι.
- 15 Ἐκολλήθη τῷ ἐδάφει ἡ ψυχὴ μου.
- 16 Ἀπὸ ρυπαρῶν χειλέων... δέξαι δέησιν, Χριστέ μου.
- 17 Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς ἡμῶν.
- 18 Οἱ Ἕλληνες ἔπαιον τοὺς βαρβάρους τοῖς ξίφεσι.
- 19 Τέλος κακῆς ἀρχῆς κακόν.
- 20 Μηδένα πρό τοῦ τέλους μακαρίζε.

ΜΙΑ ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ «ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ»

ΤΗΣ ΝΑΥΣΙΚΑΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΟΥ, ΙΑΤΡΟΥ

Ο Κρέων είναι ένα τραγικό πρόσωπο, γιατί, όπως φαίνεται παραπαίει ανάμεσα στις αντιθέσεις του, που δημιουργούνται μέσα του από δύο διαφορετικά επίπεδα. Στην φύση του είναι ένας ανδρώπος κύριος, με προβότα αξιοσύνη και την πρόθεση να διοικεί με δικαιοσύνη και τάξη την πολιτεία, που αναταράχθηκε από την προσωπική διαμάχη των δύο αδελφών και διαδόχων του Οιδίποδα. Το είναι του τείνει στην απο-

ζητότητα και στόχος του είναι να αποδώσει ηγήρη δικαιοσύνη και να αποκαταστήσει την διαβαρυνθείσα τάξη. Τον εγωκεντρισμό του όμως τον χαρακτηρίζει μεγάλη βεληρότητα και φιλοδοξία επιβολής.

Η περίπτωση που αντιμετωπίζει είναι δύσκολη για τα ανθρωπιά μέτρα. Ο ένας αδελφός, ο Έτεοκλής, είναι επίορκος στον άηρον, τον Πολυγένη, ο οποίος για γόρους προσωπικής προβολής και αδικίας εκβρατεύει έναντι της πατρίδας του. Ο Κρέων κρίνει ότι το παράπτωμα του δεύτερου είναι κατά πολύ βαρύτερο του πρώτου και θεωρεί ότι η τιμωρία του πρέπει να είναι παραδειγματική. Η προδοσία κατά της πατρίδος τιμωρείται με θάνατον ως γνωστόν. Όμως στην αναμέτρηση βκοτώνονται και τα δύο αδέλφια και έτσι η τιμωρία μετατοπίζεται στο επίπεδο των νεκρών.

Θά μπορούσε κάλλιστα ο Κρέων να περιοριστεί στην ταγή του ενός με τιμές και δημοσία δαπάνη και τον άηρον να τον παραδώσει στους δικούς του να τον δάγουν άδορυβως. Όμως η βεληρότητα του Κρέοντα συντηρεί με τον φιλοδοξο χαρακτήρα του και τον βπρώχει στην υπερβολή. Έτσι, ένερχωντας διαβτικά και χωρίς βύεση, μπαίνει στα έδάφη της δικαιοδοσίας των Θεών. Είναι αρχά πια για να υποχωρήσει και να αναθεωρήσει την απόφασή του. Ταυτιμένος με το αρχέτυπο της Τάξης και της Δικαιοσύνης που πιστεύει ότι εκπροσωπεί, χάνει την εύκαιρία της εφρηήρωσης της φύσης

του, που θα ήταν να γίνει ένας σοφός και συνετός ηγέτης. Η ταυτότητα με το πρόσωπο του ηγέτη, εκπροσώπου του Θεού επί της γης, είναι τόσο ισχυρή, που τυγχάνει τον άνθρωπο και δεν επιδέχεται αντιρρήσεις. κωφεύει ακόμα και στις προειδοποιήσεις από το έσωτερικό του, που είναι η συμβουλή του Τερεβία, ο οποίος εκπροσωπεί το αρχέτυπο του Τέρο-Σοφού και είναι η φωνή του άδυνειδήτου. κωφεύει επίσης στην προτροπή για βύεση του χορού των γερόντων, που είναι η προχονική, κηρυγομημένη βαγία. και ακόμα βέ κάποια ίδως νύξη από το βυγαίδημά του, που μπορεί να εκπροσωπεί

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ το πρόσωπο του γιού του Αίμονα. Από εκεί και πέρα αρχίζει η πτώση και η καταστροφή του μέχρι να καταγιάσει και να παραδεχθεί το γάδος του.

 Αντιδέτως, η Αντιχόνη συμπηζει με τον νόμο των Θεών. Δεν εναντιώνεται στον θάνατο του αδελφού της που είναι δίκαιος, και μπορούμε με διχοψία να υποδέ-βουμε ότι ούτε στην θανατική του καταδίκη θα εναντιωνόταν, αν ζούσε. και αυτό δείχνει βύεση και ταπεινότητα. Έκείνο που ζητάει, μέβα από την αγάπη για τον αδελφό της, είναι το δίκαιο αΐτημα της ταγής του, και να αφήσουν στην κρίση των θεών την μετά θάνατον τιμωρία του.

Και οι δύο - Κρέων και Αντιχόνη - υποβτηρίζουν το Δίκαιο, μόνον που ο Κρέων βγέπει το δίκαιο στο πρόσωπό του, ταυτισμένος με την δεική εξουσία, ενώ η Αντιχόνη το βγέπει με καθαρό μάτι στους δει-κούς, άγραφους νόμους, επειδή διατηρεί την βυγαίδηση των αν-δρωπίνων όριων της. "Έχει το χνώδι βεαυτόν." Έτσι αποδεικνύ-εται άχώτερη όχι μόνον στην αγάπη, αλλά και στην σοφία. Διορθώνει το γάδος του Κρέοντα με ουσία της ζωής της, και έτσι κινητοποιεί όζον τον μηχανισμό της τι-μωρίας του Κρέοντα προς νουδέτηδίν του. Τόν βοηθάει να καταγιάσει το γάδος του και, μέβα από τον πόνο της απώλειας των δικιών του, να βπάσει η βεηρότη-τά του και να προβχειωθεί βτά ανθρώπινα μέτρα του, γεγονός που αποτελεί την αρ-χή της βαγίας.

ΚΡΕΩΝ

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

 Η Αντιχόνη, θα γέχαμε ότι είναι ένα βτάδιο έσωτερικής πορείας που μιό έξε-

ρημένο από τον Κρέοντα, γιατί δεν διακατέχεται από εγωκεντρικά πάθη, όπως εκείνος, και έχει εταρμονίσει μέσα της την λογία με την Αγάπη, οπότε είναι οζοκηρημένο άτομο. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η διανόησή της με το βυαϊδθήμά της όχι μόνον δεν έρχονται βέ βύκρουβη, αλλά αζηηροβυμηηρώνονται. Έτσι, το δίδαγμα της τραγωδίας και η γύβη της, που οδηγεί στην κάδαρβη, μάς δηλώνει μια μεγάλη αζηθεία: πώς το δίδυμο λογία - Αγάπη είναι αφεχώριβτο και το ένα δεν μπορεί να ύπάρξει χωρίς το άλλο.

Οι τραγωδίες είναι γεμάτες από αρχέτυπα και αυτό είναι που τις καθιστά μεγαλιώδεις και με παχέοβρια απήχηβη. Έαν δεν έχουμε αυτή την αρχετυπική διάβταβη και τον προβηηματιβμό πάνω βέ α- πόγυτες αζίες και πώς αυτές βυερχάζονται, δεν έχουμε τραγωδία, αλλά απηώς ένα κοινωνικό δράμα περιοριβμένης έμβέγειας.

Κάνοντας αναγορά βτόν έαυτό μας, μπορούμε να πούμε πώς βτόν καθένας μας ύπάρχει ένας κρέων και μία δυνατότητα απ' όπου μπορεί να έεκοζαφδεί μία Αντιχόνη. Ποιός είναι ο κρέων; Θα ταίριαζε περιββότερο με την διαγοπηκή ηηιουρχία μου, όταν ηηιουρχεί αποκομημένη από το βυαϊδθήμα, οδηγείται βέ ένα βτείρο ορρογο- χιβμό, βέ βτέγνα και αδιέξοδο. Είναι ηάδος ότι η Αντιχόνη είναι η έκπροβώπηβη του βυαϊδθήματος μόνον. Είναι η πιο οζοκηρημένη και έφεηημένη κατάρβταβις του αν- θρώπου που έχει ηθάβει βτήν Τέγεια Αγάπη, και άρα βχετίηεται και βυμηηεί με το Θέηημα του Θεού. και αυτό το βτάδιο προύποδέτε να έχεις καταετήβει την βοφία, που δεν είναι αζηη από το Γνωθι ζεαυτόν. και άς μην ηεχνούμε ότι όηα ηεκινούν και τεηειώνουν βτήν καρδιά, δηηαδὴ βτήν ΑΓΑΠΗ. Ο Θεός ΑΓΑΠΗ έβτί.

Η ΥΒΡΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

☉ **Η** ὕβρις εἶναι βαβικὴ ἔννοια τῆς κοσμοδεωρίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἡ ἰδέα τῆς εὐτακτοῦς ἁρμονίας ἐπὶ τὴν ζωὴν καὶ ἐπὶ τὸν κόσμον εἶναι πανταχοῦ παρούσα ἐπὶ τὴν ἑλληνικὴν βεβή. Κάθε ἐνέργεια ποῦ διαταράσσει τὴν ἁρμονία, κάθε ἀπόπειρα ἀνατροπῆς τῆς τάξεως ἐπὶ τὸν κόσμον ἢ τῆς κοινωνικῆς ἰσορροπίας βρίσκεται ἀπέναντι ἐπὶ τὸν ἀχραγὸν θεϊκὸν Νόμον, τὸν ὁποῖον προβάλλει βίαια. Ἀποτελεῖ ὕβριν καὶ προκαλεῖ τὴν ὄργην τῶν θεῶν καὶ τὴν ἐπέμβαση τοῦ Διὸς - Ζηνός.

Η ὕβρις γεννιέται ὁβάκις ὁ ἄνθρωπος ὑπερβαίνει τὸ μέτρο ποῦ δόθηκε ἀπὸ τοὺς θεοὺς ἐπὶ τὴν ἀνθρώπινη φύση. « Μὴδὲν ἄγαν » ἀναχραστόταν ἐπὶ τὸν Ναὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπὶ τοὺς Λατῆρους, γυμνικὸ ποῦ ἀποδίδεται ἐπὶ τὸν Χίλων τὸν Λακεδαιμόνιο. Ἀκόμη ἕνας ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ σοφούς, ὁ Κλεόβουλος ὁ Φωδεῖος, παρήγγειλε:

✦ « Μέτρον ἄριστον » ✦

☉ **Τ**ὸ ἐπίρρημα ἄγαν δημαίνει γίαν, πάρα ποζύ, ὑπερβολικά. Ὄταν ὁ σοφὸς Χίλων συμβουλεύει « μὴδὲν ἄγαν », δεῖ νὰ πεῖ πὺς κάθε ὑπερβολή, κάθε τι ποῦ εἶναι ἄγαν, γίαν, πάρα ποζύ, **super**, ὅπως δὲ γέχαμε δῆμερα, εἶναι κακό. Μὴδὲν ἄγαν, γοιπόν, μιά καὶ τὸ ἄριστο κρατιέται δὲ μιά μεβότητι.

☉ **Γ**ιατί ὅμως τὸ ἄγαν εἶναι κακό γιὰ τὴν ἑλληνικὴν ἀντίληψη; Αὐτὸ τὸ ἄγαν, δηλαδὴ τὸ **super** εἶναι κακό, γιὰ τὴν εἶναι ὑβριστικό. Τὸ **super**, δηλαδὴ τὸ ὑπέρ, ὅπως τὸ βυαντᾶμε ἐπὶ τὴν καθημερινὴν πρακτικὴν μας βὰν **super market**, βὰν ὑπεραγορά, βὰν **superman** (ὑπεράνθρωπος), βὰν βενζίνη **super** κ.τ.π., γιὰ τὴν ἀντίληψη τῶν κλασσικῶν χρόνων εἶναι τὸ μεγαλύτερο κακό ποῦ μπορεῖ νὰ συμβεῖ ἐπὶ τὴν πόση, ἐπὶ τοὺς ποζῆτες, ἐπὶ τὸν ποζιτικὸ τῆς. Αὐτὸ τὸ **super**, τὸ γίαν, τὸ ἄγαν παράχει τὸ **supris**, καὶ τὸ **supris** παράχει τὴν ὕβριν. (Τὸ **υ** γίνεται ὕγιον, τὸ **ε** δὲ βεῖα· εἶναι **super**, **supris**, ὕπρις, ὕβρις). Ἡ ὕβρις, γοιπόν, παράχεται ἀπὸ τὴν πρό-

θεβη ὑπέρ, διότι ὑπερβαίνει τὸ μέτρον: « ὕβρις παρὰ τὴν ὑπὲρ πρόδεβιν γέγονεν, ὑπερις, καὶ κατὰ βυχοπὴν ὕβρις, καὶ τροπὴ τοῦ π εἰς β ». (Ὅπως ἐκ τοῦ ἄχαι = ποζύ, παράχεται τὸ ἄχαιμα = φθονῶ· καὶ ἐκ τοῦ μάχα = ποζύ → μαζερὸς = καταβρο-φικός).

✿ Ἡ ὕβρις εἶναι τὸ μεγαλύτερο κακὸ γιὰ τὴν πόη καὶ τοὺς ποῖτες τῆς καὶ τιμωρεῖται ἀπὸ τῆς Ἐρινύες, τὴν Μέχαιρα (μεχάιρω = φθονῶ· βυνδέεται μὲ τὸν φθόνον καὶ τὴν γήηαια), τὴν Ἀηκετώ (α βτερητικό + γήηω· δέν γήηαι διώκουσα) καὶ τὴν Τιθιφόνη (> τίω + γένω· τίω = πηπρώω, τιμωρῶ, ἐκδικούμαι· γένω = φονεύω· ἢ τιμωροῦσα τοὺς φόνους). Οἱ Ἐρινύες εἶναι γεμάτες ὄργη καὶ ἀχανάκτηβη γιὰ ὅτιδήποτε ὑπερβαίνει τὰ ἀνθρώπινα μέτρα, καὶ τιμωρεῖται ἀμείζικτα.

ΟΙ ΕΡΙΝΥΕΣ ΠΛΗΤΤΟΥΝ ΤΟΝ ΟΡΕΣΤΗ

Μέτρο, ἀπὸ τὴν ρίζα μετρ-, εἶναι αὐτὸ ἀκριβῶς πού χρειάζεται. Ἰτὰ μέτρα βου, ὅπως γέει ὁ ράγτης, ἀκριβῶς βτίς διαβάβεις βου κομμένο καὶ ραμμένο, χαμπριάτικο, γιὰ βένα. Οὔτε सुरेग, ὑπέρ, ἄχαν, δηλαδὴ γεχειωμένο, μὲ γάρες, δηλαδὴ ἄβχημο, οὔτε βτενό, μέτριο, πού νὰ βὲ βτεναχωρεῖ.

✿ Τὸ ἐλληνικὸ μέτρο δέν εἶναι τὸ μέτριο· ἢ τήρηβη τοῦ μέτρου δέν εἶναι ἢ μετριότητα, ἢ μιζέρια, ἢ κακομοιριά, ἢ ἀβχήμια. Τὸ ἐλληνικὸ μέτρο εἶναι τὸ βύμμετρο, ἀπὸ τὰ τέββεραι μέτρα τοῦ γοργία. Πρῶτον, τὸ μέτρο τοῦ βώματος εἶναι τὸ κάηρος, ἢ καηρονή· δεῦτερον, τὸ μέτρο τοῦ νοῦ, τὸ μέτρο τοῦ πνεύματος εἶναι ἢ βογία· τρίτον, τὸ μέτρο τῆς πράξης, τῆς ὁποιαδὴποτε πράξης, εἶναι ἢ ἀρετή· τέταρτον, τὸ μέτρο τοῦ γόχου, τῆς γοχηκῆς, τῆς ὁμιγίας εἶναι ἢ ἀγήδεια. Αὐτὰ τὰ τέββεραι μέτρα, βτὴν βύνδεβή τους ὁφείβουν νὰ εἶναι βύμμετρα, νὰ μὴν ὑπερέχει δηλαδὴ τὸ εἶναι τοῦ ἀηρου. Ἡ βυμμετρία εἶναι προῦπόδεβη τῆς ἀρμονίας. Τὸ κάηρος τοῦ βώματος γ.γ. μὲ τὴν βογία τοῦ νοῦ εἶναι πρωταρχικός βτόχος καὶ βαβικὴ ἐπιδίωξη τῆς ἐλληνικῆς παιδείας.

«ΜΗΔΕΝ ΑΓΑΝ», λοιπόν. Πού βημαίνει ότι πρέπει πάντοτε να αποφεύχουμε την υπερβολή βέ καιδε έκδήωβη, βέ καιδε ένέρχεια. Τό γωμικό του Χίωνα είναι πα-
 ραρηήβιο πρὸς τήν μεβόττητα του Άριστοτέη που κείται μεταξύ υπερβολής και έηεί-
 γεως, τίς ὁποίης χαρακτηρίζει ὡς μειονεκτήματα, ένω θεωρεί τήν ἀρετή μεβόττητα. Έτά
 «Ἠθικά Νικομάχεια» (1103 β) ὁ Άριστοτέης γέει: «μηδέν ἄγαν - μηδέν ὀλίγον».
 και τό ποηύ (ἄγαν, γίαν, πάνυ) και τό ὀλίγον είναι κακίες· έν τούτοις τό ἄγαν, τό έ-
 να ἄκρον (υπερβολή), είναι περιβόβότερον επιβραβές ἀπό τό ὀλίγον, τό ἄγρον ἄκρον (έη-
 γειγη), πού είναι γηχότερο γηριοχόνον.

"Μέτρον Ἄριστον"

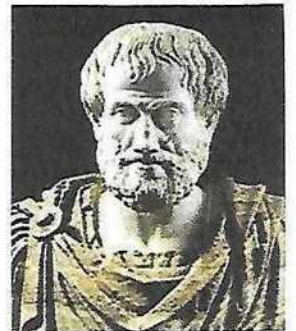
Κισσάβουλο ὁ Πόλις

Τό μέτρο, λοιπόν, είναι αὐτό ἀκριβῶς πού χρειά-
 ζεται και ὅ,τι τό υπερβαίνει βάν υπερ - υπερτίς,
 βάν ὑπέρ και ἄγαν, ὀτιδήποτε δηλαδή κάνει ὀ-
 πέρβαβη έξουβίας, επειδή ἀδικεί, τιμωρείται ἀ-
 πό τήν Μέγαιρα, τήν Ἄηκετώ και τήν Τιβιδόνη.
 «Θά χαδοῦμε», γράφει κάπου ὁ Μακρυγιάννης,
 «γιατί ἀδικήσαμε τόν ραχιά». «Θά χαδοῦμε μπένδες και ἀχάδες», γέει κάποιος
 Τούρκος βτήν Ἄρτα, «γιατί κάναμε ὀπέρβαβη έξουβίας». και χαδῆκαν. Οἱ Ἐρι-
 νύες, οἱ βονδοί τῆς Δίκης, τιμωροῦν πάντα μέ τρόπο βεηρὸ ὀτιδήποτε ἀδικεί μέ ὀ-
 πέρβαβη, είναι δηλαδή ὀβριβτικό. «Ἠγιος ὀχ ὀπέρβήβεται μέτρα· εἰ δέ μή, Ἐρινύ-
 ες μιν Δίκης ἐπικούροι έξευρήβουβιν». Οὔτε ὁ Ἠγιος δέν δά γεπεράβει τὰ μέτρα
 του, εἰ δέ μή δά τόν βροῦν οἱ Ἐρινύες, οἱ βονδοί τῆς Δίκης, και ἄηροίμονο, ἄηροί-
 μονο βτόν Ἠγιο, γέει ὁ Ἠράκλειτος.

Ἄκόμα ὀβρις είναι και ἡ μείωβη του ἄηου. "Μη μέ βρίζεις", γέει κάποιος,
 ἄν του μιγάνε μέ γόγια μειωτικά. Ὁ Άριστοτέης βτήν Ρητορική του
 (1378 β, 23-30) παρουβιάζει τήν ὀβριν ὡς προββολή:

«... Ἄηγὰ και αὐτός πού προββάηηει δείχγει ἐπίβης περιφρόνηβη, ἀ-
 γού ἡ προββολή δέν είναι παρά τό να χρηβιμοποιουῦμε πράξεις και
 γόγια πού ντροπιάζουν αὐτόν πού τὰ ὀβίβταται, και αὐτό τό κάνου-
 με ὀχι γιά να προκύβει γιά μᾶς κάποιο πρόββητο κέρδος ἀπό αὐτό
 πού κάνουμε, ἄηγὰ ἄηγῶς γιά τήν προβωπική μας εὔχαριβτήβη (αὐτοί πού προβαι-
 νου βέ ἄντίποινα δέν προββάηηουν, βέβαια, ἄηγὰ ἐκδικουῦνται). Ἡ αἰτία πού νιώδουν

Εὐχαρίστηση αὐτοὶ ποὺ προβάλλουν εἶναι ὅτι μὲ τὸ νὰ κακομεταχειρίζονται τοὺς ἀγ-
 γους πιστεύουν ὅτι «ἀνεβαίνουν» οἱ ἴδιοι (γι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἐπιρρεπεῖς βέ προβολῆς
 οἱ νέοι καὶ οἱ πηροῦχοι· γιατί φαντάζονται ὅτι προβάλλοντας «ἀνεβαίνουν» οἱ ἴδιοι).
 Στὴν προβολὴ ἐμπεριέχεται ἡ ἐγγυη ἀδότηματος βεβαβμοῦ, καὶ ὁποῖος δὲν δείχνει
 βέβας περιφρονεῖ».

(Μετάφραση Δ. Λυπουρζῆς, Ἀριστοτέλης Πητορικὴ Β'-Γ', Σῆτρος, Θεσσαλονίκη 2004)

Στὴν κλασσικὴ ἐλληνικὴ τραγωδία, ἡ ὕβρις εἶναι συνήθως
 τὸ βασικὸ βγάμμα τοῦ τραγικοῦ ἥρωα. Ὑπερεκτιμῶντας
 τὴς ἱκανότητες καὶ τὴν δύναμή του — βωματική, ἀλλὰ κυ-
 ρίως ποητική, βτρατιωτική καὶ οἰκονομική — βυμπεριφέρε-
 ται μὲ βίαιο, ἀγαθονικό καὶ προβλητικό τρόπο ἀπέναντι βτους ἀγγους, βτους νόμους
 τῆς ποητείας καὶ κυρίως ἀπέναντι βτὸν ἀγγραφο βεϊκό νόμο, βέ παράγοντες δηλαδὴ
 οἱ ὁποῖοι ἐπέβαλλαν ὅρια βτὴν ἀνθρώπινη βράβη. Ἡ ὕβρις ποὺ διαπράττει ὁ τρα-
 γικός ἥρωας, δηλαδὴ ἡ βυμπεριφορά μὲ τὴν ὁποῖαν ἐπιχειροῦβε νὰ ὕπερβεί τὴν
 βνητὴ βύβη του καὶ νὰ ἐξομειωβεί μὲ τοὺς βεοὺς, εἶχε ὡς βυνέπεια τὴν προβολὴ
 καὶ τὸν ἐξοργισμό τους καὶ ὀδηγοῦβε τελικά βτὴν πτώβη καὶ βυντριβὴ τοῦ ὕβριστοῦ
 πρὸς βυνετιβμόν του.

ΥΒΡΙΣ
 ΑΤΗ
 ΝΕΜΕΣΙΣ
 ΤΙΣΙΣ

Ἡ ἀντίβηη βχετικά μὲ τὴν ὕβριν καὶ τὴς βυνέπειές της πα-
 ρουβιάβεται μὲ τὸ βχῆμα ὕβρις → ἀτη → νέμεβις → τίβις.

Μία ὕβρις συνήθως προκαλοῦβε τὴν ἐπέμβαση τῶν βεῶν, καὶ
 κυρίως τοῦ Δία, ποὺ ἐβτεβνε βτὸν ὕβριβτὴ τὴν ἀτην, δηλαδὴ
 τὸ βόβωμα τοῦ νοῦ, εἶνα εἶδος ηνευματικῆς τύβηβης.

* **Α**ὐτὴ μὲ τὴν βειρά της ὀδηγοῦβε τὸν ὕβριβτὴ βέ βανδασβμένες κρίβεις καὶ
 πράβεις, βέ νέες ὕβρεις, ὡβπου νὰ διαπράβει μία ποβὺ μεβἀβη ἀ-νοββία, νὰ ὕ-
 ποβέβει βέ εἶνα ποβὺ βοβαρό βγάμμα, τὸ ὁποῖο προκαλοῦβε τὴν νέμεβιν, τὴν ὄβχῆ
 καὶ ἐκδίκηβη δηλαδὴ τῶν βεῶν, ποὺ ἐπέφερε τὴν τίβιν, δηλαδὴ τὴν τιμωρία καὶ τὴν

βυτηριβή του.

✧ **Τ**ὸ βχῆμα ὕβρις → ἄτη → νέμεσις → τίβις ἐκφάζει μία βυμπαντική νομοτέλεια, ἡ ὁποία δηλώνεται βαγέβτατα βτὴν ἀρχαία ἐλληνική τραγωδία, ἀλλὰ καὶ βτὸ ἔργο τοῦ πατέρα τῆς ἱστορίας Ἡροδότου, ὁ ὁποῖος μὲ τὸ βχῆμα αὐτὸ ἐξηγεῖ τὰ γεγονότα πού ἐξιστορεῖ.

✦ **Ἡ** θεωρία τοῦ Ἡροδότου ὑπερβαίνει τὰ πεπεραβμένα ὅρια τῆς ἱστορικής πραγματικότητας καὶ γίνεται ἀνδρωποχωνωβτική. Τὸ περιεχόμενο τοῦ προβληματισμοῦ ἐπικεντρώνεται βτὰ ὅρια τῆς ἀνθρώπινης δράβης, ἡ ὑπερβαβη τῶν ὁποῖων βυβιβτὰ ὕβριν, πού προκαρεῖ τὸν γόνο τοῦ θεῖου, ἡ ἐπενέρχεται τοῦ ὁποῖου ἐπιγέρεῖ τὴν διανοητική καὶ ἠθική τύγρωβη τοῦ ὕβριβτῆ (ἄτη) καὶ τὴν βυνακόρουμε πτώβη του (τίβις -δικη).

✦ **Ἡ** διαδικασία αὐτὴ ἐπιβεβαιώνεται βὲ δύο ἱστορικά πρόβωπα τῆς Ἀνατολῆς· τὸν Κροῖβο, τελευταῖο βαβιγέα τῆς Λυδίας καὶ προυμεβότερο ἀνδρωπο τοῦ τότε κόβμου, καὶ τὸν Ξέρξη Α', πανίβχρο βαβιγέα τῶν Περβῶν, ὁ ὁποῖος ἐπιδίωζε γὰ κατακτήβει τοὺς ἔλληνες, παραβιάζοντας ἀκόμα καὶ τὴν φυσική τάξη τῶν πραγμάτων, καὶ βυβυτρίβη ἀνεπανόρρωτα βτὴν Λαζαμῖνα.

✧ **Οἱ** ἀρχαῖοι ἔλληνες ἔδιναν μεχάβη βημαβία βτὴν ἀπόκτηβη τῆς βογίας. Ἐγας κατάροχος Ἐπτά Λογῶν καταρτίβθηκε καὶ τὰ διδάχματα τοὺς ἀναχράβηκαν βτὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν καὶ ἀποτέλεβαν βημαβτικό μείδημα τοῦ Ἀπόλλωνα βτοὺς ἀνθρώπους.

✦ **Τὰ** ἀποφδέχματα « Μιδὲν ἄγαν », « Μέτρον ἄριβτον » καὶ « Γυνῶδι βραυτόν », χαραχμένα, ἀποτεροῦβαν τῖς βεμεγῶδεις ἀρχές τοῦ Ἀρχαῖου ἔλληνικοῦ Πνεύματος καὶ προειδοποιοῦβαν τοὺς ἀνθρώπους πώς, μέβα βτὴν ἐπιτυχία, ὑπάρχει ὁ κίνδυνος πού γέρεῖ ἡ γῆβη τῆς ἀτελοῦς ἀνθρώπινης κατάβταβης, μὲ τῖς βυνακόρουμε δγέβρι-

ες , για τὸν ὕβριδτή, βυτέπειες τῆς τίβεως , μέβω τῆς ὁποιῆας οἱ θεοὶ ἐπίδιώκουν νὰ βυτετίβουν τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ ἀποκαταβτήβουν τὴν διαταραχθεῖβα ἠθικὴ καὶ κοβμικὴ τάξη καὶ ἀρμονία .

ΠΕΡΙ ΥΒΡΕΟΣ

ΕΚΛΟΓΑΙ ΕΣ ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΑΙΣΧΥΛΟΥ – » Πέρσες », { στ.820-822 }.

Ὑβρις γὰρ ἐξανθοῦσ' ἐκάρπωσεν στάχυν ἄτης= ὅταν ἀνθήσει ἢ ὑπεροψία { ὕβρις } μεστῶνει τῆς καταστροφῆς { ἄτη } τό στάχυ.

ὡς οὐχ ὑπέρφεν θνητὸν ὄντα χρῆ φρονεῖν·
ὕβρις γὰρ ἐξανθοῦσ' ἐκάρπωσε στάχυν
ἄτης, ὅθεν πάγκλαυτον ἐξαμᾶ θέρος.

πὼς δὲν ἀρμόζει, ὄντας θνητός, νὰ ἔχεις φρονήματα
τόσο ἀλαζονικά: ὅταν ἀνθήσει ἢ ὑπεροψία,
μεστῶνει τῆς καταστροφῆς τὸ στάχυ,

ὑπέρφεν, ἐπιρρ.· = ὑπεργυῶς, ὑπεράχαν, ὑπερμέτρως, πάρα πογύ.
πάγκλαυτος (πᾶς + κλαίων)· ἀξιοδρήνητος, δυστυχής, ὁ πάντοτε κλαίων.
ἐξαμᾶ· τεγειώνω τὸ δέριβμα, ἀποκόπτω, καταβτρέγω.
ὅθεν, ἀναφορικὸ ἐπιρρ.· ὅπου /δι' ὄν γόχον, δι' ὄ, κατὰ βυτέπειαι τοῦ ὁποιῆου.

6τ. 822 ὄθεν πάγκραυτον ἔξαμᾶ θέρως = ὁποῦθε ὁ ποηδαίκρυτος τρυγιέται θέρως.

ΑΙΣΧΥΛΟΥ - » Ἀγαμέμνων », { στρ. δ' - 740 }.

Ἵβρις, Θράσος, Ἴτα.

φιλεῖ δὲ τίκτειν Ἵβρις
 μὲν παλαιὰ νεά-
 ζουσαν ἐν κακοῖς βροτῶν
 Ἵβριν τότε ἢ τότε, ὅτε τὸ κύριον μόλη
 φάος τόκου, δαίμονά τ' ἔταν,
 ἄμαχον ἀπόλεμον ἀνίερων,
 Θράσος, μελαίνα μελάθροισιν Ἴτα,
 εἰδομένα τοκεῦσιν.

Ἔτσι συνήθεια τὸ ἔχει στῶν θνητῶν
 τὰ πάθη νὰ γεννᾶ ἢ παλιὰ ἀνομία
 καινούριαν Ἵβρη, ἀργὰ ἢ νωρίς,
 ὅταν θά ῥθει ἢ μοιρόγραφτη ὥρα
 κι ἀντάμα ὁ δαίμονας ὁ ἀδάμαστος,
 ἀνίκητος, ἀνίερως, τὸ θράσος,
 ἢ μαύρη στά παλάτια Τύφλωση,
 πού μοιάζει μὲ τὰ γονικά της.

τότ' ἢ τότε· κατά τινα χρόνον ἢ περίστασιν, τὴν μιὰ φορά ἢ τὴν ἀίρη.

ὁ ἔτης, οὐ· βυρραγενής, ὁμόφυτος (ἔταν = ἔτην)

τὸ μέγαθρον· ἢ βτέγη, ἢ οἰκία, τὸ παλάτι. (᾽Ονομάστηκε ἔτσι διότι βυρραγενής εἶναι μαυριδμένη ἀπὸ τὸν καινὸ τῆς ἐβτίας).

εἶδω· βρήπω / εἶδομαι· εἶμαι ὁρατός, φαίνομαι / Μὲ δοτικὴ = καθιβτῶ ἐαυτὸν ὁμοιον.

θράσος· θάρρος, τόγημη. Μὲ τὴν κακὴ ἔγνοια ὑπερβολικὸ θάρρος, θραυότης, ἀναίδεια.

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ – «Οιδίπους Τύραννος», { στ.873-879 }.

Ἵβρις φυτεύει τύραννον = Ἡ ἀλαζονεία γεννᾷ τόν τύραννο.

Ἵβρις φυτεύει τύραννον ὕβρις, εἰ	ἀντ.
πολλῶν ὑπερπλησθῆ μάταν	
ἄ μὴ ἴκαιρα μηδὲ συμφέροντα,	875
ἀκρότατα γείσ' ἀναβᾶσ'	
ἀπότομον ὄρουσεν εἰς ἀνάγκαν,	
ἐνθ' οὐ ποδὶ χρησίμῳ	
χρηῖται.	

Τόν τύραννο γεννᾷ ἡ ἀλαζονεία ,
 πού σάν παραφουσκώσει μάταια
 μέ πλήθος ἄκαιρα κι ἀνώφελα
 καί φτάσει στήν ἀκρότατη κορφή,
 θά τήν γκρεμίσει ἡ μοῖρα ξαφνικά
 σ' ἀκαταμέτρητους βυθούς, ἀπ' ὅπου
 δέ θά μπορεῖ οὔτε πόδι νά κουνήσει.

χεῖρον, τό· πᾶν τὸ προεξέχον εἰς τρόπον ὥστε νὰ προεξηράβῃ, ἢ κορνίτζα τῆς ὄροφῆς.

ὄρουω· ὄρμῳ βιαίως πρὸς τὰ ἔμπροσ ἢ ἐναντίον τινός.

μάταν, δωρ., (μάτην), ἐπιρρ.· ματαιίως, ἀνωγεγῶς, ἀβκόπως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ, Μιχ. Χ. Οικονόμου, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη 1984.
2. ΣΥΝΤΟΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ, Μάθημα 47ον, (Παραδείγματα ουδέτερων ἀκαταγήμετων διχμοζήκτων βέ -ος (γεν. -ους), ε. Μπρόπος Τόρυνος ή Μεγαροπόλεως, Ἰστοσελίδα τοῦ ΕΛ.Ε.Σ.
3. ΜΙΑ ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ «ΑΝΤΙΠΟΝΗΣ», ἀνάγνωση τῆς Ναυτικῆς Παπαιώαντου, Ἰατροῦ.
4. Η ΥΒΡΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ, ἄποβπάβματα ἀπὸ τὴν Ραδιοφωνικὴ ἔκδοση τοῦ Νίκου Βαρδιάμπανη «Γιατί τὸ γένο ἔτβι».
5. ΠΕΡΙ ΥΒΡΕΩΣ: ΕΚΛΟΓΑΙ ΕΖ ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ, gregoriuswozlol. blog

ΗΜΙΦΘΟΝΟΛΗΚΤΑ Γ' ΚΛΙΣΕΩΣ (ἡροκηρήρωδη)
 ΣΙΓΜΟΛΗΚΤΑ (χαρακτήρας σ):

δ) Οὐδέτερα ἀκατάληκτα σέ -ας (γεν. -ως ἢ -ατος)

ΤΟ ΑΙΝΙΓΜΑ ΤΟΥ ΣΟΚΡΑΤΗ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΣΟΚΡΑΤΗ (Μέρος Α')

ΣΙΓΜΟΛΗΚΤΑ

δ) Οὐδέτερα ἀκατάληκτα σέ -ας (γεν. -ως ἢ -ατος)

		(θ. κρεασ-)	Ἐνικός ἀριθμὸς	(θ. περασ-, περατ-)
ὄν.	τὸ	(θ. κρεασ-)	κρέας	πέρας
γεν.	τοῦ	(κρέασ-ος, κρέα-ος)	κρέως	περατ-ος
δοτ.	τῷ	(κρέασ-ι, κρέα-ϊ)	κρέα	περατ-ι
αἰτ.	τὸ	(θ. κρεασ-)	κρέας	πέρας
κλ.	(ᾧ)	(θ. κρεασ-)	κρέας	πέρας
		Πληθυντικός ἀριθμὸς		
ὄν.	τὰ	(κρέασ-α, κρέα-α)	κρέα	περατ-α
γεν.	τῶν	(κρέασ-ων, κρέα-ων)	κρεῶν	περάτ-ων
δοτ.	τοῖς	(κρέασ-σι)	κρέα-σι(ν)	πέρα-σι(ν)
αἰτ.	τὰ	(κρέασ-α, κρέα-α)	κρέα	περατ-α
κλ.	(ᾧ)	(κρέασ-α, κρέα-α)	κρέα	περατ-α

Παρατηρήσεις:

1. Οὐδέτερα σιγμόληκτα (ὅσα ἔχουν χαρακτήρα σ) σέ -ας εἶναι ἕξι: κρέας, γέρας, γῆρας, πέρας, τέρας, κέρας.
2. Τὰ ὀνόματα κρέας, γέρας καὶ γῆρας σχηματίζονται μόνο ἀπὸ σιγμόληκτο θέμα σέ -ας. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἀποβάλλουν τὸν χαρακτήρα σ μεταξύ δύο φωνηέντων καὶ τὰ φωνήεντα πού συναντῶνται συναιροῦνται π.χ. κρέα**φ**-ος κρέα-ος, κρέως (ὅπως στὰ οὐδέτερα σιγμόληκτα σέ -ος π.χ. ἔθνος, τοῦ ἔθνε**φ**ος - εος - ἔθνο**υ**ς).
3. Τὸ ὄνομα πέρας σχηματίζει τὴν γεν. καὶ δοτ. ἐνικοῦ καὶ ὄλον τὸν πληθυντικό ἀπὸ θέμα σέ -ατ ὡς ὀδοντικόληκτο.
4. Τὸ ὄνομα γῆρας ἔχει μόνον ἐνικό ἀριθμό.

5. Τό ὄνομα κέρας καί στούς δύο ἀριθμούς καί τό ὄνομα τέρας στόν πληθυντικό σχηματίζονται κατά δύο τρόπους καί ἀπό τό θέμα σέ -ασ ὡς σιγμόληκτα καί ἀπό τό θέμα σέ -ατ ὡς ὀδοντικόληκτα. Βλ. κατωτέρω πίνακα.

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ						
Ὄν.	τό	κέρας		τό	τέρας	
Γεν.	τοῦ	κέρωσ	ἤ κέρατος	τοῦ	τέρατ-ος	
Δοτ.	τῷ	κέρα	ἤ κέρατι	τῷ	τέρατ-ι	
Αἰτ.	τό	κέρας		τό	τέρας	
Κλ.	ῶ	κέρας		ῶ	τέρας	

ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ						
Ὄν.	τά	κέρα	ἤ κέρατ-α	τά	τέρα	ἤ τέρατ-α
Γεν.	τῶν	κερῶν	ἤ κεράτ-ων	τῶν	τερῶν	ἤ τεράτ-ων
Δοτ.		τοῖς	κέρασι(ν)		τοῖς	τέρασι(ν)
Αἰτ.	τά	κέρα	ἤ κέρατ-α	τά	τέρα	ἤ τέρατ-α
Κλ.	ῶ	κέρα	ἤ κέρατ-α	ῶ	τέρα	ἤ τέρατ-α

Σημ. Τό οὐδέτερο ὄνομα ἄλας εἶναι μεταγενέστερο καί κλίνεται ὅπως τό πέρας (τό ἄλας, τοῦ ἄλατος κτλ.)· οἱ ἀρχαῖοι ὁμως ἔλεγαν ὁ ἄλς, τοῦ ἄλός.

Παραδείγματα

- 1 Ἡ Σφίγξ δεινόν τέρας ἦν καί ἀνθρωπίνοις κρέασιν ἤδετο (εὐχαριστίοταν).
- 2 Ὁ φαῦλος μαθητής ὀλιγορεῖ (= ἀδιαφορεῖ) τῶν γερῶν (γιά τά βραβεῖα).
- 3 Οἱ Σπαρτιᾶται μεγίστην τιμήν ἔφερον τῷ γήρα (= πάρα πολύ τιμοῦσαν τά γηρατεῖα).
- 4 Ὁ Ἐπαμεινώνδας ἦν ἐν τῷ εὐωνύμῳ κέρα (στήν ἀριστερή πτέρυγα).
- 5 Εὐτυχοῦς γήρωσ ἄξιοί εἰσιν οἱ τούς γέροντας θεραπεύοντες.
- 6 Εἰς πᾶσαν τήν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν καί εἰς τά πέρατα τῆς οἰκουμένης τά ρήματα αὐτῶν.

● ΤΟ ΑΙΝΙΓΜΑ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΗ ●

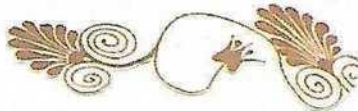

ΡΩΜΑΪΚΟ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ

ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ 4ου Π.Χ. α. (Μουσείο Βατικανού)

Ο Σωκράτης υπήρξε για τους συγχρόνους του και παραμένει ακόμα για μας ένα αίνιγμα που ίσως ποτέ δεν θα βρεί την γύβη του. Αυτός ο τόσο περίεργος, ο βχεδόν αηηόκοτος άνθρωπος, με τή απηή εώδουκρική του αηηά και με τήν τετράχωνη γοηική του, έτακογουμεί ακόμα και τώρα να μας φαγιιάζει και να μας δικάβκει, γά μοιράζεται μαζί μας τīs ανακαγύγεις του, τήν βογία του και τήν πογύτιμη αηηοιά του.

Εκείνο όμως που κάνει τήν γωή του, τήν τόσο ιδιότυπη αηηά και τόσο κοινή συγχρόνως, κάτι τὸ ιδιαίτερα ξεχωριστὸ είναι ἡ ἀπίστευτη γοηιότητα τοῦ θανάτου που τήν βραχίγει. Ὁ θάνατος αὐτὸς ὀρδώνει μιὰ ηγειάδα μάρτυρες — μαθητῆς ἢ ἀντιπάλους — που μᾶς πηρογοροῦν ἀπὸ τὰ βιάδη τῶν αἰώνων, ἔβτω κι ἂν οἱ γυῶμες τους είναι ἀντίθετες, γιὰ τήν βημαβία τοῦ βωκρατικῶ γόγου και τῆς αηηάειας που γιὰ χάρη τῆς ἔδωβε τήν γωή του.

Ποιὸ όμως είναι τὸ περιεχόμενο αὐτοῦ τοῦ γόγου; Γιατί πέδαγε ὁ Σωκράτης; Ποιὰ είναι ἡ αηηάεια που βτὰ μάτια του ἔχει μεγαγύτερη ἀγία ἀπὸ τήν γωή; Ἐδῶ ἀρχίγει ἡ δυβκογία μας, ἔδῶ ἀρχίγει ἡ μεγαγῆ ἀμηχανία τῶν ἱστορικῶν. Γιατί πρέπει να ὁμογοηήβουμε ὅτι είναι πεγιχηρή ἡ γυῶβη μας γιὰ τὸν Σωκράτη, τὸν βτοχαβτῆ που προβδιόριβε ὄβο γόγοι τήν πνευματική πορεία τοῦ ἀνθρώπου. Τόβο πεγιχηρή, ὠβτε να κάνει τὸν γάηγο γιγόβογο και ἱβτορικό τῆς γιγοβογίας Λέον Βrunschwig να γέχει: «Ἡ γυῶβη μας γιὰ τὸν Σωκράτη είναι θέμα βωκρατικῆς ἔρωνειας. Τὸ μόνο που γέρομε με βεβαιότητα γι' αὐτὸν είναι ὅτι δέν γέρομε τίποτε».

Πογγοί είναι οἱ γόγοι τῆς αηηοιάς μας. Πρῶτος και κύριος τὸ γεχονὸς ὅτι ὁ Σωκράτης δέν ἔγραγε τίποτε. Μογαδικὸ του ἔργο, ἔργο γωῆς, που τὸ ἔβδε ὠς ἔντογῆ τοῦ Θεοῦ, ἔκρινε ὅτι ἦταν να ἔγέγχει τὸν ἔαωτό του και τούς αηη-

ρους. Μὲ τὸ ἔργο τοῦτο πίπτει ὅτι γίνονται βυεργάτης τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ἦδεγε, ὅπως ἔκεινος, γὰ γίγεται παντοῦ καὶ πάντοτε τὸ βωβτό, τὸ καρό. ❀

❏ **Αὐτὸ** τὸ πῆγτος καὶ αὐτὸ τὸ βάδος ἔδινε ὁ Λάβεαρος βτὸ ἔργο του. Ἀνάγο-
χος καὶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον τὸ ἐπιτεροῦβε.
Λεὶ ὁ Λωκράτης καὶ ἐρέχει τὴν βκέγη του καὶ
τὴν βκέγη τῶν ἀγγων. Ἀγγὰ δὲν ἀρκεῖται β' αὐ-
τό· τὴν βκέγη του τὴν κάγει πράξη, ἔργο, ἀνα-
πόβπαβτα δεμένο μὲ τὴν καθημερινή του ζωή.
ἔργο ποῦ βκοπό του ἔχει γὰ ἐκπνευματώγει τὴν
καθημερινότητα τῆς ζωῆς, ἀφοῦ τὴν ὑποτάββει
βτὶς πάγιες ἀρχές τοῦ καροῦ καὶ τοῦ βωβτοῦ
(τοῦ ἀχαδοῦ καὶ τοῦ δικαίου). ❀

ΑΠΑΜΕΙΑ, ΤΟ ΨΗΦΙΔΙΟ ΤΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ.

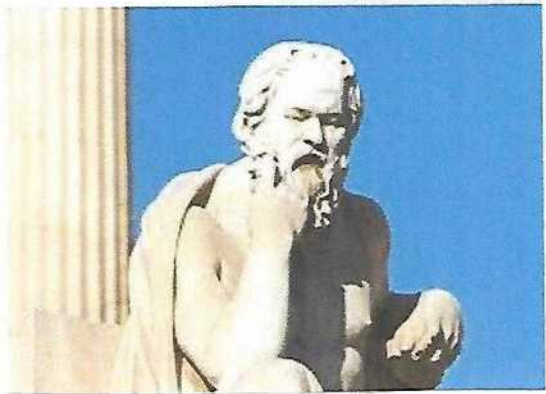
❉ **Ε**πειδὴ ἔτσι βρέπει τὴν ἀποβτογή του, γιὰ τοῦτο δὲν χράγει. Για τὴν ἀμεβη
ἐπικοινωνία μὲ τὸν ἑαυτό του τοῦ χρειάζεται ὁ ἐβωτερικὸς ἐμυχος γόχος καὶ γιὰ
τὴν ἀμεβη ἐπικοινωνία μὲ τὸν ἀγγον ὁ γωντανός, ὁ προγορικὸς, ὁ ἐμυχος πᾶρη γό-
χος, ὄχι ὁ χραπτός. Ὁ Λωκράτης μόνο βτοχαῖεται, μιγᾶ καὶ βυρητᾶ. Λάν τὴν μέ-
γίββα ποῦ ἀφῆνει τὴν γονιμοποιὸ γύρη βτὸ ἀνδος, ἀποδέτει καὶ ὁ Λωκράτης τὸν γό-
χο του βτὴν γροντίδα καὶ βτὴν γυχή τοῦ ἀγγου. Ὁ ἐρεχχος, ποῦ ἀχρηπιος τὸν βυ-
δεδέει πάντα, οἰβτρηγατεῖται ἀπὸ ἕνα ἰδανικό: γὰ κάγει τὴν ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ὁ-
μόγρη μὲ τὸν γόχο, μὲ τὴν ἀγγήδεια. Μὲ ἀγγα γόχη δέγει ἡ βυειδῆβη γὰ ὁμογοχῆ
πάντα μὲ τὸν ἑαυτό της. Ἐ' αὐτὸ τὸ ἔργο καρεῖ τὸν καδένα, τὸν ἀνθρώπο γενικά.
γ' αὐτὸ τὸ ἔργο πρόβγερει τὴν ζωὴ του βυβία. ❀

❏ **Α**φοῦ γοιπόν δὲν ἔχραγε τίποτε ὁ Λωκράτης, εἶναι ἀνάγκη γὰ γητήβομε γὰ
τὸν γωυρίβουμε ἀπὸ τὰ βτοιχεία ποῦ δίνουν οἱ ἀγγοι βτὰ ἔργα τους, καὶ ἀπὸ ὄβα
βτοιχεία βημιούρηβεν ὁ βρυγος καὶ βιατήρηβεν ἡ παράδοβη, εῶμενῆ ἢ βυβμενῆ.

❉ **Α**φδογες εἶναι οἱ πηγογορίες τῶν πηγῶν αὐτῶν. Βυβχερέβτατη ἡ ἐγακριβωβη
τοῦ πραγματικὸυ περιεχομένου τους. Εἶναι μαρτυρίες βαυμαβτῶν, ἀγοβιωμένων μαδη-
τῶν, ἢ μαρτυρίες ἀγτιπάγγων καὶ ἀργητῶν τοῦ Λαβεάγγου. Εἶναι ἀπογοχῆς ἢ ἔχουν

πανηγυρικό τόνο· ἢ εἶναι κατηγορίες μὲ τόνο γιβέζων. Ὅπως εἶναι γυβικό, οἱ μαρ-
τυρίες αὐτὲς ἀποτεροῦν ἐπὶ βάθος ἐρμηνεῖες διὰ τὸν Λωκράτη. Τὸν δίνουσι περαθμέ-
νον, γιχότερο ἢ περιβότερο, ἀπὸ τὴν δική τους βροπιά. Δείχουσι πῶς μίγηθε ἐτὴν

βκέγη τους, ἐτὴν γυχή τους. Για τοῦτο καίθε ἐρμηνεῖα
κάποιον ἄγηρον Λωκράτη παροουβιάζει. Ἄγηρος ὁ Λωκρά-
της τῶν κυνικῶν, ἄγηρος τῶν μεχαρικῶν, ἄγηρος τῶν κυ-
ρηναϊκῶν· ἄγηρος ὁ Λωκράτης τοῦ Πλάτωνος, ὁ Λω-
κράτης τοῦ Λενοφῶντος, ὁ Λωκράτης τοῦ Ἀριβοτοτέγη.
Ἄγηρος ὁ Λωκράτης τῶν γιβεγοχράφων, τῶν βατιρικῶν,
τῶν κατηχόρων. Τὸ γεχονὸς τοῦτο μαρτυρεῖ ὅτι ὁ

δαίκαγος ἦταν ποζύπηερος καὶ ποζύπτυχος. Ἐτὶ ἄγηη ηγεραὶ γοήτευθε τὸν Πλάτωνα,
ἄγηη τὸν Ἀντιβόθεν κ.ο.κ.

⊗ Για νὰ δείζομε τώρα πῶς ἀντιμετωπίζει ὁ κριτικός ἐξεχχος τὸ πηρογοριακὸ
ἐγικό διὰ τὸν Λωκράτη καὶ βὲ ποια βυπεράβματα καταήγει γενικά, δὰ ἀρεκβτοῦ-
με νὰ βταματήβομε βὲ μερικά οὐβιώδη βημεῖα καὶ πηχῆς.

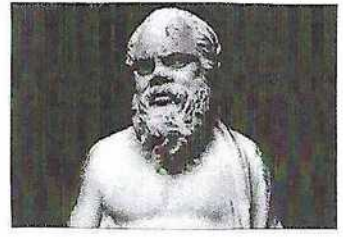

⊠ Μία ματιὰ πρῶτα ἐτὸν κυριότερο γιβεγοχράφο, τὸν
μουβικογόχο Ἀριβοτόγενο τὸν Ταραντῖνο (Α' αἰῶνας). Λωβτὸς
γιβεγος εἶναι τὸ βχετικό μὲ τὸν Λωκράτη κείμεγὸ τοῦ. Ὁ Λω-
κράτης τοῦ, εἶνα ἐξεεινὸ ὑποκείμεγο γορτωμένο μὲ ὄγα τὰ ἐ-
γαττώματα καὶ πᾶδη καὶ κακίες. Για νὰ παραμερίβομε τὸ
κείμεγο αὐτὸ εἶναι ἀρεκτό: α) νὰ θυμηθοῦμε ὅτι ὁ βύχχρονος
τοῦ Λωκράτη Ἀριβοτοφάνης, ποῦ τόβο βατιρίζει τὸν Δάβκα-
γο βτῖς « Νεφέζες » καὶ ἄγηες κωμωδίες τοῦ, δὲν γέχει τίποτα ἀπὸ αὐτὰ ποῦ τοῦ
καταμαρτυρεῖ ὁ Ἀριβοτόγεος καὶ β) νὰ ἀγαρωτηθοῦμε ἂν εἶνας τέτοιος ἄνθρωπος δὰ
ἀβκοῦθε τὴν γυωβτὴ μόνιμη γοητεῖα ἐτὴν γυχή τῶν μαδητῶν τοῦ, ἐτὴν γυχή ἐγὸς
Πλάτωνος. Δὲν εἶναι ἀνάγηη, γομίζω, νὰ ἀβχογηθοῦμε μὲ τῖς πηχῆς, ἢ τὰ κίνητρα
τοῦ Ἀριβοτόγεου. Ἐνα εἶναι βέβαο, ὅτι ὁ Ἀριβοτόγεος βυνεχίζει καὶ αὐτὸς μία παρὰ-
δοβη, τὴν παρὰδοβη τοῦ βατιριβμοῦ τοῦ Λωκράτη, αὐτὴν ποῦ ἐγκαννίαβε ὁ Ἀριβοτοφά-
νης.

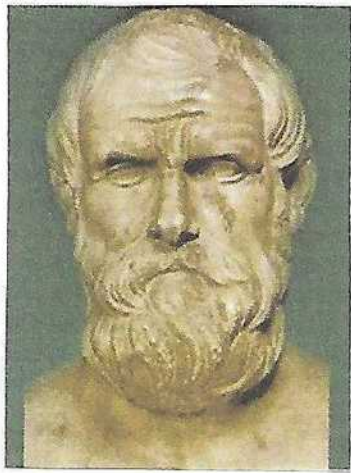

Ωστόσο ο Αριστότελος παρέχει και μία πληροφορία που επιτρέπει να συζητήσουμε ένα ουδίσδεβτατο χαρακτηριστικό του Λωκράτη: κανείς, γέγει, δεν ήταν τόσο πειδτικός με τον γόχο του, όσο ο Λωκράτης με τον χαρακτήρα που ἀπληγώταγ βτήν γυβιοχνωμία του· με ό,τι ιδιαίτερο είχε το πρόσωπό του· ἀγγά αυτό, μονάχα όταν δεν ήταν θυμωμένος· γιατί, όταν ἀναβε μέβα του το πάδος τής ὀρχής, ἡ ἀεχμία του γινόταν γρικιαβτική· τότε δεν υπήρχε γέγη, δεν υπήρχε πράξη που γὰ μὴν τὴν ἔκαγε. Ἐπιβεβαιώνει ὁ γιβεγογράφος κάτι που και ἀπὸ ἀγγες πληροφορίες γνωρίζομε, ὅτι ὁ Λωκράτης δεν ήταν ἀπὸ τὴν γύβη του ἤρεμος και ἤπιος ἀνδρῶπος. Κατόρρωδεν ὁμως, ὅπως γέρομε, γὰ γίγει ἔγαίβιος τύπος αὐτοκυριαρχημένου ἀνδρῶπου. και ὀδηγός του, βτὸ δύβκογο τούτο ἔρχο, τὸ γῶς που ἀγαπήδηβε βτήν βυνεϊδηβή του ἀπὸ τὸ «γῶδι βαυτόν». Ἐτίβι πρίν δίδαξει τούς ἀγγους, δίδαξε και γίκτηβεν ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτό του με βκτηρὸ ἔβωτερικὸν ἀγῶνα. Ἰυνεχῆς ἔβωτερικὴ γίκτη εἶναι ἡ αὐτοκυριαρχία του. Ἡ δύναμη που βυγκρατεῖ τὸ ἔβωτερικὸ κῦμα, ἡ βυγκράτηβη και τὴν ἴδια ὦρα αὐτοδέβμευβη, ἡ γίκτη γοιπὸν τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ του, δεν ήταν ἀβγαγῶς ὁ μικρότερος γόχος τής γοητείας που ἀβκοῦβε ὁ Λωκράτης βέ γγοχερὲς ἰδιοβυκραβίες, ὅπως γ.γ. ὁ Ἀγκιβιάδης.

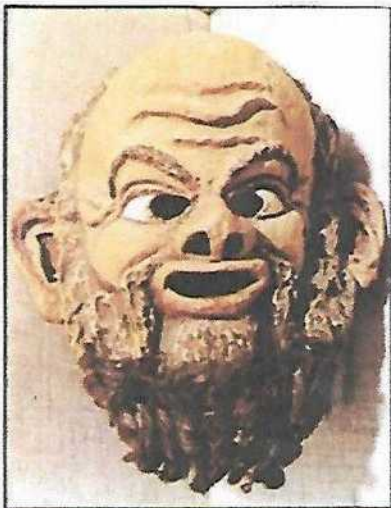
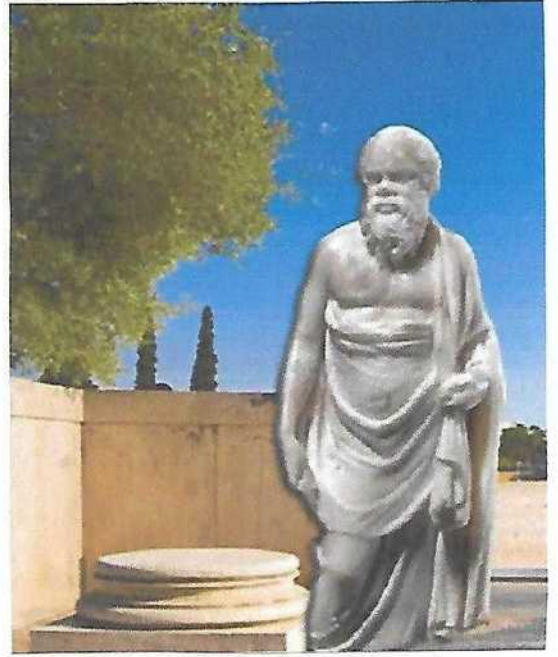

Ας ἔροδομε τῶρα βτήν παλαιότερη εἰκόνα που ἔχομε γιὰ τὸν Λωκράτη· αὐτὴν που μᾶς δίγει ὁ Ἀριστοφάνης βτὶς «Νεγέγες» του. Κεντρικὸ πρόσωπο και βτόχος τής κωμωδίας ὁ Λωκράτης. Οἱ «Νεγέγες» ἀνεβάβτηκαν πρώτη φορὰ βτὰ 423 π.χ., ὅταν ὁ Λωκράτης ἦταν 47 ἐτῶν. Τὸ ὅτι ὁ κωμωδὸς ἀπὸ τὸν Λωκράτη ἀντηγεί ὀγόκηρη κωμωδία, και αὐτὸν ἔχει βτόχο, δείχνει ὅτι ὁ Λάβκαγος ἦταν, τότε, διάβημος· ὅτι ἡ παρῶβία του και ἡ δρᾶβη του εἶχαν ἀπήχνηβη, προκαγοῦβαν περιέρχεια, ἔνδιαγέρον και βυγητήβεις.

Αριστοβυρηματική εἶναι και αὐτὴ ἡ κωμωδία τοῦ Ἀριστοφάνη. Δεν μπορεί ὁμως γὰ γείπει ἡ πικρία ἀπὸ τὸ δέγιο που προκαγεί, ὅταν ἀγαγοχίγεται κανεῖς ποῖδς και πόβο ἀδिका βαυιρίγεται· ὅταν θυμάται ὅτι ἡ βᾶτιρα τούτη εἶχε μοιραῖες ἐπιπτώβεις γιὰ τὸν Λάβκαγο, ὅπως τόβο τὸ τούγξει ὁ Πηγάτων βτήν «Ἀμογοχία».

Πώς παρουσιάζει ο κωμικός στους Αθηναίους τον Ζωκράτη, έναν άνθρωπο που κάθε μέρα τον έβλεπαν και τον άκουγαν στην αγορά, στις βιοτές, στις παιδιές, στα γυμναστήρια; Ήχογάρχη είναι ο Ζωκράτης των «Νεφελών» έχει δικό του «φροντιστήριο», όπου διευδύνει την εργασία μαθητών, οι οποίοι ζουν μαζί του, με οριζμένο σύστημα κοινοβιακής ζωής. Αβελτική ή ζωή και αυστηρή ή παιδαρχία. Ανυπόδητος, κουρελιές οι μαθητές. Τι να γίνει δεκτός στο φροντιστήριο, δα πληρώσεις και δα περάσεις από έβαχτική μύηση. και τί διδάσκουν εκεί μέσα; Γεωμετρία, φυσική, αστρονομία, μετεωρολογία, γεωγραφία. για τα υπόχονια και τα έμυχα όντα. Λέχονται ότι αρχή των όντων, αλλά και της βέγης, είναι ο αέρας. από την δίνη του αιδέρα παράχονται όλα τα φαινόμενα του κόσμου. Διδάσκει ακόμη ο Ζωκράτης των «Νεφελών» και ρητορική, γραμματική, μετρική, αριθμητική. Η ζωόβα είναι ένας από τους θεούς του. αυτή, με την αντιζοική μέθοδο μπορεί να κάμει άδικο τον δίκαιο γόχο και δίκαιο τον άδικο. Τέλος, ο Ζωκράτης του κωμικού διακηρύσσει ότι οι νόμοι είναι τεχνητοί και αιδάιρετοι.

ΝΕΦΕΛΕΣ, ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ 1951.
ΠΡΟΣΩΠΕΙΟ ΤΟΥ ΣΟΚΡΑΤΗ.
Ν. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΣ-ΓΚΙΚΑΣ

Ο Ζωκράτης, γέχει ακόμη ο Αριστογάνης, είναι αιδος, γιατί δεν πιστεύει στους Θεούς της πατρίδας του. Γι αυτό δα υποστει την τιμωρία που του αξίζει. Η κωμωδία τελειώνει με την πυρόληψη του φροντιστηρίου. Μέσα στις γόχες βρίσκουν τον δαίνατο ο Ζωκράτης και οι μαθητές του.

Κατάπηκτοι μέγομε από τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζει ο Αριστογάνης τον Ζωκράτη.

Από τις «Νεφέλες» του γείπει έντελως βχεδόν ο Ζωκράτης, όπως τον γέρομε σήμερα από τον Πλάτωνα, τον Ζενογώντα, τον Αριστοτέλη, τους βωκρατικούς. Ο Ζωκράτης του, αρχιβουβίτης και πάνβογος

πολυτεχνίτης, ενδρακύνει τὰ ἰδεώδη τοῦ Πρωταγόρα, τοῦ Σοφία, τοῦ Ἰππία τοῦ Ἠλείου, τοῦ Προδίκου ἀπὸ τὴν κέα (δηλαδὴ τῶν σοφιστῶν). Ἐνδρακύνει ἀκόμη τὶς ἰδέες τῶν ἐκλεκτικῶν σοφιστῶν, τοῦ Διοχένη τοῦ Ἀποζηωνιάτη καὶ ἄλλων.

 Ἐνοχηεὶ τὸν Ἀριστοφάνη ἢ γιγνομένη τῶν ἰώνων γενικὰ μὲ τὶς γενικὲς ἐπι-
ρηστικὲς θεωρίαι τῆς ἐνοχηεὶ οἱ ἐπιβτήμας, ποὺ αὐτὲς
δέχονται τῶρα νὰ εἶναι τὸ κύριον στοιχεῖον τῆς ἀγωγῆς· τὸν ἐνο-
χηεὶ ἢ ρητορικὴν βτὴν μορφήν καὶ τὸ πνεῦμα ποὺ τῆς ἔδι-
ναν οἱ σοφιστῆς. Στόχος τοῦ συντηρητικοῦ Ἀριστοφάνη εἶναι
γενικὰ τὸ νέον πνεῦμα καὶ ὁ νέος ἄνθρωπος ποὺ τὸ πνεῦμα
τοῦτο πᾶσι νὰ πραγματώβει. καὶ ὅρα αὐτὰ τὰ βατιρίζει
ἀνεγέβητα βτὸ πρόβωπο τοῦ Ζωκράτη.

ΣΚΗΝΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΝΕΦΕΛΕΣ: Ο
ΣΤΡΕΨΙΑΔΗΣ, Ο ΦΕΙΔΙΠΠΙΔΗΣ
ΚΑΙ Ο ΣΟΚΡΑΤΗΣ. ΧΑΡΑΚΤΙΚΟ
τοῦ Ioannes Sambucus, 1564

 Γιατί ὅμως βτὸ πρόβωπο τοῦ Ζωκράτη; Ἡ ἀπάντη-
ση ποὺ δίνεται βτὸ ἐρώτημα τοῦτο μᾶς βοηθαεὶ ποζύτιμα
καὶ βτὴν κατανόηση τοῦ πραγματικοῦ Ζωκράτη. Ὅπως γαί-
νεται, ὁ Ζωκράτης βτὰ γιάτα του εἶχε μὲ ποζὺ γῆρο ἀβχορηθεὶ μὲ τὰ θέματα τῆς
σοφιστικῆς γιγνομένης τῶν ἰώνων. Τοῦτο δὲν δὰ τὸ ἀγνοοῦβε ὁ Ἀριστοφάνης. Τοῦ ἔφα-
νε αὐτὸ γιὰ τὴν βάτιρά του· δὲν ἐνδιαγέρθηκε γιὰ τὴν ἀποχορήβηση ποὺ δοκίμαβεν
ὁ Ζωκράτης ἀπὸ αὐτὴ του τὴν ἀπαβχόρηβη. Ὅσο γιὰ τὸν ἀρχισοφιστὴ Ζωκράτη, ἄς
βρεβτοῦμε ὅτι τὴν ριζικὴν διάκριβη ποὺ ἐμεῖς κάνομε βήμερα ἀνάμεβα βτὸν Ζωκράτη
καὶ τοὺς σοφιστῆς, τὴν χρωβτοῦμε κυρίως βτὸν Πλάτωνα, ποὺ εἶδε βωβτὰ τὴν γιγνο-
μικὴν ὑποδομὴν τοῦ ἔργου τοῦ Λαβκαίου του. Ὁ Ἀριστοφάνης καὶ ποζοὶ βύχχρονοὶ του
ἔβηβταν βτὸν Ζωκράτη ἔναν καυνοτόμο ποὺ τοὺς ἐβκαυδάριζε καὶ τοὺς ἐνοχηεὶβε,
ὅπως οἱ ἄλλοι, ἔνα σοφιστὴν, ὅπως οἱ σοφιστῆς, ποζὺ ἐνοχηητικὸ μάρβητα. Γιατί ὁ σο-
φιστῆς αὐτὸς μὲ τὶς βυητηβεις καὶ τοὺς ἐγέχρους του, μὲ τὴν σοφιστικὴν του, ὅπως
νόμιζαν, ρητορικὴν, τοὺς καβροῦβε νὰ μὴ βρέβπτωνται, ὅπως βρέβπτονταν ἔως τότε.

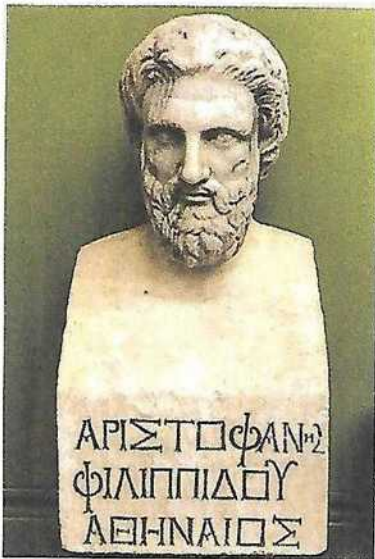
 Ὅσο ἀρκετὰ πρὶν ἀπὸ τὸ 423, ὁ Ζωκράτης δὲν ἀπομακρύνθηκε μόνο
ἀπὸ τὴν σοφιστικὴν γιγνομένην, ἀλλὰ εἶχε, γαίνεται, ἀνακαλύβει καὶ τὴν ἀποβτοβή του.
ἔβχε κερδύβει τὸ « γυνῶσι βωυτόν », καὶ εἶχε χάραβει τὸν δρόμο τῆς γῆς του, ἔνα
δρόμο καυαδικὸν του, ποὺ ριζικὰ τὸν διαβτέβηει ἀπὸ ὅλους τοὺς σοφούς τῆς ἐποχῆς

του και μαζιδια απο τους σοφιστες. κυριο εργο του ειχε κιοζας δε-
 ωρηβει ο λωκρατης να αποκαλυπτει βτον βυρητητη του την γευτικη
 αωτοπεποιθηση απανω βτην οποια βτηριζε την ζωη του, την δρα-
 βη του. να του δειχνει οτι δεν γυωριζει τον εαυτο του. να τον
 κερει να βτηριζει την ζωη του απανω βτην αηθεια, οχι βτο
 γευδος. Με την αποβτοζηκη του αυτη διαιδεβη και επιμονη
 ανοιζει ο λωκρατης βυρητηβεις απανω βε καδε γοηης γη-
 τηματα, επιβτημονικα, ηθικα, θρησκευτικα, ποζητικα, απο-
 βκοπωντας παντα βτο γκερεμιβμα του γευδους, για να οικο-
 δομηδει η αηθεια. "Οποιος ομως βζειπει μονο την επιφανεια,
 οποιος περιοριζεται μονο βτο γκερεμιβμα - το οποιο παντα ενο-
 χρει - δεν ειναι δυνατο να βυρηβει το βαδυτερο και ανακαι-
 νιβτικο γνημα που εδινεν ο λωκρατης βτην αυτογνωβια, να
 βυκεδνητοποιηβει τον « κεινον γοηου » του. "Ετσι εωκοζα ταυτι-
 ζει τον λωκρατη με τους σοφιστες. Αυτο βυμβαινει και με
 τον Αριβτογανη.

⊗ **Η** εικονα των « Νεγεζων » δεν περιεχει γοιπον τιποτε το ουβιαβτικο απο τον
 πραχηματικο λωκρατη και το εργο του. ποβοι ομως ειδαν βωβτα τους μεχαζους βυ-
 χρονοους τους; "Ο Αριβτογανης εχει βτο κατω κατω το εξαφρυν-
 τικο οτι κωμωδια γραβει, με οριβμενη μαζιδια προδεβη, οχι με-
 ζετη για τον λωκρατη. Τον λωκρατη του τον χαρακτηρι-
 ζουν αηηωβτε ικανοτητες που τις ειχε ο πραχηματικος λωκρα-
 της, εξυμναδα, περιερχεια, διαζηκετικη δεινοτητα. υπηρευουν
 ομως ερχα εντεζως ζενα προς τα ερχα του Λαβκαζου.

⊗ **Κ**ατι ωβτοβο βτις « Νεγεζες » αποκαλυπτει μια βπουδαια πτυ-
 χη του λωκρατη. κατι που με ιδιαιτερη φροντιδα παρουβιαζει
 και καταδικαζει ο κωμωδος. "Εγωω την αβκετικη ζωη του φροντι-
 βτηριου και το ατημεζητο γτυβιμο. Η ατημεζηβια, δοβμενη εδω βτην υπερωβη της,
 γεβνει βτην μνημη μας ενα πραχηματικο γεχονος. Τον λωκρατη γτυμενο με τον εωτε-
 ρη τριβωνα του, τον γιγρωβαγικο απο δω και περα τριβωνα. Δεν τον φορει ο Λα-

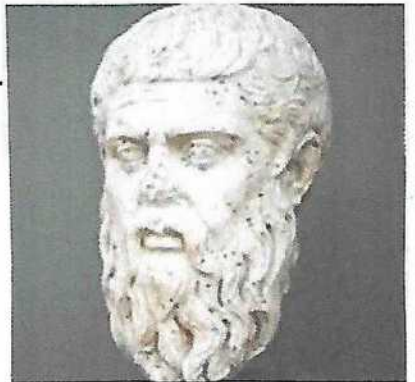
βραχος ἐπειδὴ ἦταν φτωχός καὶ ἀπὸ ἀβημη οἰκογένεια — ὁ πατέρας του ἦταν βτενός υἱός τοῦ Λυδίμαχου, τοῦ γιοῦ τοῦ Ἀριστείδου — τὸν φορεῖ γιατί εἶχε ἀνακαλύψει κάποιες ἀγῆτες ὁμορφιές, ἀνώτερες, ἐσωτερικές, πνευματικές. Μπροστὰ τους ἡ ὁμορφιά τῶν ὑγιῶν ἀντικειμένων ἔχαγε τὴν ἀξία της. «Ἐνα μήνυμα ζωιπὸν βυμβόλιζεν ἡ ἀτημεληβία, ὁ εὐτελῆς τρίβων καὶ ἡ ἀβκεπτική ζωή. Ἀλλὰ ὁ Ἀθηναῖος τοῦ πέμπτου αἰῶνα, γάτρης τῆς μορφῆς, αὐτὸς πού ἀπὸ τὰ χέρια του βγῆκεν ἡ Ἀκρόπολις μετὰ τὰ ἀριβτουρχήματα τοῦ Φειδία καὶ τῶν ἀγῆτων, ἦταν ποζὺ δὺβκοζο γὰ βυζῆβει ὅτι ὑπάρχουν ἀγῆτα πράγματα μετὰ περιββότερη ὁμορφιά καὶ βημαβία· πράγματα πού ἀξίζαν μετὰβύτερη προβοχή καὶ ἀγάπη. Ὁ πιὸ μετὰβος, ἀγῆθεια, ἀχώνιας γὰ τὸν Ζωκράτη καὶ ὑβτερα γὰ τὸν Πλάτωνα ἦταν ἀκριβῶς γὰ ἀνοκαλύβουν βτὸν ἀνθρώπο τὸ ἐσωτερικὸ κάλλος, τὸ κάλλος τῆς γυχῆς ἀπὸ τὸ ὁποῖο πηχάζουν ὅρα τὰ ἀγῆτα.

❖ **Θ**ὰ πᾶμε τώρα βτὶς πηχῆς πού μᾶς δίνουιν βεπικά βτοιχεῖα γὰ τὴν ζωὴ καὶ τὸ ἔρχο τοῦ Δαβκάβου, τὸν Πλάτωνα κυρίως καὶ τὸν Ζενογῶντα. Πηχὴ ἀποτερεῖ καὶ ὁ Ἀριβτοτέλης καὶ ὅροι οἱ βωκρατικοί, βκυνικοί, μετὰβικοί, κερνηαῖκοί, οἱ ὁπαδοί τῆς βχογῆς τῆς Ἡβιδος καὶ τῆς βχογῆς τῆς Ἐρέτριας, ἀκόμη καὶ οἱ βκεπτικοί.

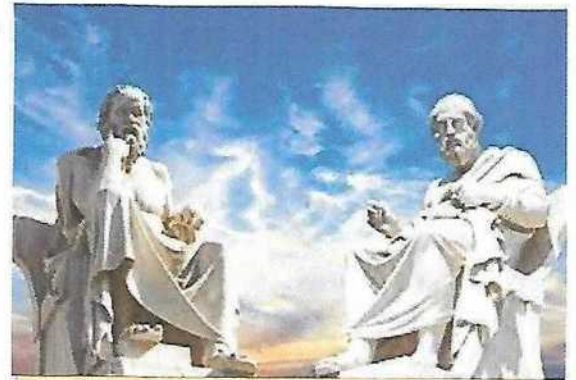

⊙ **Ε**γινε πιά γεγνικά παραδεκτὸ βτὶς ἡμέρες μας ὅτι βπουδαιότατη πηχὴ γὰ τὸν Ζωκράτη εἶναι ὁ Πλάτων. Οἱ βπουδαιότεροι γόχοι εἶναι οἱ ἀκόβουδοι: Ὁβόκηρη δεκαετία περίπου (408-399) ὁ Πλάτων βτάβηκε ὁ ἀχαπημέγος μαδητῆς τοῦ Δαβκάβου. Ἐῖχε τὰ μέβα γὰ γυωρίβει καγὰ καὶ τὴν προηχούμενη ζωὴ καὶ δράβη τοῦ Ζωκράτη· ποζῆ μέρη τῆς οἰκογενείας του, ὁ ἐγὰδελγος τῆς μητέρας του βριτίας καὶ ὁ ἀδελγός της Χαρμίδης, πού ἐχγῶριζαν τὸν Δαβκάβο ἀπὸ νεό, καὶ οἱ μετὰβύτεροι ἀδελγοί του, ὁ Ἀδείμαντος καὶ ὁ Γυάκων, πού καὶ αὐτοί τὸν παρακοβουδουβαν, δὰ τὸν βοήθηβαν ἀβγαγῶς βτὸ ἔρχο αὐτό. Ἀλλὰ ὁ Πλάτων δὲν περιορίβτηκε μόνο β' αὐτοῦς. Ὁ γος ὁ βωκρατικὸς κύβος τοῦ ἦταν γυωβτός. Ἐνδειγεις τῶν ἔρχων του γαυερῶνουν ὅτι δὲν ἐβταμάτηβε ποτὲ γὰ πηουτῖζει τὸ πηρογοβριακό του γὰ τὸν Δαβκάβο ὑγικό. Βτὰ τοῦτο οἱ πηρογοβριές του καὶ γὰ τὴν ζωὴ τοῦ Ζωκράτη εἶναι κατὰ κανόνα ἀ-

κριβείς. Τρίτος και βπουδαιότερος, νομίζω, γόχος είναι ότι ο Πλάτων υπέβη εὐ-
 δὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν χοντεία πού ἀβκουῦβεν ὁ Δάβκαρος· ὄχι βτιχμιαία, ὅπως βυνέβουβε
 μὲ ἀγγους, ἀλλὰ μόνιμη· χοντεία πού δὲν τὸν πρό-
 μαζεν, ὅπως ἀγγους, τὸν Ἀγκιβιάδην π.χ., ἀλλὰ τὸν
 τραβούβε πρὸς τὸν Δάβκαρο. καὶ τοῦτο διατὶ ὁ
 χοντευμένος μαδπητῆς ἦταν καὶ ὁ ἴδιος ψηρόβογος·
 βυνέζαβε γοιπὸν τὸ βάδος τοῦ βωκρατικοῦ γόχου
 καὶ αὐτὸ τὸν ἐχοῆτευβε, τούδωβε γτερὰ γιὰ τὴν
 δική του πορεία. Ἔτσι ὡς ψηρόβογος ἦταν βὲ δέβη,
 καζύτερα ἀπὸ καίδε ἀγγον, γὰ κατωγοῆβει τὴν δι-
 βαβκαζία τοῦ ζωκράτη καὶ γὰ αἰδωδανδεῖ τὴν ἀ-
 ναίχην γὰ τὴν διατυπώβει. καὶ τὸ ἔκαυε πρραχματικὰ τὸ ἔργο αὐτὸ ὁ Πλάτων.
 Ὅχι βέβαια ὡς ἱβτορικὸς τῆς ψηροβογίας, ἀλλὰ ὡς Πλάτων, ὡς δημιουργικὸς νοῦς
 καὶ τεχνίτης τοῦ γόχου. Τὸ ἔκαμε μὲ τοὺς διαζόχους του, καὶ μάζιβτα μὲ τοὺς
 διαζόχους τῆς πρῶτης βυχγραγικῆς περιόδου του, πού γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ὀνομάζον-
 ται βωκρατικοί. Μὰς δίνουγ οἱ διαζόχοι αὐτοὶ τὴν γωρηὴ ἐντύπωβη ὅτι ἔναυζες

ΚΑΘΙΣΤΟΙ ΑΝΔΡΙΑΝΤΕΣ ΠΛΑΤΩΝΑ ΚΑΙ ΣΩΚΡΑΤΗ ΣΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ.

Λεωνίδας Δράβης, 1885

εἶναι ἀκόμη βτὸν Πλάτωνα ἢ γωνῆ καὶ ἡ διβαβκαζία τοῦ ζω-
 κράτη. ζωρηὴ ἡ εἰκόνα του καὶ τὸν οἰβτρηζατεῖ γὰ παρουβιά-
 βει βτὸν κόβμο πού τὸν ἀδίκεβε τὸν μεζάρο Δάβκαρο. ζτὴν ὀ-
 μάδα τῶν βωκρατικῶν διαζόχων ἀνῆκουγ: ἡ Ἀπολοζία, ὁ κριτων,
 ὁ εὔδύγρων, ὁ Πρωταζόρας, ὁ Ἴων, ὁ Λάχης, ὁ Παρμιδης, τὸ
 πρῶτο βιβζίο τῆς Πολιτείας, ὁ Τορχίας, οἱ δύο Ἐππίαι (μείζων καὶ ἐγάββων), ἴδως
 καὶ ὁ Λύβις.

✿ Δὲν γείπει βέβαια ὁ ζωκράτης ἀπὸ τὰ ἔργα καὶ τῶν ἀγγων βυχγραγι-
 κῶν περιόδων τοῦ Πλάτωνος, τὰ ἔργα τῆς ὠριμότητας καὶ τὰ ἔργα τῆς προχω-
 ρημένης ἡλικίας. Ὁ ζωκράτης ὁμως τῶν ἔρχων αὐτῶν εἶναι πρόβωπο ὄζο καὶ
 περιββότερο ἐξιδανικευμένο· βυμβοζίζει καὶ ἐκγράζει κυρίως ψηροβογικὲς ἀπόγεις
 καὶ ἀνάχκες τῆς πορείας τοῦ πρρατωνικοῦ βτοχαβμοῦ.

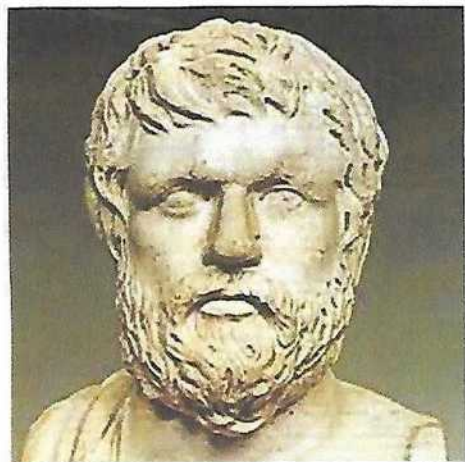
✿ Κάποια ἐξιδανικέυβη, κάποιοι μεταπρραβμὸς δὲν γείπει ἐντεζῶς οὔτε ἀπὸ
 τὰ πρῶτα ἔργα· ἀλλὰ β' αὐτὰ εἶμαβτε πωζὺ κοντὰ βτὸν πρραχματικὸ ζωκράτη.

Τὸ κριτικὰ γυμνασμένο μάτι μπορεῖ ἐδῶ νὰ ξεχωρίσει τὸ βωκρατικὸ ἀπὸ τὸ πραγματικὸ.

✿ Τὸν Ξενοφῶντα τὸν θεωροῦσαν παλαιότερα ὡς τὴν βπουδαίωτην, ἢ τὴν μόνη πηγὴν γιὰ τὸν Ἰωκράτη. Πίστευαν ὅτι ὁ Ἰωκράτης τοῦ ἦταν πιὸ κοντὰ τὸν πραγματικὸ. Ὑπῆρξεν, ἀγῆθεια, καὶ ὁ Ξενοφῶν ἀκροατὴς τοῦ Ἰωκράτη καὶ τοῦ ἀγιέρωβε ἀρκετὰ ἔργα: τὰ Ἀπομνημονεύματα, τὸ Συμπόδιο, τὴν Ἀπολογία, τὸν Οἰκονομικόν. Ἡ νεώτερη ὁμῶς κριτικὴ διερεῦνησεν δὲν ἐδικαίωθε τὴν κρίσιν τῶν παλαιότερων. Στήριγμα τῆς νεώτερης κριτικῆς τὰ ἐξῆς περιβάλλοντα καὶ στοιχεῖα: Ὁ Ξενοφῶν δὲν ὑπῆρξε πραγματικὸ μέλος τοῦ βωκρατικοῦ κύκλου. Ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα τὸ 401 - δύο χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν καταδίκη τοῦ Ἰωκράτη (399) - καὶ δὲν γύρισε ἐκεῖ κατὰ τὴν ἐπιβτρογὴν τοῦ ἀπὸ τὴν Ἀβία, παρὰ μόνο γιὰ πορὺ γίγχο, μερικὸς μῆνες μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἰωκράτη. ἔμεινε τριάντα χρόνια μακριὰ ἢ ἐξόριστος, μὲ κύριο τόπο τῆς διαμονῆς τοῦ τὴν Σπάρτη, τὴν Μ. Ἀβία καὶ τὴν ἐπικράτεια τῆς Σπάρτης. Ταῦτα δημαίνουσι ὅτι οὔτε τὰ μέγα, οὔτε τὴν εὐκολία τοῦ Πλάτωνος εἶχε γιὰ τὴν βυζογὴ καὶ τὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ πηρογοριακοῦ ὕμκου τοῦ, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν ξεχωτῶν παλαιῶν προβωπικῶν ἀντιζητήσεων τοῦ.

✿ Τί εἶδους Ἰωκράτη, ὁμῶς, μᾶς δίνει ὁ Ξενοφῶν; Δὲν εἶναι, γέχουν βυχνὰ ἐφιδανικωμένος ὁ Ἰωκράτης τοῦ, εἶναι πιὸ κοντὰ βτὰ ἀνθρώπινα μέτρα. εἶναι ὁμῶς, φαίνεται, ραμμένος ἀπάνω βτὰ μέτρα τοῦ Ξενοφῶντος, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι γιγθόβοφος, ὁ ὁποῖος, ὅπως καὶ μὲ τὴν « κύρου Παιδεία », παρῶνδίαζει τὶς δικές τοῦ κυρίως ἀπόψεις γιὰ τὰ ἀνθρώπινα.

✿ ✿
Ἄν δεχτοῦμε τὸν Ἰωκράτη τοῦ Ξενοφῶντος ὡς πιὸ πραγματικόν, αὐτὸν τὸν κοινόν, δὰ γέχαμε, τύπο βυνετοῦ, γογκευόμενου καὶ γεμάτου χηρβιμοθηρικό πνεῦμα ἀνθρώπου, γίγεται ἀκατανόητο πῶς εἶναι τέτοιος ἀνθρώπος ἀβκεθε τόβο βωδιὰ ἐπίδρασιν βτὴν πορεία τοῦ

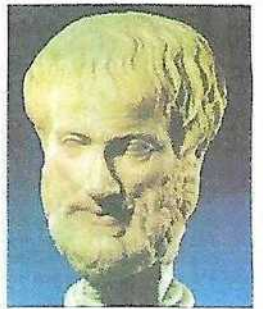
πνεύματος, γιατί θεωρείται πατέρας της ηθικής φιλοσοφίας, γιατί προκαίεβε τόβον ένδουδιαβμό και τόβην έχθρότητα. Με τόν Ζωκράτη τού Πλάτωνα όρα αυτά γίνον-
ται εύνότα.

✿ **Ω**τόβο ο Ζενοφών δέν παύει νά είναι ποζύτιμη πηγή για τόν Ζωκράτη. Ζωβτά ο L. Bergschneider χαρακτηρίζει τά «Απομνημονεύματα» «ώσ κανονική ηη-
ζιαρτική πράξη βτόν Δυτικό κόσμο για τήν γέννηση της βυνείδης... με τήν πρόβλη-
ση πρós αυτογνωβία πού βημαδέυε με άφθαρτη βυραχίδα τήν πορεία τού ποζιτιβμού
μας».

✿ **Σ**έ ανάλοχη άμνηχανία μάσ ρίχνει και η μαρτυρία τού Άρι-
στοτέηη. "Έμμεβα γνώριβε τόν Δάβκαχο ο Άριστοτέηη. "Όταν ηρθε
βτόν Άθήνα έίχαν περάβει τριάντα δύο χρόνια από τόν θάνατό του.

ΡΟΜΑΪΚΟ ΜΟΣΑΪΚΟ ΤΟΥ 1^{ου} α. π.Χ.
ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΜΠΗΪΑ. ΑΝΑΠΑΡΙΣΤΑ
ΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΤΟΥ ΠΛΑΤΟΝΟΣ

"Ο βτενός του όμως δεβμόσ με τόν Πλά-
τωνα - ηταν από τούς έκλεκτούς και ά-
χαπημένους τροφίμους της Άκαδημίας - και η γνωριμί-
α του με άηλους έπιγώντες τού βωκρατικού κύβου τού
έπέτρεψαν νά γνωριβει άηλά και νά βχηματίβει γνώμη
για τόν Ζωκράτη. Φανερός είναι μέβα βτά έργα του ο
βεβαβμόσ για τόν Δάβκαχο. "Η βυκεκριμένη κρίση πού
διατυπώνε για τόν Ζωκράτη, ηησόχη και περιεκτική,
έντάββεται κατά τήν βυνήθεια τού Άταχειρίτη βτό βήμα
των δικών του ηησοβικών αντίηήσεων. Βήπει τόν Ζω-

κράτη μέβα βτήν πορεία πού γέρνει από τήν έννοια πρós τήν ηηατωγική ιδέα και
έπειτα βτήν αναίρεση της ηηατωγικής ιδέας από τόν ίδιο, τήν επάλοδο βτήν έννοια
και τήν νέα από τόν ίδιο πάηι δεμεηίωβή της. "Ο Ζωκράτη, ηέχει, έφέταηε τισ ηηδικές
αρετέσ και πρώτος αναηητούβε τόν καθολικό όριβμό τους. «'Εκείνοσ δέ (ο Ζωκράτη),
εζήόχωσ έηήτει τó τί έβτιν. Ζηηηόηεβδαι γάρ έηήτει, αρχή δέ των βυηηοβικών τó τί
έβτιν».

✿ **Η** αναηήτηση τού «τί έβτιν», της ούβίας δηλαδή, και τού όριβμού της είναι,
ώσ γνωβτόν, τó βαβικό έρώτημα και πρόβημα και της άριστοτεηικής ηησοβίας.

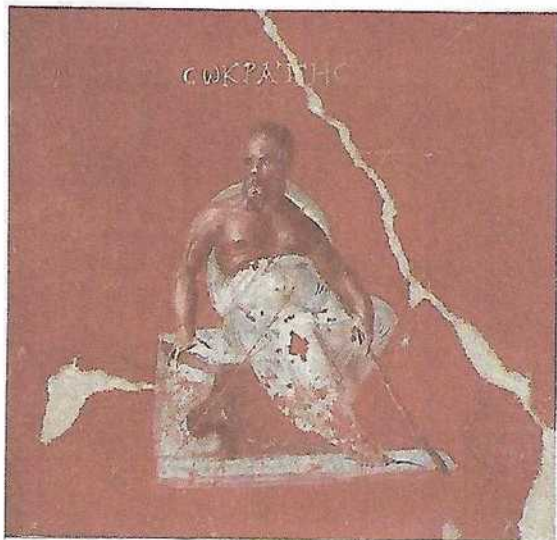
✦ Συνογίζοντας τὴν κρίση τοῦ Ἀριστοτέλους δύο βπουδαῖα πράγματα ἀναγνωρίζει τὸν Ζωκράτη: ὅτι εἶναι ὁ θεμελιωτὴς τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας, γιατί πρῶτος δούλεγε τὸ θέμα τοῦ μέ βωτῆ ἐπιβτημονικὴ μέθοδο· καὶ ὅτι μᾶς ἔδωβε δύο βπουδαῖα μεθοδικά, μέ καθολικὴ ἀξία ὄηρα, τοὺς ἐπαγωγικοὺς βηγοχιβμοὺς καὶ τὸν ὀριβμό. ✨

❖ "Ὅβο καὶ ἂν εἶναι πογύτιμες οἱ κρίβεις αὐτῆς τοῦ Ἀριστοτέλη, γιατί κρίνουν βωτὰ τὴν ἐπιβτημονικὴ προβγορὰ τοῦ Ζωκράτη, δὲν μᾶς ἱκανοποιοῦν· βγέπει τὸν Ζωκράτη βτενὰ καὶ ἔτβι τὸν παραμορφώνει. "Ὅβο καὶ ἂν τὰ ὄηρα τοῦ εἶναι μεθοδικὰ καὶ ἐπιβτημονικά, ὁ Ζωκράτης δὲν εἶναι ἕνας βυβτηματικὸς ἠθικὸς φιλόσοφος. Τὸν βγέπομε βωτὰ, ἂν τὸν δούμε ὡς μεχάλο δαίβκαλο πού κύρια ἀποβτογή τοῦ δειρεῖ νὰ ἐγέχχει καὶ νὰ πηάθει ἀνθρώπους, ὄχι ἰδέες. Δὲν εἶναι κήρυκας ἰδεῶν, μεθοδων, ἀγρὰ ἐγχεκτῆς ἀνθρώπων, ἐγχεκτῆς τοῦ ἀνθρώπου. Μόνιμη ἐπιδίωξη τοῦ εἶναι νὰ βοηθήβει τὰ πρόβωπα πού ἐγέχχει νὰ ἀποκτῆβουν βυνειδῆση ὅτι ἀγνοοῦν τὸν ἑαυτό τους, νὰ ἀγατητήβουν νὰ μάδουν τί εἶναι καὶ ἔτβι νὰ ἀναμορφωδοῦν. Τοῦτο τὸ ἔργο κάνει τὸν Ζωκράτη ἀδάνατο καὶ πάντα ἐπίκαιρο. "Ὅχι οἱ μεθοδογογικῆς τοῦ ἐπιτεῦγεις.

ΡΑΦΑΗΛ, Η ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΣΩΚΡΑΤΗ, 1511

ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑ, 1^{ος} - 5^{ος} α. μ. χ.
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΕΦΕΣΟΥ

❁ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ❁

————— ❁ —————

Μὲ τις ἐξακριβωμένες πηροφορίες πού μᾶς δίνουν οἱ πηγές, καὶ μάλιστα ὁ Πλάτων, εἶναι δυνατόν νὰ διατυπώσουμε βέβαιες γραμμὲς τὴν βιογραφία καὶ νὰ δώσουμε μερικὰ κύρια καὶ χαρακτηριστικὰ γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Σωκράτη. ❁

Γεννήθηκε βτὰ 470/69 π.χ. Ὅπως ὁ Διοχένης ὁ Λαέρτιος γράφει, ὁ Σωκράτης «Σωκρονίου μὲν ἦν υἱὸς γιδουρχοῦ, καὶ τῆς Φαιναρέτης μαίας (ὡς καὶ Πλάτων ἐν Θεαίτητῳ γηβί), Ἀθηναῖος, τὸν δῆμον Ἀλωπεκῆθεν». Ἡ μητέρα του ἦταν ἱκανὴ μαία. Μποροῦμε μάλιστα, ἀπὸ ὅσα γέγονται βτὸν «Θεαίτητο», νὰ βυαχά-
χομε ὅτι τὸ ἔργο τῆς μητέρας του καὶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον τὸ ἀβκοῦβε προκαλοῦ-
βαν ζωπρὲς ἐντυπώβεις βτὸν μικρὸ Σωκράτη. Δὲν ἔχομε ἀκριβεῖς πηροφορίες ἀν
ὁ πατέρας του ἦταν ἀνδριαντοποιός.

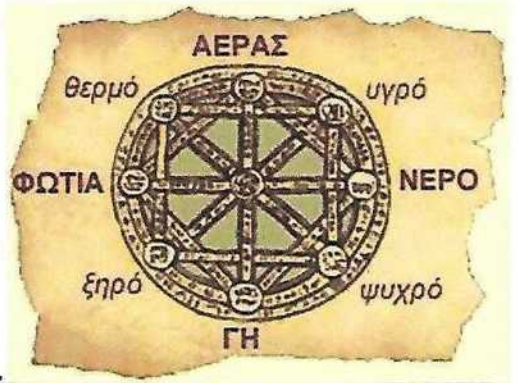
ἀκόμη γιχότερα ἀκριβεῖς πηροφορίες ἀν ἔχινε καὶ ὁ ἴδιος βτὴν ἀρχὴ γηπτης καὶ ὕβτερα ἔγκατέγειγε τὴν τέχνη, ὅταν τὸν κέρδιβε ἡ γιγβοφία. Πρόκειται μᾶλλον γιὰ δρῶλο. ❁

Βέβαιο εἶναι ὅτι ὁ Σωκράτης, μετὰ τὴν βτοιχειώδη καὶ καθιερωμένη βτὴν ἐποχή του παιδεία βτοῦς γραμματοδιδασκάλους, μόνος του πιά γρόντιβε νὰ μορ-
φωδεῖ περιββότερο. Ἐπικρατοῦβε τότε ἡ βτροφή πρὸς τὶς γυβικὲς καὶ τὶς μαθημα-
τικὲς γνώβεις. Ἀπὸ τὴν μεγέτη αὐτῶν ἀρχίβε καὶ ὁ Σωκράτης τὴν μύβη του
βτὸν κόβμο τῆς ἐπιβτήμης. Ἐπιδόθηκε μὲ γῆλο, ὡβπου ἀποχοπτεύτηκε. Δὲν βρῆ-
κε ἐκεῖ ἐκείνο πού δὰ τὸν ἱκανοποιοῦβε. Ὁ ἴδιος ὁ Σωκράτης γέγει βτὸν πηατωνικό
«Φαίδωνα», ἐφιβτορῶντας τὰ «πάδη» του, τὴν πνευματικὴν περιπέτεια, ἡ ὁποι-
α ὁμωσ τοῦ ἀνοιζε τὸν δικό του δρόμο. ❁

Ὅταν, γέγει ὁ Σωκράτης, ἦμον γέος, εἶχα βγοδρὴ ἐπιθυμία νὰ ἀποκτῆβω
τὴν βοφία πού τὴν ὀνομάβουν ἱβτορία τῆς γύβεις. δάμουν ὑπερήβανος νὰ γέρω τὴν

αίτια του κάθε πράγματος, τὸ γιατί γίνεται τὸ καθένα καὶ γιατί γδύρεται. Πολλές φορές βριφοχύριζαν ἐπὶ μου καὶ με ζήλιζαν τούτα δὴ τὰ ἐρωτήματα: Ὄταν ἄραγε τὸ θερμὸ καὶ τὸ ψυχρὸ ἔρδουν ἐπὶ κάποια βήγη, τότε εἶναι πού τὰ ζῶα γεννιοῦνται καὶ τρέφονται; καὶ πάλι, εἶναι μὲ τὸ αἷμα πού βρετόμαστε, ἢ μὲ τὸν ἀέρα, ἢ μὲ τὸ πῦρ; ἢ μὲ κανένα ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ μὲ τὸν ἐκέφαλο, πού αὐτὸς παρέχει τὴν αἰδότην, ἀπὸ τὴν ὁποῖες γίνεται ἡ μνήμη καὶ ἡ κρίση, καὶ ἀπὸ τούτες πάλι, ὅταν ἀποκτήθουν βταδερότητα, γίνεται ἡ ἐπιβήμη, ἡ γνώση; Ἐξέταξα ἔπειτα πὼς γδύρονται τὰ πράγματα καὶ τὰ φαινόμενα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Ἐπὶ τέλος ὁμῶς βχημάτιβα τὴν ἰδέαν πὼς εἶμαι ὁ περιβότερο ἀκατάρητος ἀνθρώπος γιὰ τέτοια ἔρευνα».

Μὲ τὴν παραπάνω δῆθεν ἐξηγήσεις, ὅσα ὁ Ἰωκράτης πίβτεσε ζῆλο πρὶν ὅτι ἦξερε, ὅσα τῶρα ἀναποδοχύριζαν μέβα του, ὅσα ἔχων ἀβέβαια. « Πρὶν, ζέχει, πίβτεσα πὼς ὁ ἀνθρώπος μεγαλώνει, γιατί τρώχει καὶ πίνει, ὅτι τὸ δέκα εἶναι δύο μονάδες μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ ὀχτώ... ».

Ἴποτε τῶρα ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶναι βτέρεο μέβα του.

Ἀπᾶνω β' αὐτὸ τὸ ἀδιέξοδο ἄκουβε νὰ διαβάζουν ἕνα βιβλίον τοῦ Ἀναξαγόρα πού ἔχεχε « πὼς τάχα ὁ νοῦς εἶναι αἰτία καὶ διακοβητής τῶν πάντων. Ἐχάρηκα, προβδέτει, μὲ τούτη τὴν αἰτία καὶ μοῦ γάνηκε ὅτι ἀπὸ ὀριβμένη ἀποψη ἦταν βωβτὸ πὼς ὁ νοῦς εἶναι αἰτία ὄλων. καὶ βκέγτηκα πὼς, ἂν ἦταν ἔτσι, μὲ τὸν νοῦ διακοβητή, καθένα δὰ μποῖνει βτὴν δέβη καὶ τὴν τάξη του μὲ τὸν ἀριβτὸ δυνατὸ τρόπο... Ἀλλὰ ἡ θαυμαβτή μου ἐρηίδα, προβδέτει ὁ Ἰωκράτης, μὲ ἀγῆβε καὶ πάει. Γιατί ὀβδο προχρωῦβα καὶ διάβαζα, βγέπω ἕναν ἀνθρώπο πού δὲν χρηβιμοποιῦβε καθόζου τὸν νοῦ, οὔτε τοῦ ἀνέδτετε κανένα ῥόζο βτὴν διακόβμηβη τῶν πραγμάτων. Οἱ ἀέρηδες καὶ οἱ αἰδέρες, τὰ ὕδατα καὶ ἀλλὰ πορρὰ καὶ ἄτοπα, αὐτὰ ἦταν πάλι οἱ αἰτίες. καὶ μοῦ γάνηκε πὼς ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς ἔπαδε κάτι, ἐντεζῶς τὸ ἴδιο μὲ βείνον πού, ἐνῶ δὰ ἔχεχε ὅτι ὅσα ὀβα κά-

νει ο Ζωκράτης τὰ κάνει μὲ νοῦ, ἐπιχειρῶντας ἔπειτα νὰ πει τὶς αἰτίες γιὰ τὴν καθε-
 μία μου πράξη, δὴ ἔρχετο πρῶτα πῶς, ἂν τώρα κἀδομαι ἐδῶ, κἀδομαι γιὰ τὸ βῶμα
 μου ἀποτελεῖται ἀπὸ κόκκαλα καὶ νεῦρα· τὰ κόκκαλα εἶναι βτερεά, ἀλλὰ χωριζμένα
 τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο καὶ τὰ νεῦρα μποροῦν νὰ χαλαρῶνουνται καὶ νὰ τευτώνονται καὶ
 περιβάλλουν τὶς βάρκες, τὰ κόκκαλα καὶ τὸ δέρμα, πράγμα πού ὄρα τὰ βυγκρατεῖ· ὅ-
 ταν, γοιπόν, εἰνοῦνται τὰ κόκκαλα μέγα βτὶς βυμβολές τους, τὰ νεῦρα, μὲ τὴν χαλα-
 ρωθῆ ἢ μὲ τὸ τέντωμά τους, μὲ κάνουν νὰ μπορῶ νὰ κάμπτω τὰ βκέγη μου· ἔτσι αὐ-
 τὴ εἶναι ἡ αἰτία πού ἔκανα τὴν κάμψη καὶ κἀδομαι ἐδῶ. καὶ γιὰ τὴν βυγήτηθῆ πού
 κάνω τώρα μαζί σας, δὴ ἔρχετο πάλι κάποιες ἄλλες τέτοιες αἰτίες· δὴ μιζοῦβε γιὰ

ΟΣΩΚΡΑΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΕΙ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ
 ΤΟΥ. ΓΙΟΖΕΦ ΑΜΠΕΛ, 1807.

φθόγγους καὶ ἀέρηδες καὶ ἀκοή καὶ γιὰ χίγια ἄλλα
 τέτοια. Ἔτσι ὁμως δὴ ἀγνε κατὰ μέρος τὶς πραγμα-
 τικὲς αἰτίες· ὅτι δηλαδὴ ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπορά-
 βισαν ὅτι εἶναι καλύτερο νὰ μὲ καταδικάβουν, γιὰ τοῦ-
 το ἀκριβῶς καὶ ἔχω πάλι ἔχω βρει ὅτι εἶναι καλύτε-
 ρο νὰ κασίδῶ ἐδῶ, καὶ δικαιότερο νὰ ὑποβτῶ τὴν τι-
 μωρία πού μου ἐπιβάλλουν. Γιατί, μὰ τὸν κύνα, τοῦτα
 τὰ νεῦρα καὶ τὰ ὀβτὰ ἀπὸ καιρὸ τώρα, νομίζω, δὴ ἦ-
 ταν κατὰ τὰ Μέγαρα, ἢ κατὰ τὴν Βοιωτία, ὀδηγη-
 μένα ἀπὸ τὴν ἀντίληψη τοῦ βεγτίβτου, ἂν δὲν ἔκριναν
 ὅτι δικαιότερο καὶ πιὸ ὁμορφο εἶναι, ἀντὶ νὰ φύγω καὶ

νὰ δραπετεύσω, νὰ ὑποβτῶ τὴν τιμωρία πού δὴ μου ὀριζει ἡ πατρίδα. Μὰ εἶναι
 πορὺ ἄτοπο νὰ ὀνομάζεις αἴτια τέτοια πράγματα... ».

Κείμενο ἀποκαλυπτικό. Ἡ ἀποχοήτωση πού δοκιμάζει ὁ Ζωκράτης τὸν ἀποβπὰ
 ἀπὸ τὴν παραδεδομένη ἐπιβτήμη. Τότε ἀκριβῶς ἐπιτεζει τὸ μέγιστο ἄγμα του. Ἀναγν-
 τὰ, πέρα ἀπὸ τὴν φυσικὴ ἐξήγηθῆ πού παίρνει τοὺς ὀρους γιὰ αἴτια, τὸν ἔβχατο γόγο
 πού αὐτὸς πρέπει νὰ εἶναι τὸ πραγματικὸ αἴτιο, καὶ πείθεται ὅτι αὐτὸ τὸ αἴτιο δὲν
 μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸν νοῦ, ὄχι ὁμως τὸν ἀναταχόρειο πού βυμβολίζει τὴν τά-
 ψη καὶ τὴν ἄρμονία, οἱ ὀποῖες διέπουν τὶς δυνάμεις τῆς φύβως κατὰ τὴν κοβμοποιοη-
 τικὴ τους ἐνέργεια.

Πῶς ἐνοοεῖ ὁ Ζωκράτης τὸν νοῦ; Ὁ νοῦς κατὰ τὸν Ζωκράτη δὲν μπορεῖ νὰ

είναι νοῦς, ἂν δὲν ταυτίζεται μὲ τὸ καλόν, ἂν δὲν δουλεύει κάτω ἀπὸ τὴν κατηγορία τοῦ βελτίστου, ὑποχρεωμένος ἀπὸ τὴν φύση του νὰ τὸ ἀναζητᾷ πάντα. Τὸ τέρμα τοῦτο βτὸ ὁποῖο τὸν ἔφερε ἢ ἐρευνητικὴ του ἀπαχρόρηση μὲ τὴν ἐπιβτήμη, τοῦ γίνεται ἀφετηρία γιὰ τὴν οἰκοδομὴ τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦ ἀποκάμψε τὴν ὑπερβατικότητα τοῦ νοῦ καὶ ἱκανοποιήσε τὴν μεταψυδικὴ ἔφεση τῆς ψυχῆς του.

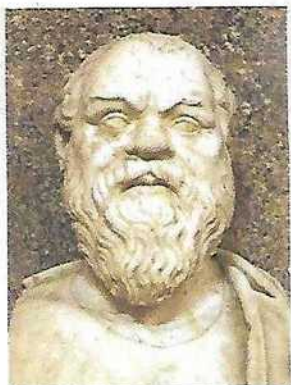
⊗ Δὲν ἀπορρίπει ὁ Ζωκράτης τὸ ἔργο τῆς ἐπιβτήμης, ἀλλὰ τὸ βταδμίζει μὲ τρόπο βύμμετρο πρὸς τὴν ἀξία πού ἔχει. Μέγα γάδος τῆς ἐπιβτήμης εἶναι νὰ δέχεται τοὺς ἀπαραίτητους ὅρους ὡς πραγματικὰ αἴτια. Μὲ τὴν δέση αὐτὴ πρῶτος ὁ Ζωκράτης διατυπώνει τὴν βκέψη ὅτι ἡ ἐπιβτήμη μὲ τὸν τρόπο πού ἐρχάζεται δὲν ἐφαντζει τὸ ἀντικείμενό της· μᾶς ἀγνίζει βτὰ μίβὰ τοῦ δρόμου.

⊗ Στὴν δετική, ὅπως δὰ γέχαμε βήμερα βύζηνη τῆς ἐπιβτήμης γιὰ τὸν ἀνθρώπο καὶ τὸν κόσμο, ἀντιτάββει ὁ Ζωκράτης, πρῶτη φορά μὲ τόβη καθαρότητα, τὴν τελογοική βύζηνη. Μὲ τὴν βωκρατικὴ δέση παύει ὁ ἀνθρώπος νὰ εἶναι ἕνα ψυδικὸ φαινόμενο, ἕνα ψυδικὸ ὄν, ὅπως πήχαιναν νὰ τὸν δοῦν οἱ ψυδιοζόχοι. Τίνεται ὄν, τοῦ ὁποίου ἡ δραβτηριότητα διέπεται ἀπὸ δικούς του πνευματικούς νόμους, πού τοῦ δείχνουν τὸν δρόμο γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση τῶν δυνατοτήτων του. Ἀπὸ δω ἀπορρέει ἡ δεμεριακὴ ἐπιδίωξη τοῦ Ζωκράτη νὰ καταβτήσει τὸν ἀνθρώπο μόνον ὑπεύθυνο γιὰ τὴν μοῖρα του. Ἔτσι μὲ τὸν Ζωκράτη ἀνακαλύπτεται καὶ δεμεριώνεται ἡ ψυχή ὡς ἐβτία καὶ δεματογύρακας τῶν ἀξιών.

⊗ Αὐτὴ τὴν βπουδαιότητα ἔχει ἡ ἀπογαβιβτικὴ βτρογή τοῦ Ζωκράτη ἀπὸ τὴν φύση πρὸς τὸν ἀνθρώπο. Ὅρδὰ ἐπιβημαίνει τὴν βημαβία της ὁ Ἀριβτοτέλης, ὅταν θέτει τὸν Ζωκράτη πρῶτον νὰ πραγματεύεται «περὶ τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς». καὶ ὁ βικέρων, ὅταν γέχει ὅτι ὁ Ζωκράτης πῆρε τὴν ψιγοβαβία ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ τὴν ἐγκατέβτησε βτὶς πόγεις καὶ βτὰ βπίτια, τὸ ἴδιο πρᾶγμα, τὴν βημαβία τῆς βτρογῆς ἀπὸ τὰ ἐκτός, ἀπὸ τὴν φύση, εἰς τὰ ἐντός τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς τὰ ἔργα του παραβτατικὰ ἐπιβημαίνει.

✿ **Ο** Ζωκράτης β' ὄη του τὴν ζωὴν δὲν ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, παρὰ μόνον ὅσες φορές ἔλαβε μέρος ἐν ἐκτρατεῖς, ἢ ἐν δημόσιαις χιορτές (ἐπὶ δεωριάν).

☐ **Ο**ταν ἀρχίσει τὸν δικὸν του τὸν δρόμον, ἐπροκάλεσε, φαίνεται, τὸν ἐνδοχεια-
σμὸν τῶν βυητητῶν μὲ τὶς ἰδέες του. Ἐνα ποζὺ χαρακτηριβτικὸν γεγονὸς τὸν βοήθησε
τότε ποζύτιμα γὰ βυητῶν καθαρότερα τὸ περιεχόμενον τοῦ ἔρχου του καὶ νὰ τὸ δε-
ωρήσει ὡς ἀποβτορῆ τῆς ζωῆς του. Νὰ τὸ γεγονὸς: Ὁ παιδικὸς του φίλος καὶ τῶρα
δαυμαβτῆς του Χαυρεφῶν, ποζὺ «βυδρὸς ἐφ' ὅτι ὀρμήβειεν», πηγαίνει βτοὺς Δεζφούς
καὶ ρωτᾷ τὴν Πυδία ἂν ὑπάρχει κανεὶς βοφώτερος ἀπὸ τὸν Ζωκράτη.
καὶ ἡ Πυδία τοῦ ἀπαντᾷ «μυδὲνα βοφώτερον εἶται». Ὁ χυρηβμὸς ἔ-
ριζε τὸν δάβκαρο βὲ μεχάλη φροντίδα. Ἐίχε καθαρή βυνεὶδνηβη τοῦ
πόβο μικρή, πόβο ἀβήμαντη ἦταν ἡ δικὴ του βοφία. Ὁ αὐβτηρὸς αὐ-

☐ **Τ**ὸ ἐξέχχος εἶχε ἀπορῆξει βτὸ ὅτι ἔνα πράγμα ἦζερε καζά, ὅτι
δὲν ἦζερε τίποτα (... ἐν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα). ✿

✿ **Π**ὼς, ἀγαρωτιέται ὁ Ζωκράτης, εἶναι δυνατὸν αὐτὸ τὸ «ἐν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶ-
δα» νὰ ὀνομάζεται βοφία, καὶ μάλιστα ἡ μεχαιύτερη ἀνθρώπινη βοφία; Ἀλλὰ πάζι
πὼς ἦταν δυνατὸν ὁ Θεὸς νὰ μὴ ζέει ἀζήδεια;

☐ **Γ**ιὰ νὰ ἀπαντήσει βτὰ βαβαυβτικὰ αὐτὰ ἐρωτήματα, ἀποκάβισε ὁ
Ζωκράτης νὰ δέβει τὸν ἑαυτὸν του βτὴν ὑπυρεβία τοῦ Ἀπόρῆωνος: νὰ δε-
ωρήσει ἀποβτορῆ του τὴν διερειύνηβη τοῦ νοήματος τοῦ χυρηβμοῦ,
καὶ ἅμα τὸ νόημα τοῦ ἀποκαζυφδεῖ, νὰ τὸ μεταδώσει καὶ
βτοὺς ἀλλοὺς ἀνθρώπους. Ἐίνα γυωβτὴ ἀπὸ τὴν «Ἀ-
πορῆβία» καὶ ἀπὸ ἀλλες πηζές μας ἡ μεθοδικὴ πορεί-
α ποὺ ἀκορῶδνηβεν ὁ Ζωκράτης. Ἐίχε ἐζέχξει καὶ ἀποτι-
μήβει τὴν δικὴν του βοφία. Ἐτράφηκε τῶρα βτὸν ἐζέχχο τῆς βοφί-
ας τῶν ἀλλων. Πῆχε βὲ ἀνθρώπους ποὺ καὶ οἱ ἴδιοι πίβτευαν ὅτι εἶναι
βοφοὶ βὲ κάτι ἢ βὲ ποζζά, καὶ ὁ κόβμος τοὺς πίβτευε γιὰ βοφούς: βὲ ποζι-
τικό, βὲ ποιητὴ τραχωδίας, βὲ ποιητὴ διδυράμβων, βὲ χυροτέχνη. Δὲν ἀρχηβε νὰ
ἀντιζηφδεῖ, ἀπὸ τὴν βυητῆβη ποὺ ἔκαυε μαζὶ τοὺς, ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἀνθρώποι,
ἐνῶ πίβτευαν πράγματικὰ ὅτι ἦταν βοφοὶ βὲ κάτι, ἢ βὲ ποζζά, βτὴν πράγματικό-

τητα δὲν ἦταν. Ἐβγαλε τότε τὸ βυμπέρασμα ὁ Ζωκράτης ὅτι αὐτὸς ποὺ ζέρει ὅτι δὲν εἶναι βέ τίποτα βωγός, εἶναι βωγώτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους βέ τοῦτο δὲ ἀκριβῶς: «ὥπερ οὐκ οἶδα οὐδέ οἶομαι εἰδέναι».

Η διερεύνηση γοιπὸν τοῦ χρεσμοῦ ὀδήγησε τὸν Ζωκράτη εἰς τὴν αὐτογνωσία, μιὰ αὐτογνωσία ποὺ πείθει ὅτι βωγώτερος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ γτάνει εἰς τὸ βυμπέρασμα ὅτι δὲν ζέρει τίποτε. Δὲν πρόκειται καθόλου γιὰ βλεπτικισμό, ὅπως ὁ βλεπτικισμὸς τῶν βωγιδῶν ἢ ὁποιοδδήποτε ἄλλος. Ἡ διαπίστωση τοῦ Ζωκράτη εἰσπρίξεται εἰς τὴν προϋπόθεση ὅτι μόνον ὁ Θεὸς εἶναι βωγός. Εἶναι γοιπὸν θετική, ὄχι ἀρνητική. Ἀγίγει ἀνοιχτὴ τὴν θύρα τῆς ψυχῆς γιὰ εἰσροή τῆς πρὸς τὸν Θεό. Ἔτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπαρηχημένη καὶ ἀπὸ τὴν γοβερὴ «ὑβριν». Αὐτὴν ποὺ πείθει τὸν ἄνθρωπο γιὰ τὸ ἀντίθετο, ποὺ τὸν πείθει ὅτι εἶναι βωγός.

Καὶ εἶναι δεύτερο ποσῦτιμο στοιχεῖο τῆς βωκρατικῆς αὐτογνωσίας: εἰς «γνώδι βωγόν», τὸ πραγματικὸ «γνώδι βωγόν», γτάνει κανεῖς μόνον ὅταν μὲ ἀχρηπτη τὴν προβοχή, μὲ εἰσρεπὴ τὴν βωχαετική γοική διάκριση ἔχει τὴν δύναμη γὰ ἀπορρίπτει ὄσα ἐβγαρημένα καὶ παραρηανητικά καὶ δέχεται μόνον τὰ οὐβιώδη καὶ βωβτά. Αὐτὰ βημαίνουσι ὅτι ἡ αὐτογνωσία προϋποδέτει τὴν αὐτοκυριαρχία, τὴν κυβέρνηση μὲ ἄλλα γόγια τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἀγῆθεια, ἀπὸ τὸν ἀγιδιοετηῆ ἔρωτα γιὰ τὴν ἀγῆθεια, ποὺ ἀποετηῆ τὴν πραγματικὴ οὐβία τοῦ εἶναι του, τὴν πνευματικὴ του οὐβία.

Σὲ εἶναι θαυμάσιο κεφάλαιο τοῦ ἔργου τοῦ Ραιδεῖα, ὁ **Werner Jaeger** ὀνομάζει πρωτάκουετη τὴν ἀπογαβιετικότητα μὲ τὴν ὀποι- α ὁ Ζωκράτης ἔβαλε τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ὑψηλότερη θέ- βη τῆς ἱεραρχίας τῶν ἀγῶν. Τὴν ἔβαλε πρώτη. Ἔτι, ἀντίθετα ἀπὸ τὴν ἀριετοκρατικὴ ἠδική, κατεβήτησε τὸν ἄνθρωπο ἐγεύθερο καὶ ἀνεγάρτητο ἀπὸ τὸν πρῶτο καὶ τὴν ἐγωετική γοικὰ ἀναγῶρι- βη. Ἡ ψυχὴ ποὺ εἶναι τὸ πῶ ποσῦτιμο κτήμα τοῦ ἀνθρώπου, γί- γεται τὴν ἴδια ὦρα καὶ τὸ ὑγῖετο καθῆκον του. Τὸ γὰ κανεῖ ἀ-

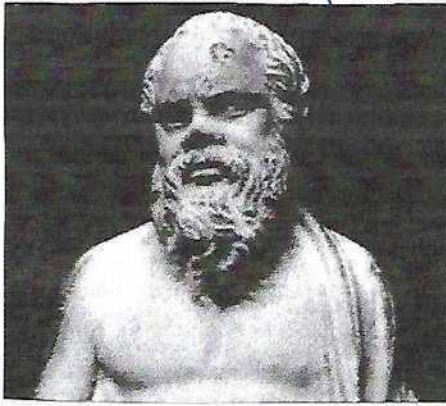
δικίες, αυτό αποτελεί το βίημα του ανθρώπου, της ψυχής του. Το αριστοκρατικό ιδεώδες, ότι άνδρας είναι εκείνος που ωφελεί τους γίγους του και βλάπτει τους έχθρούς του, δεν βρίσκει φυσικά στον Ζωκράτη καμιά δικαιώση. Δεν αποτελεί αρετή, αλλά κακία. Τούτη είναι η χλωββα που απορρέει από την βωκρατική ανθρωποχλωβία και που πρώτος ο Ζωκράτης έδιδασζε τόσο απεριγράβτα.

Και ακόμη περιββότερο· β' έναν κόβμο που ως αρχή δικαίου 'ίχχε το μάτι για μάτι και δόντι για δόντι, ο Ζωκράτης αντιμεταζε: «'Αν βρεθώ βτην ανάγκη να επιγέζω μεταζύ του να αδικήσω η να αδικηθώ, θα προτιμούβα να αδικηθώ». (Ει δ' αναγκαίον ειη αδικεϊν η αδικειθαι, εχοίμην αν μαζρον αδικειθαι η αδικεϊν). (Πλάτωνος Γοργίας 469 δ. 'Η γράβη αυτή αποτελεί τον προσάγμο της αχάπης και χαρακτηρίβτηκε γόχω αυτής ως «πρό Χριστού χριστιανός».

Αλλά για να γτάβει β' αυτή την εκροχή, από πόβο δύβκορο δρόμο θα πέραβε βτα βκοτεινά χρόνια της νόπης του; Πόβα εμπόδια η βάρκα και το πνεύμα δεν θα βυάντηβαν β' αυτή την πορεία που οδηχούβε βτην εκροχή της αηίδειας; 'Ας προβέζουμε το πρόβωπο αυτό του γαίνου.

Έξωτερικά, μάς γέχουν όγες οι πηγές, ηταν χυδαίος και αλοκρουβτικός. Πρόβωπο ηγατύ, μύτη με ρουδούνια χυριβμένα προς τα επάνω, χείρη παχιά, βτόμα μεγάζο, μάτια βοδιού που κοιτάζον γοζά, κεφαλή μεγάζη, βώμα κοντό με ξεροκωμένη κοιηιά. Ζωβτός λισηγός, όπως γέχει ο Αγκιβιάδης βτό ηγατωνικό «Συμπόβιο». 'Ο,τι αντιβτετο προς τον ιδανικό κηαββικό τύπο του «καγού καχαιδού». Έπάνω του είναι

χραμμένες οι τόβες αηγες επιδυμίες που τον κατέχουν, γέγες από την αχάπη του για τις γυχές.

Ο Ζωκράτης αγαπούβε το κραβί· κανένας όμως ποτέ δεν είδε μεδυβμένο αυτόν τον ατρόμητο πότη. Στον Ζωκράτη αρεβε η γεαγική βάρκα· ουτε ένας όμως βτην δίκη του δεν τόγμηβε να υποβτηρίξει πως της αδυναμίας αυτής έκανε επονείδιβτη χρήση. 'Ογη την αυβδηβιακή γηόχα που έκαυχε βτην γύβη του, την μετουβίωβε βέ γηηρή επιδυμία μιās μοναδικής κατάρκτηβης: της αηίδειας! Μορφή γώου που βτα μαχικά της χείρη θα ρδει να ανδίδει ο γόχος του πνεύματος.

Μέβα δ' αὐτὸν τὸν δὺβμορφο ἄνθρωπο γαί ἕνα γῶς πού τοῦ ὑπαγορεύει βέγεις καὶ πράξεις οἱ ὁποῖες τὸν ξεχωρίζουν ἀπὸ κάθε ἄλλον καὶ τὴν ἴδια ἔρα τὸν κάνουν νὰ φαίνεται παράξενα ἀηρόκοτος. Ὁ ἐσωτερικὸς τοῦ κόσμος τοῦ ὑπαγορεύει νὰ ντύνεται μὲ εὐτελῆ μαγδύα, νὰ περιφέρεται ζυπόρητος βτὴν ἀγορὰ καὶ ἔτσι νὰ πηγαίνει ὄμου τὸν καλοῦν, νὰ ἐπιβάλλει βτὸν ἑαυτὸ τοῦ αὐβτηρὴ ἐγκράτεια. Ἐξαιρετικὴ εἶναι ἡ ἐπιβολὴ πού ἀβκεῖ βτὸν ἑαυτὸ τοῦ. Ἀντέχει ὅπως κανεῖς βτὶς βτερήβεις, τὴν δίγα καὶ τὴν πείνα, τὸ κρύο καὶ τὴν ζέβτη.

Ὅταν βτὸ τέλος τοῦ ζυμποβίου — βτὸ βπίτι τοῦ Ἀχάδωνα εἶναι ἡ βελνὴ τοῦ « ζυμποβίου » — ἔρχεται ὁ Ἀηκιβιάδης καὶ, μεδυβμένος, τονίζει τὸν ὠραιότερο ὕμνο γιὰ τὸν Δάβκαλο, τότε, γιὰ νὰ δείξει καὶ τὴν ἀπόλυτη ἀνεξαρτηβία τοῦ ἀγορώμου αὐτοῦ ἀπὸ τὶς ἐ-

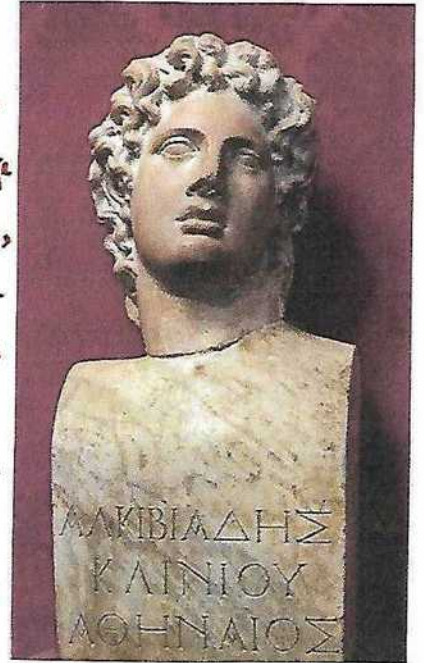

σωτερικὲς βυνδῆκες, δηλεῖται καὶ τὸ ἀκόλουθο περιβτατικὸ πού ἔχινε κατὰ τὴν ἐκβτρατεία βτὴν Ποτείδαμα, βτὴν ὁποῖα εἶχαν καὶ οἱ δύο τους γάβει μέρος: « ζυκενβρωμένος, γέχει ὁ Ἀηκιβιάδης, βτὸν ἑαυτὸ τοῦ ὁ ζυκράτης ἀπὸ τὴν αὐγή, εἶχε βταβδεῖ ἐκεῖ κάπου παραδομένος βέ κάποια βέγη: δέν εἰριβκε διέζοδο, δέν τὰ ἔβαιγε ὄμως καίτω, ἀλλὰ ἔμεγε ἐκεῖ καὶ ἐρευνοῦβε. Ἦταν μιὰ μεβημέρι· οἱ ἄηγοι τὸν ἔβγεπαν καὶ μὲ δαυμαβμὸ ἔηγεχαν ὁ ἕνας βτὸν ἄηγον, ὅτι ὁ ζυκράτης βτέκεται ἐκεῖ ἀπὸ τὴν αὐγή καὶ βκέπτεται κάτι. Ἐτὸ τέλος, κάποιοι ἀπὸ αὐτοῦς πού τὸν εἶδαν, ὅταν βροῖδίαβε, ἀφοῦ δειπνηβαν, ἔβχαζαν ἔζω ἀπὸ τὶς βελνὲς τὰ κρεβάβια ἐκβτρατείας — ἦταν καλοκαίρι — πηγάβιαβαν βτὴν ὄροβιά καὶ παραγύγαζαν, νὰ δοῦν ἂν δὰ βταβδεῖ καὶ τὴν νύχτα ἐκεῖ ὄροβιος. καὶ κείνος βτάβηκεν ἐκεῖ ὠβπου ζημέρωβε καὶ βχηκε ὁ ἦηιος. Ἐκαμε τότε τὴν προβεχηή τοῦ βτὸν ἦηιο καὶ κίνηβε καὶ ἔφυβε ... ».

Ὁ ζυκράτης, προβδέτει ὁ Ἀηκιβιάδης, δέν μοιάζει μὲ κανέναν ἄνθρωπο, οὔτε ἀπὸ τοὺς παλαιούς, οὔτε ἀπὸ τοὺς τωρινούς. Τί ἦταν ὁ Ἀηγιηέας μμπορεῖ νὰ μᾶς τὸ δείξει ὁ βύχχρονός μας βραβίδας· καὶ ὁ Περικλῆς μμπορεῖ νὰ μᾶς δίνει τὴν εἰκόνα τοῦ Νέβτορα. « Ἐτὴν ἀηροκοβιά ὄμως πού ἔχει τοῦτος ἐδῶ ὁ ἄνθρωπος, καὶ αὐ-

τὸς ὁ ἴδιος καὶ οἱ βέβαιος του, δὲν μπορεῖς, ζητῶντας, νὰ βρεῖς οὔτε νὰ τὸν πλησιάσει κανεὶς, οὔτε ἀπὸ τοὺς τωρινούς οὔτε ἀπὸ τοὺς παλιούς. Ἐκτὸς ἂν τὸν παραβάγης μὲ αὐτοὺς πού δὲ πῶ, ὅχι μὲ κανένα ἄνθρωπο, ἀλλὰ μὲ τοὺς Ζήηνους καὶ τοὺς Λατύρους, καὶ αὐτὸν καὶ τὰ γόγια του. Γιατί νὰ, ζηθμόνηβα νὰ ἀναγέρω καὶ τοῦτο· ὅτι τὰ γόγια του εἶναι ὁρίδια μὲ τοὺς Ζήηνους πού ἀνοιχοκρεῖνουν. (Πρόκειται γιὰ ὁμοιώματα Ζήηνων πού ἀνοιχοκρεῖναν. «... οἱ, διχάδε διοιχθέντες, φαίνονται ἔνδοθεν ἀχάγματα ἔχοντες θεῶν» 215 b). Ἀθήδεια, ἂν κανεὶς θεήβει νὰ ἀκούβει τὰ γόγια τοῦ Λωκράτη, βτὴν ἀρχὴ δὲ τοῦ φανοῦν πογὺ γροῖα· μὲ τέτοιες γέζεις καὶ γράβεις τὰ περιτυγίχει, βάν μὲ δέρμα Λατύρου. Μιγὰ γιὰ βαμαρωμένα γαῖδούρια, γιὰ χαρκιᾶδες, γιὰ βκυτοτόμους καὶ γιὰ βυρβόδεγες. καὶ μοιάζει νὰ γέζει πάντα τίς ἴδιες βέβαιος μὲ τὰ ἴδια γόγια. Ἐτβι πού κάθε ἀνίδεος καὶ κάθε βγάικας δὲ κοροίδεωε τὰ γόγια του. Ἄν ὁμως τὰ δεῖς νὰ ἀνοίχουν καὶ μπεῖς μέβα τους, πρῶτα πρῶτα δὲ βρεῖς ὅτι μόνον αὐτοὶ οἱ γόγοι ἔχουν νόημα μέβα τους, ἔπειτα δὲ βρεῖς ὅτι εἶναι πογὺ θεῖκοὶ καὶ ἔχουν μέβα τους πάμποηρες ἐζαῖβιες εἰκόνες ἀρετῆς καὶ τείνουν ὅσο τὸ δυνατόν περιβόότερο, ἢ γιὰ νὰ πῶ καλύτερα, τείνουν μᾶλλον βὲ ὅρα ὅσα ταιριάζει νὰ μερετὰ ὅποιος μέζει νὰ γίνει ἄνθρωπος «καγὸς καχάδος»».

Καὶ πάλι ὁ Ἀλκιβιάδης γιὰ τὸν Λωκράτη βτὸ Πλάτωνος «Συμπόσιον» 215 c-d: «Ἀπὸ τὸν Μαρυῖα, βὲ τοῦτο μονάχα διαγέρεις, ὅτι χωρὶς ὄργανα, μὲ τὰ γόγια μόνο γέρνεις βτὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα. Ὅταν ἐμεῖς τουγάχβτον ἀκούομε κάποιον ἄηρον, καὶ πογὺ καγὸ ρήτορα, νὰ ἀναπτύββει ἄηρους γόγους, κανένας μας μωρω νὰ πῶ, δὲν βκοτίζετα. Ὅταν ὁμως ἀκούει κανεὶς ἐβένα τὸν ἴδιο, ἢ τὰ δικὰ βου γόγια ἀπὸ τὸ βτόμα ἄηρου, ἔβτω καὶ πογὺ κακοῦ ὁμηγητῆ, εἴτε γυναῖκα τὰ ἀκούβει, εἴτε ἄνδρας, εἴτε ἐρηβος, ὅγοι μένομε ἔκπηηκτοὶ καὶ μᾶς κυριεύουν. Ἐγὼ μᾶγίβτα, ἂν δὲν φοβόμουν πῶς δὲ φανῶ τέγεια μεδυβμένος, δὲ ἔπαυρνα ὄρκο καὶ δὲ βᾶς ἔγχεα τὰ ὅσα ἔχω

Ο ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΔΙΔΑΣΚΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΩΚΡΑΤΗ. ΣΤΑ ΔΕΞΙΑ ΕΙΚΟΝΙΖΕΤΑΙ ΤΟ ΣΩΚΡΑΤΙΚΟ ΔΑΙΜΟΝΙΟ. Φρανσουά - Αντρέ Βενβάν, 1776.

πάθει ὁ ἴδιος ἀπὸ τοῦς φόβους αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰ ὄσα παθαίνω ἀκόμη καὶ τῶρα. Γιατί ὅταν τὸν ἀκούω, ἡ καρδιά μου μοῦ περιβόητο ἀπὸ ὅσο ἡ καρδιά τῶν κορυβαίντων βκιρτᾶ, καὶ τὰ δάκρυα τρέχουν κάτω ἀπὸ τὰ δικά του τὰ φόβια ...».

**ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ
ΤΗΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΣΟΚΡΑΤΗ**

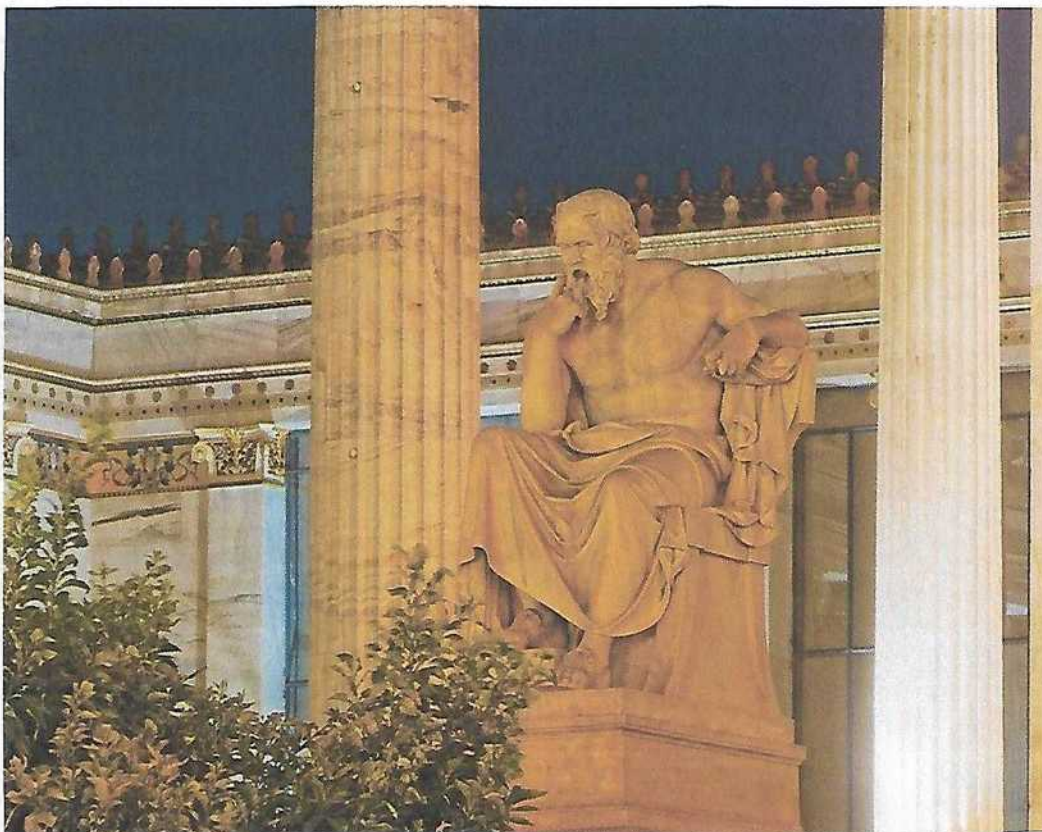
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ, Μιχ. Χ. Οικονόμου, Θεσσαλονίκη, 1984.

2. ΣΥΝΤΟΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ, Μάθημα 48^{ον},
†. Μιτρόπολις Γόρτυνος ἢ Μεγαλοπόλεως, (Ψτοβεγίδα ΕΛ.Ε.Σ).

3. Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ (τόμος 2), Τὸ Αἴνιγμα τοῦ Σωκράτη,
†ντρέ Μπονάρ, Ἐκδόσεις Θεμέλιο.

4. Ο ΣΟΚΡΑΤΗΣ, Β. Ν. Τατάκης, Ἐκδοτικός Οἶκος Ἄστὴρ, Ἀθήναι.

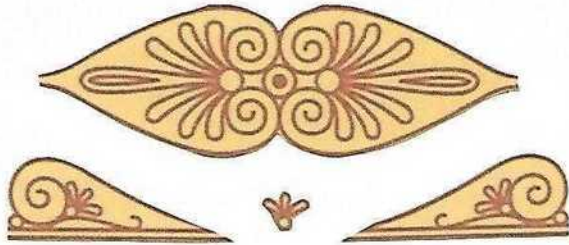

Η ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΗ ΕΚΔΙΚΕΙΤΑΙ ΤΟΥΣ ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ ΤΟΥ ΜΟΝΟΤΟΝΙΚΟΥ:

Τοῦ κώβτα Δούκα

ΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ (Μέρος Β')

ΚΩΣΤΑΣ ΔΟΥΚΑΣ: Η ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΗ ΕΚΔΙΚΕΙΤΑΙ ΤΟΥΣ ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ
ΤΟΥ ΜΟΝΟΤΟΝΙΚΟΥ

ΤΩΝ ΑΔΥΝΑΤΩΝ ΑΔΥΝΑΤΟΝ ΝΑ ΕΞΟΒΕΛΙΣΤΕΙ Η ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΗ

Η τρίτη κλίση, που περιλαμβάνει και τα τρία γένη, αρβενικά, δηγικά και ουδέτερα, έχει μεγάλο φάσμα γέσεων της ελληνικής γλώσσας, ενώ η πρώτη κλίση περιλαμβάνει μόνον αρβενικά και δηγικά που γήχουν βέ -as και -ns (τα αρβενικά) και βέ -αι και -η (τα δηγικά). Οι αναδευρητές της γλώσσας «έρωτεύθησαν» την πρώτη κλίση και προβιάθησαν να χωρέσουν β' αυτήν την τρίτη κλίση και να μεταβάλλουν την δαμάβια και εκφραβτική πρώτη κλίση βέ ένα είδος γλωσσικής πανάκειας που δα τους έζηνε όσα τα νεογλωσσικά τους πειράματα. Το μόνο που κατόρθωσαν ήταν να δημιουργήσουν ένα πρωτοκλιτιβμό που τους αφήνει κάθε τόβο εκτεθειμένους.

Ἔτσι ὁ χειμῶν ἔχινε χειμῶνας, ὁ κρατῆρ κρατήρας, ὁ Πλάτων Πλάτωνας κ.τ.π.

Όμως τα τριτόκλιτα ονόματα γυφάββουν για τους γλωσσολόγους μας μία δυβάρεβτη έκπληξη. Λέγονται και περιττοβύγγραβα, επειδή βτίς άγρες πτώβεις παίρνουν μία βυγγραβή περιββότερη από την ονομαβτική. Παραδείγματα: τὸ μάδῆμα τοῦ μαδῆματος,

τὸ μέρι τοῦ μέριτος, τὸ δέρεαρ τοῦ δερέατος, τὸ ἄβτυ τοῦ ἄβτεως κ.γ.π. Τί γίνεται ἐν αὐτῆς τῆς περιπτώσεως;

Δ Οἱ ἀναδωρητὲς χωρὶς ὀνόματι τοῦ ποζιτικῆς κατεβημένους βέβησαν γὰρ τὰ κά-
νου ὅρα πρωτόκλιτα, ἢ γὰρ ὑπακούουσι τέλει πάντων ἐπὶ πρώτη κλίση, ἀλλὰ αὐτὸ
ἐβιάθη ἀδύνατον. Μπορεῖ ὁ χειμὼν γὰρ εἶχε χειμῶνας, ὁ κρατὴρ γὰρ εἶχε κρατήρας,
ὁ ἦρως ἦρως κ.γ.π. Ἀλλὰ ἢ ἰσχύς πῶς δὲ γέγονεν ἐπὶ γενική; Τὸ βροῦκαν: ἢ «ἰσχή
τῆς ἰσχύος», ὅπως «ἢ φακὴ τῆς φακῆς». Τὸ μέρι ἀλλοτε γίνεται «του μεριού», ἀλλοτε
δὲν ... κινεῖται καθόλου: το μέρι, του μερι, ἀλλὰ οἱ νεόφυτοι τοὺς ὑπενομήσαντες ὅτι εἶναι
τριτόκλιτο περιττοβύηθο, διότι κάνουν τὸν μῆνα τοῦ μέριτος. Αὐτὸ, γένε, εἶναι γόγια
ἐκφραση. ἐν ἔτι ἐκφύχουσι τὸν βόπερο. ☉

∇ Πῶς ὅμως δὲ εἶχαν τὸ μάθημα ἐπὶ γενική; Τοῦ μαθήματος; Ὁχι. Τοῦ μαθή-
ματος γένε ὑποχρεωτικά. Ἐν ἔτι τὸ ἀληθὲν ἀπειράχτο. Ἀλλὰ τὰ δύσκολα ἀρχίζουσι καὶ
εἶναι πάρα πορρά. Τὸ ἄβτυ, γενική τοῦ ἄβτεως, πῶς δὲ τὸ εἶχαν; Τοῦ «ἄβτιού»;
ἢ γέγονεν δὲν προβέρεται διὰ μεταμπίεση. Ἐν ἔτι τὸ ἀληθὲν καὶ ἀληθὲν τὴν τριτόκλιτο
περιττοβύηθο γέγονεν τὸ κεινὸν ἄβτυ. ☉

Δ Τὸ «δυστύχημα» διὰ τοὺς μεταρρυθμιστὰς τῆς χωρὶς εἶναι ὅτι ἐπὶ τρίτη κλί-
ση, ὅπως εἶπαμε, ὑπάρχουσι πάρα πορρὰς γέσεις. Ἀλλες ἀπὸ αὐτῆς δέχονται τὸν ἀναγ-
κατικὸν πρωτοκλιτικὸν καὶ ἀλλες ὄχι. Ἐν ἔτι εἶχομε: ὁ ἔρηνας, ὁ γίγαντας, ὁ τιτάνας, ὁ
γιγάντας, τὸ χιόν, τὸ βόαυ, ἡ πόρη, ὁ αγώνας κ. ἄ. ☉

∇ Ἐν ἔτι, ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ πρωτοκλιτικῆς διυβιάθησαν πορρὰς τριτόκλιτες γέσεις, ποὺ
βερύθησαν ἐπὶ ὀνομαστική τὸ τελικὸν βίχημα, ὅπως Ἀκρόπολις (η), δύναμις (η), ἀπόφα-
σις (η), ἀπαρηγοτήρισις (η) κ. ἄ. ἐν ἔτι γένε οἱ γένοι Αιστορλις, κρίσις, hypothesis, μετα-
μορφωσις κ. ἄ. Πορρὰς ὅμως γέσεις ἀντιβέκονται, ὅπως ὁ μῦς, τὸ μάθημα (δὲν μπορού-
βε γὰρ γίγη «τοῦ μαθήματος», τὸ καθῆκον (δὲν εἶχε τοῦ «καθήκοντος»), τὸ γόγια (δὲν εἶ-
χεν «γαλάτου», τὸ αἷμα δὲν εἶχε τοῦ «αιμάτου», τὸ εἰσόδημα (δὲν εἶχε τοῦ «εἰσοδη-
μάτου», τὸ ἔδνος, τὸ κρέας, τὸ δέρεαρ, τὸ ὕδωρ, τὸ δόρυ, τὸ γῶς, τὸ καδεβτιῶς, τὸ βύντα-
γμα καὶ μυριάδες ἀλλες τριτόκλιτες γέσεις. Ἐν ἔτι οἱ μεταρρυθμιστὰς κινεῖσι τῆς γέσεις αὐτῆς,
ὅπως ἀκριβῶς τῆς ἔρηνας οἱ ἀρχαῖοι ἔρηνας. Αὐτὸ ἀποδεικνύει ὅτι ἢ χωρὶς τῶν ἔρη-
νας

νων είναι μία και ένιαία, αρχαία και νέα. Γι' αυτό ακρότητες δεν χωρούν. Οι βαβικοί χωβ-
βικοί κανόνες δεν πρέπει να καταργούνται.

 Και αν δεν υπήρχε η τεράστια ευεξία της γλώσσας μας, ώστε να αντιμετωπίσει με
καταλόγηση ακόμη και τους υπονομευτές της και να τους επιτρέψει να χρησιμοποιούν ακόμη
και βρεβλά χωββικά επινοήματα και βόρσιες φέσεις για να εκφραστούν, σήμερα θα είχαμε
προχωρήσει αδιότακτα στην βυβτηματικότερη καταδράση της, (που σήμερα πάντως επιχειρεί-
ται με τα **greeklish** με το πρόβλημα της τεχνολογίας), και θα μιλούσαμε με χρυσισμούς και
ύλακες τύπου **shvaikraf** (έπτα βύμφωνα και μόλις δύο φωνήεντα), ξεχνώντας ακόμη και την
φωτυεντική γλώσσα μας που θέζει την **Εύβοια** με πέντε φωνήεντα και μόλις ένα βύμφωνο,
ή το νησί της κίρης **Αΐαία** χωρίς κανένα απολύτως βύμφωνο ή ακόμη και οζόκηρες φράσεις
μόνο με φωνήεντα, όπως οία **Ήω, ω υέ, αει εϊ** (βάν την αυχή, ω χιέ μου πάντα εΐβαι).

 Οι δράβτες του μονοτονικού πάντως υπερφαναεύονται για τα κατορθώματά τους να γε-
ροιοποιούν βέ κάθε ευκαιρία μία άριστα νομοδετημένη γλώσσα, όπως είναι η ελληνική, η ο-
ποία έχει χοιμοιοιήσει και ακόμη χοιμοιοιεί τις ευρωπαϊκές διαλέκτους.

 Απερηγούνται όταν αδυνατούν να πούν το **φρέαρ** φρέαρο (βυμβιβαζόμενοι με το φρε-
άτιο που τους εξυπηρετεί καθημερινά), το **δέφαρ** δεφέαρο, το **βύνταγμα** του βυνταγμαίου,
το **εϊβόδημα** του εϊβόδημαίου, το **χάιγα** του χαγιάτου (αγού και οι γένοι ακόμη παίρνουν το
«θέμα» **χαγακτ-**, για να ονομάσουν την βοκοζάτα **χάκτα**) κ.τ.π.

 Το χρέος πώς θα το έζησαν άραγε; Χρέστο μήπως; Το θάρρος, το μίθος, το βδέ-
νος, το όφελος, το πένδος (φέση δημηρική), το όνειδος, το άνδος, το ύγος, το τέπος και χιζιάδες
άλλες τριτόκητες φέσεις;

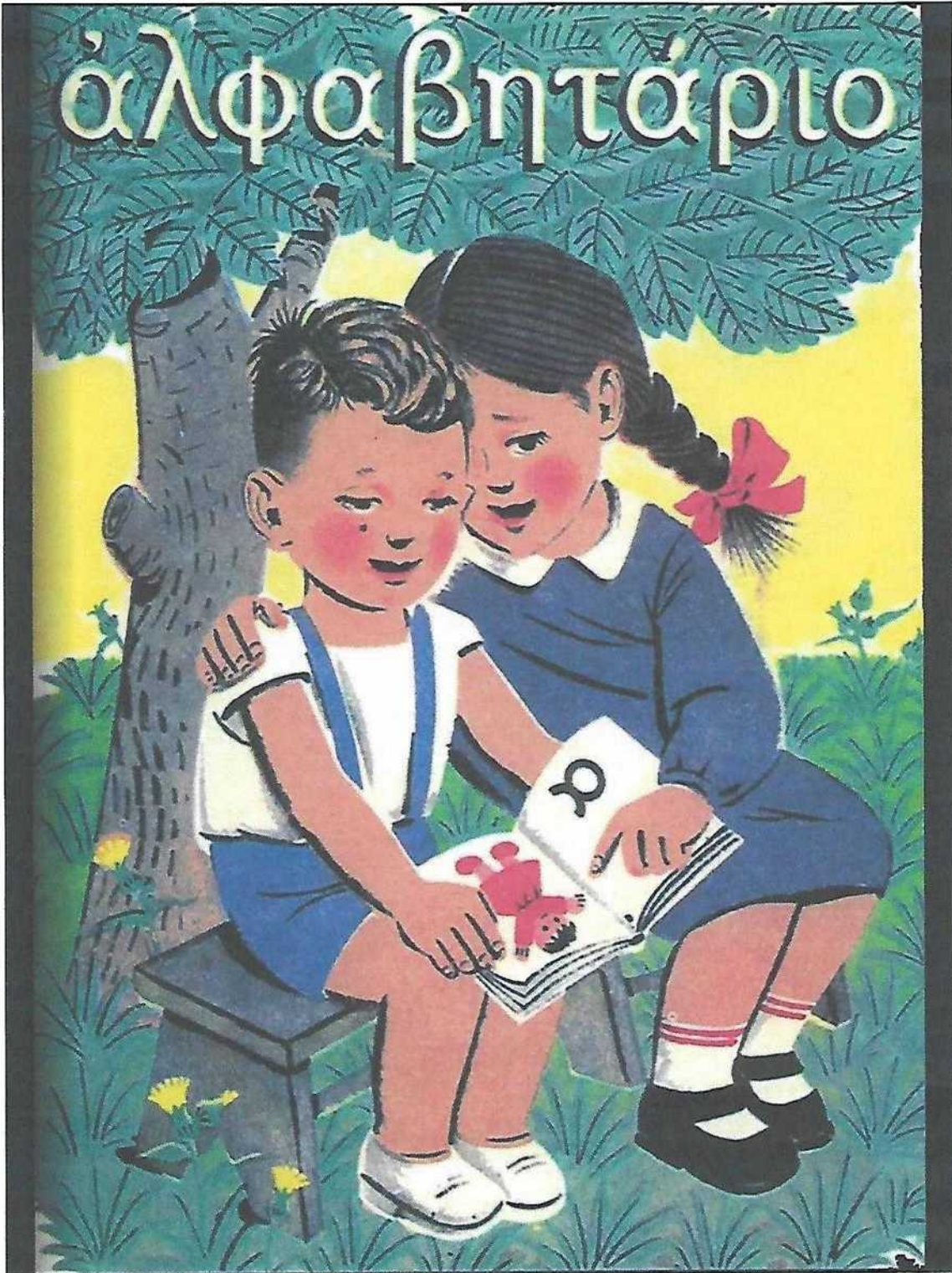
 Η όμορφιά και η επιβτημονική δομή της γλώσσας μας οφείζεται στην τρίτη κλίση και
βέ ποηούς άλλους χωββικούς κανόνες ήρικής άνω των 30 αιώνων, που οι έμμιόδοι χωβ-
βοζόχοι έβτάση των αδυνάτων αδύνατου να έφοβερίβουν, όπως η δαυμάβια **δοτική κλίση** που
ο γαός μας χρησιμοποιεί καθημερινά κατά κόρον, (έν πάδη περιπτώσει, **δόςα τώ Θεώ**, έν
πρώτοις, **φόςω πηής** κ.τ.π.) και που όμορφαίνει την ζωή μας, οί κανόνες τονιβμού, ή μετοχή
παθητικού παρακειμένου (που κρατάει από την **τραμμική τραφή Β'**), και άλλα χωββικά

ἑπιτεύγματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. ❁

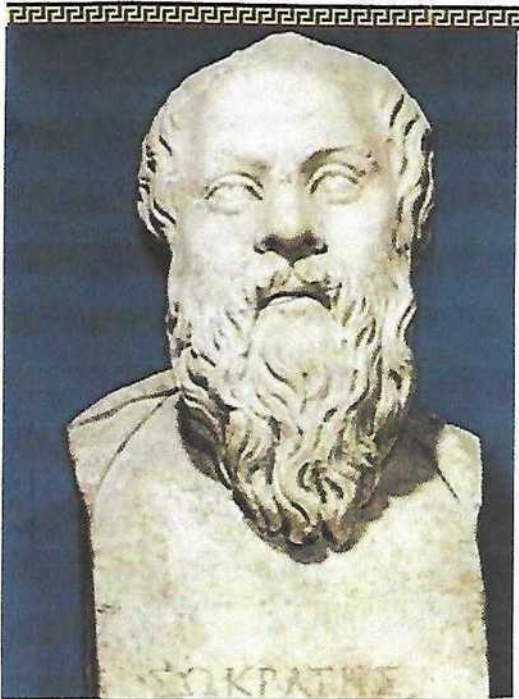

Καὶ ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

ΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ (Μέρος Β')

Ο Σωκράτης αγαπήσε πολύ τους νέους. Τίποτε δεν τον τραβά, όσο η δράση του για τους νέους, τους εξαγκτούς νέους. Οι δημόσιοι χώροι: οι βτοές, η αγορά, τα γυμναστήρια, προπάντων το Λύκειο, οι παιζαΐτρες, τα καταστήματα της αγοράς, είναι οι τόποι όπου συζητώντας δικάζει τους άηγους και δικάζεται και ο ίδιος. Στους νέους θέλει να ριζώσει ο γόγος του, αφού από αυτούς εξαρτάται το μέλλον της πόλεως, το μέλλον του ανθρώπου.

Με την έζη που αιδάγεται ο παιδαγωγός Σωκράτης προς τους νέους και την ανταπόκριση που βρίκει, γεννιέται και παρουδιάζεται για πρώτη φορά ο παιδαγωγικός έρωτας. Τα «έρωτικά», περιγαυείται ο Σωκράτης, είναι το μόνο πράγμα που ζέρει. και τα «έρωτικά» δεν είναι βέβαια άηγο από την αμοιβαία έζη που ένώνει τον δάδκαγο και τον μαθητή και που βροπός και καρπός της είναι η αναζητήση από κοινού της αλήθειας και ο φωτισμός της ψυχής από αυτήν. Έτσι δημιουργείται από τον Σωκράτη το πνευματικό περιεχόμενο που για πρώτη φορά παίρνει ο «έρωτας». Από έζη βωμάτων με βροπό την ήδονή γίνεται έζη των ψυχών με βροπό τον φωτισμό τους.

Αν αναλογιστούμε την πορεία και το βάρος που πήρε στην ζωή του ανθρώπου η αγύωβη του έρωτα από την φυσική του μορφή στον παιδαγωγικό έρωτα με τον Σωκράτη και τον Πλάτωνα, πιο πέρα ακόμα, στον οΐβτρο των Χριστιανών για τον έρωτα προς τον Θεό και τον έρωτα του Θεού προς τον άνθρωπο, θα σταδμίδομε καλύτερα τον ηρούβιο και ύψηλό πνευματικό κόσμο που βρήκεν από τα «έρωτικά» του Σωκράτη. Με αυτόν γεννήθηκε το ούβιαβτικό περιεχόμενο της παιδαγωγικής, της παιδαγωγίας. Γεννήτορας της, όπως βζέπομε, ο Σωκράτης.

✠ Δέν ἦταν εὐχαράχης ὁ Ζωκράτης, οὔτε ἀμοιβὴν δεχόταν διὰ τὴν διδακκα-
 γία του, πού τὴν θεωροῦσε ἱερὸ χρέος, βέ ἀντιθέτως μὲ τοὺς βοριβῆτες πού πηπρώνον-
 ταν τοῖς μετρητοῖς. Ὁ Ζωκράτης θεωροῦσε ντροπὴν νὰ πουλάει τὴν γνώβη, γέγοντας
 πὼς τὸ ἐμπόριο τῆς βοφίας, ὄχι γηχότερο ἀπὸ τὸ ἐμπόριο τῆς ὀμορφιάς, ἰβουναμῶ-
 βε μὲ ποργεία. Διέφερε δὲ καὶ βέ τοῦτο, ὅτι ὁ ἴδιος ἐπέγεχε τοὺς μαθητές του.

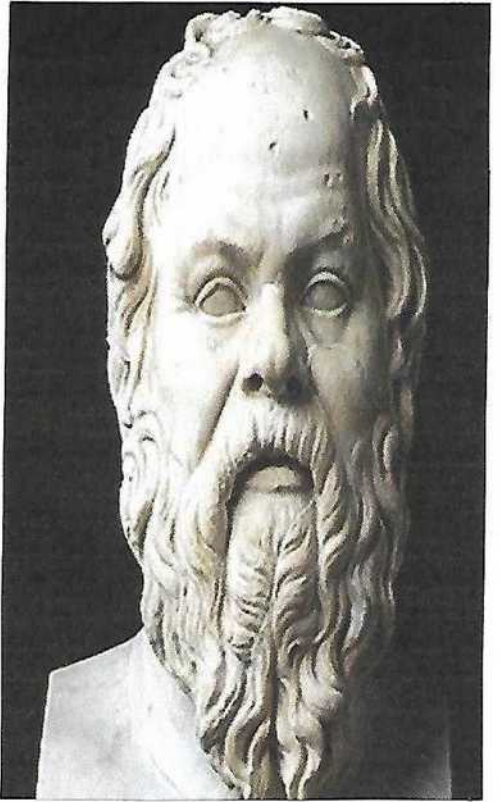
Φιλοβοφία ὀνομάζει ὁ Ζωκράτης τὴν ἔρευνα καὶ τὸν
 ἔλεγχο τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τῶν ἀγγων, ἀγγὰ καὶ τῖς
 ἀρχές καὶ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὀποῖον κυβερνᾷ ὁ ἀνδρ-
 πος τὴν γῆ του. Ἄς προβέζομε τὸ γέο περιεχόμε-
 τοῦ ὄρου, μέβα βτὸν ὀποῖον βφιχτὰ ἀχκαζιάζονται ἡ
 θεωρία καὶ ἡ πράξη, καὶ ὀπου ἡ δεύτερη εἶναι πού
 ὀλοκηπρώνει, ἡ καζύτερα καταζιώνει τὴν πρώτη.
 Ἔτσι δέν μπορεί νὰ ὀνομαβτεῖ φιλοβοφος ἔκεῖνος πού
 ἔχει βοφία, ἀγγὰ ὄχι καὶ ἀρετή· τέτοιο ὄν εἶναι ἀ-
 διανόντο διὰ τὸν Ζωκράτη. Ὁ ὄρος μὲ τοῦτο τὸ νό-
 ημα δὰ ἐπιτρέζει βτους Πρώτους Πατέρες καὶ Ἄπο-
 λογητῆς νὰ ὀνομάβουν τὸν ἑαυτό τους φιλοβοφο καὶ

φιλοβοφία τὴν χριβτιανική διδακκαγία.

✠ Στὸ ἔρχο του, γέχει ὁ Ζωκράτης βτὸν πηατωγικὸ «Φαίδωνα», ἡρδε πογ-
 γῆς φορῆς νὰ τὸν ἐνιβχύβει ἔγα ὄνειρο, τὸ ἴδιο πάντα, πού τὰ ἴδια πάντα γόγια τοῦ
 ἔγεχε: «ὦ Ζωκράτες μουβικὴν ποίει καὶ ἐρχάζου» (60ε κ. ε.). Μὲ τὰ γόγια αὐτὰ,
 πῖβτεψε ὁ Ζωκράτης, ὁ θεὸς ἐπιδόκιμαζε τὸ ἔρχο του καὶ τὸν καλοῦβε νὰ βυεχίβει.
 Για νὰ καταγοῦβουμε τὴν ἔρμηγεία αὐτὴ τοῦ ὄνειρου, πρέπει νὰ βκεγτοῦμε ὅτι ὁ Ζω-
 κράτης μὲ τὸν ἔλεγχό του ἐπιχειρεῖ, βπάζοντας τὴν γαιτομεγική ἀρμονία πού κάθε
 ἀνδρππος ἔχει μὲ τὸν ἑαυτό του, τὴν «ἀρμονία» τῶν βυμβιβαβμῶν, νὰ ἀποκατα-
 βτήβει μέβα του τὴν βαδύτερη ἔκεινη ἀρμονία πού πηχάζει ἀπὸ τὴν βωβτὴ αὐτογνω-
 βία. Ζεῖ τότε ὁ ἀνδρππος βέ ἀρμονική βχέβη ἀγάμεβα βτὴν πνευματική του οὐβία
 καὶ τῖς βκέγεις καὶ πράξεις του, ἔχει τὴν ὀμογοχία τῆς βυειδήβεως μὲ τὸν ἑαυτό
 της. Αὐτὴ τὴν ἐβωτερική μουβική τοῦ ἔγεχε ὁ θεὸς νὰ βυεχίβει. ✠

Η προβωπική του επαγή με τὸ θεῖο δηλώνεται καὶ με τὸ «δαμόνιο», τὸ ὁποῖο βυθδεύει τὸν Ἰωκράτη ἀπὸ τὰ παιδικὰ του χρόνια. Ἰτὴν Ἀπολογία του γέ-
 χει: «... δὰ με ἀκούβετε γὰ γέω ποηγὲς γορές καὶ βέ ποηγὰ μέρη ὅτι μου παρου-
 βιάζεται ἓνα δεῖκὸ δαμόνιο... Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα γεκίγη-
 βε γὰ μου βυββαίνει ἀπὸ τότε πὺ ἤμου παιδί, μιὰ γωνὴ
 πὺ ἀκούω μέβα μου, ἢ ὁποῖα, ὅταν ἀκούγεται, με ἀπο-
 τρέπει γὰ κάνω κάποιες πράξεις, ἀλλὰ δέν μου ὑποβάγ-
 γει ποτὲ τί γὰ κάνω...» Πλάτωνος Ἀπολογία Ἰωκράτους 31cd.

Με τὸ δαμόνιο, ὅπως βλέπουμε, ὁ Ἰωκράτης
 πὺ ἔταζε τὸν ἑαυτὸ του βτὴν ὑπερβία τοῦ γόχου, ἀ-
 γήνει δέβη βτὴν γυχή γιὰ τὸ ἀγοχο, γιὰ τὰ «οὐκ ἐγ’
 ἤμῖν». Πρόκειται γιὰ τὴν περίφημη διάκριση ἀπὸ τὸν
 Ἰωκράτη τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς βέ δύο περιοχές: τὴν
 περιοχή τῶν «ἐγ’ ἤμῖν», ὅπου κυβερνήτης εἶναι ὁ ἄν-
 ὄρωπος, ὁ ὁποῖος βρέπτεται, βρευνᾶ καὶ ἐξετάζει, παίρ-
 νει ἀπογᾶβεις καὶ ἐκτερεῖ πράξεις, δημιουργεῖ ὅγη τού-
 τη ἢ δραβτηριότητα ἀναγέρεται βτὴν περιοχή τῆς «γνώμης», ὅπως ἔγχεαν, ἀπο-
 τερεῖ τὴν ἀνθρώπινη βογία. Ἡ ἀγγη περιοχή εἶναι ἡ περιοχή τῶν «οὐκ ἐγ’ ἤμῖν»,
 τὴν ὁποῖα ὀρίξει ἡ δέγηση τοῦ θεοῦ καὶ βτὴν ὁποῖα τίποτε δέν μπορεί ὁ ἄνθρωπος
 γὰ ἀγγᾶζει, γὰ προκαγέβει. Ἰιὰ τὰ «οὐκ ἐγ’ ἤμῖν» ὁ ἄνθρωπος ἐμπιβτεύεται τὸν
 ἑαυτὸ του βτους θεοῦς. Προβγέγχει βτὴν μαγτική. Φροντίζου οἱ θεοὶ γιὰ τὸν ἄν-
 ὄρωπο.

Χαρακτηριστικὸ τῆς βωκρατικῆς δδαβκαγίας ἦταν ἡ μαεωτική μέθοδος, ἡ
 ὁποῖα βέ βυθβαβμὸ με τὴν γρήβη τῆς εἰρωνείας (ἡ βωκρατική εἰρωνεία δέν ἔχει γρέβη
 με τὴν βημερινή ἔγνοια τῆς γέγης), ἀποτεροῦβε τὸν ἰδιᾶγοντα τρόπο τοῦ βυθδιαγεγομένου
 Ἰωκράτη. Προβποιούμενος τὴν πηγήρη ἀγνοια γιὰ τὸ θέμα πὺ βυητοῦβε κάθε γο-
 ρά, προβπαδοῦβε μέβα ἀπὸ ἐρωτήβεις γὰ ἐκμαιέβει τὴν ἀγῆδεια ἀπὸ τὸν βυγο-
 μιγητή του. Οὐβιαβτικά, ὁ Ἰωκράτης ἐπωμιγύοταν τὸν ρόγο τῆς βυνεῖδηβης καὶ, μέ-
 βα ἀπὸ αὐτὴ τὴν διαδिकाβία ἐρωτήβειων καὶ ἀπαντήβειων, δημιουργοῦβε ἓνα πνεῦ-
 μα διαγόγου βτὴν βυγῆτηβη. Ὁ βυγομιγητής, ἀπαντῶντας β’ αὐτὲς τῖς ἐρωτήβεις,

ἔφτασε δὲ ἓνα συμπεράσμα - ἐτὴν ἀγήθεια γιὰ τὸν Ζωκράτη - ἀπὸ μόνος του.

Ερχο ἀγάπης καὶ βεβαβμοῦ πρὸς τὸν ἄηρον εἶναι ἡ μέθοδος ποῦ ἀκορο-
θεῖ, ἡ μαιευτική, ἐφαρμόζοντας τὸ ἀρχαῖο ἐπάχχεγμα
τῆς μητέρας του Φαιναρέτης (ἐκείνη ποῦ γέρει βτὸ γῶς τὴν
Ἀρετή), αὐτῆς ποῦ κόβοντας τὸν γῶρο ἔφερνε βτὸν κόβμο
τὸ νεογνό. Ἔτσι καὶ ὁ Ζωκράτης βοηθάει τὸν βυνομιμητῆ
του γὰ γέρει βτὸ γῶς τὸν καρπό τῆς ἀγηθείας ποῦ ἔκρυ-
βε μέσα του ἡ ψυχὴ του. Ὅσα αὐτὰ ἐπιγραμματικὰ τὰ
δίνει ἡ ἀκόροσθη γράβη τοῦ Ζωκράτη βτὸν «Θεαίτητο» (150c): «μαιεύεσθαι με
ὁ θεὸς ἀναγκάζει, γεννᾶν δὲ ἀπεκώρυθεν». Ὅπως ἡ μαμηὴ δὲν βοηθᾶ ἐτὴν βύρη-
γη, ἀλλὰ βοηθᾶ με τὴν τέχνη της βτὴν γέννηση, ἔτσι καὶ ὁ Ζωκράτης δὲν μεταφέ-
ρει ἔτοιμη γνώση, ἀλλὰ βοηθᾶ τὸν βυνομιμητῆ γὰ γεγενῆσει τίς δικές του ἰδέες.

Ο Ζωκράτης ἔκρινε με αὐβτηρότητα τὸν τρόπο ποῦ οἱ βολιβτές τότε χρη-
σιμοποιούβαν τὴν τέχνη τοῦ γόχου, με κίνητρο ὄχι τὴν
ἀγήθεια ἀλλὰ τὴν ἀηδογαίεια. Ἄν ὁ δημόβιος Ζω-
κράτης ἔφερνε τίς περιββότερες φορές βὲ βύχχυθη τοὺς
βυνομιμητές του, παραδίνοντάς τους βτὴν ἀμφιβολία,
τὸ ἔκανε βὰν μιὰ ἀναγκαία θεραπεία, προκειμένου
γὰ ἀπαγγάζει τὸ πνεῦμα τους ἀπὸ αὐτὸν τὸ βωρό
βγαζερὲς γνώβεις ποῦ ἀπὸ νωχέγεια ἀγῆγουμε γὰ βτοι-
βάζονται μέσα βτὸν νοῦ μας.

ΣΟΦΙΣΤΗΣ

Η ἀμφιβολία ὄμως ποῦ βυνοβτοῦβαν οἱ βολιβτές, κατὰ τὸν Ζωκράτη δὲν ἦ-
ταν παρὰ ἓνας βολικὸς βκεπτικισμός ποῦ ἐπέτρεπε βτὸ ἄτομο γὰ διαζέγει ἀνάμε-
βα βὲ ἕκατὸ πῆάνες ἐκείνη ποῦ κοζάκευε περιββότερο τὸ βυμγέρον του. Ἡ βολιβτι-
κὴ ἦταν μιὰ τέχνη κοζακειίας, μιὰ γιχυοδία τοῦ μάχερα γὰ χαϊδεμένα παιδιά.

Ο Ζωκράτης ἐφάρμοσε τὴν ἱατρικὴν τέχνη. Ἡ ἀμφιβολία ποῦ τοὺς ὑπέβαλλε,
κατέβτρεφε βὰν πυρωμένο κωυτήριο τὰ πηγηιαβμένα μέρη τῆς ψυχῆς, γαναδίνον-

τάς της τήν πρωτινή ὑγεία καί χονιμότητά της. Για τοῦτο θεωρεῖ ὅτι ἔργο του εἶναι νά ζυγῶ δτήν γυχή τῶν Ἀθηναίων, τοῦ ἀγρου γενικά, τήν φροτίδα γιά τήν ἀρετή, γιά τήν ἀγήθεια, γιά τήν γυχή προπαντός τήν ἴδια. Μοιάζει, δά πει, μέ τήν ἀγοδόμυχα πού ζυγῶ καί οἰβτρηγατεί τὸ κοιμιβμένο ἀγοχο.

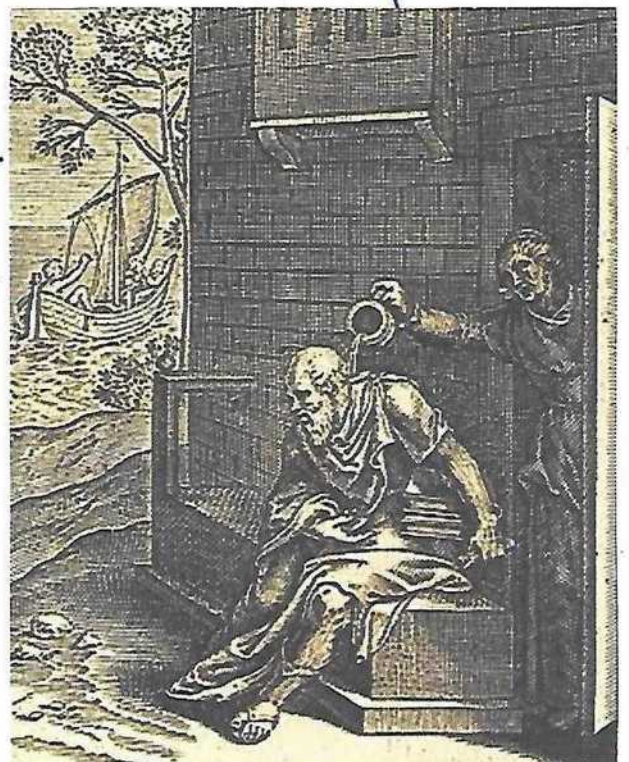
⊙ **Ἀ**πό τήν ἰδιωτική του ζυή δέν ἔχομε τίποτε τὸ ἐνδιαφέρον. Παντρεύτηκε τήν Ζανδίππη, πού τοῦ ἔδωβε τρεῖς γιούς, τὸν Λαμπροκηή, τὸν Ζωφρονίβκο καί τὸν Μενέζεγο. Τὰ περιββότερα πού εἶναι γυωβτά γι' αὐτὴ βαβίζονται περιββότερο βέ ἱστορίες καί γήμες, παρὰ βέ γεγονότα.

⊙ **Ἡ** Ζανδίππη (ζανδός + ἵππος) πρέπει νά ἦταν ἀρκετὰ νεώτερη τοῦ Ζωκράτη γιά νά μπορεί νά τεκνοποιεῖ, καδῶς βέ κάποια ἔργα περιχράγονται οἱ γιοί της ὡς ἀρκετά μικροί βέ ἠγία, βέ χρονική βτιχημὴ κατὰ τήν ὁποία ὁ Ζωκράτης δά πρέπει νά ἦταν περίπου 70 ἐτῶν. Τὸ ὄνομα της γανερῶνει ἀριβτοκρατική καταγυχή, καδῶς καί τὸ γεγονός ὅτι ὁ πρῶτος της γιος μέ τὸν Ζωκράτη ὀνομαζόταν Λαμπροκηής ἀντι γιά Ζωφρονίβκος, τὸ ὄνομα τοῦ πατέρα τοῦ Ζωκράτη: ὑπῆρχε ἀρχαῖο ἔθιμο, βύμφωνα μέ τὸ ὁποῖο τὸ πρῶτο παιδί ἔπαρτε τὸ ὄνομα τοῦ ἀπὸ τὸν ἐπιγαυέβτερο τῶν δύο παππούδων του, βυνεπῶς ἡ οἰκογέγεια τῆς Ζανδίππης ἦταν ἀγώτερη κοινωγικά ἀπ' ὅ,τι τοῦ Ζωκράτη.

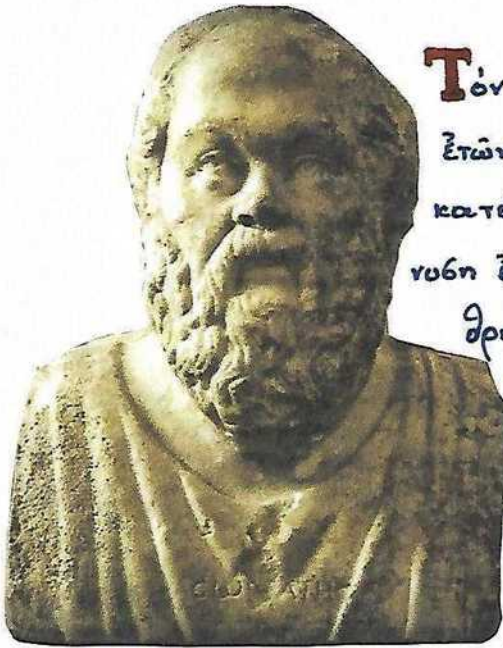

⊙ **ᾨ**τόβδο ἡ παρὰδοβη πού ἀδिका τήν κακομεταχειρίβτηκε, ὅπως ἀγγωβτε πούγγες γορές καί τὸν ἴδιο τὸν Δαίβκαγο. Ἀγαθὴ γυώμη γι' αὐτὴν ἐκγράζει ὁ Πηγάτων βτὸν Φαῖδωνα (60α), ὁ ὁποῖος δά τήν ἐγνώριζε ἀβγαζῶς ἀπὸ κοντά. Ἡ περιχραγή τοῦ Πηγάτωνα γιά τήν Ζανδίππη ὑποδεικνύει μιὰ ἀφοβιωμένη βύζυχο καί μητέρα. Ὁ Ζεγογῶν βτὰ Ἀπομνημογεύματα τοῦ τήν περιχράγει μέ τὸ ἴδιο ὕφος, ἀγ καί γι' αὐτὴ παραπογιέται ὁ Λαμπροκηής. Μονάχα βτὸ Ζυμπόβιο τοῦ Ζεγο-

φώντα εμφανίζεται ο ιστορικός Αντιθένης, μαθητής του Ζωκράτη, να γέει βτόν δαίκα-
ρό του πώς ή βύχός του είναι ή μιό δούκοη από όγες τις χυναίκες που ύπαίρχουν, έ-
νω αὐτός απαντά ότι τήν επέζεξε για βύχό του ακριβώς δι' αὐτό τὸ πνεῦμα αντιροχί-
ας της. Μια ἄλλη παράδοση για δεύτερο γάμο του Ζωκράτη με τήν κόρη του δίκαι-
ου Ἀριβτείδη Μυρτώ, δέν ἔχομε ἐπαρεκῆ στοιχεῖα για να τήν δεχτοῦμε.

Τὸν Φεβρουάριο τοῦ 399 (ὁ Ζωκράτης ἦταν τότε ἐβδομήντα
ἐτῶν), ἕνας νέος Ἀθηναῖος ποιητής, ὁ Μέλῆτος
κατέδεξε βτὴν βτοά του ἄρχοντα - βαβιζιά μή-
νυβη ἐναντίον του Ζωκράτη. Ἦταν ἀποτέλεσμα
θρησκευτικῶν ἢ ποητικῶν πεποιδήβειῶν του;
Τύρενε με τρόπο ἔμμεβο να κάνει γνω-
βτό τὸ δικό του ἔργο; Τὸ ἀχνοῦμε. Ἦ-
ταν ἐξάγγου πειδὴνιο ὄργανο ἐνὸς ποη-
τικάντη καὶ μεγαροπειχηρηματία που περνοῦβε για με-
τριοπαθῆς δημοκράτης, καὶ που ὅπως φαίνεται ἔτρεφε για

ΜΕΛΗΤΟΣ

τοὺς ἀνδρώπους τοῦ πνεύματος μεγάλη ἐχθρότητα. Τὸ πρόβωπο αὐτὸ γε-
χόταν Ἀνυτος. Ἦταν ἔβως ποητὸν ἐγκρινῆς πατριώτης, ἀλλὰ βτενόμυαζος.

Δέν φαίνεται να εἶχε, παρ' ὅγα ὄβα γένε, προβωπικὸν μῖβος ἐναντίον του
Ζωκράτη. Ἦταν ὁμως βίχουρος πώς ἡ Ἀθήνα, που εἶχε τόβο δοκιμαβτεῖ
ἀπὸ πρόβγατες βυμφορές, δέν δα ζανάβριβκε τὸ μεγαλειὸ της παρὰ μό-

ΑΝΥΤΟΣ

νο με τήν ἀναβίωβη βτό ἄβτυ τῶν παζιῶν τρόπων ζωῆς καὶ βκέγης, που ἡ ἀχωχῆ
τῶν βοφιδτῶν εἶχε ἀποβυνδέβει. Ἔνας ρήτορας, ὁ Λύκων, εἶχε βάζει μαζὶ με τὸν Ἀ-
νυτο τήν ὑπογραφή του βτὴν κατηγορία που εἶχε καταδέβει βτό δικαβτήριο ὁ Μέλῆ-
τος. Ἦ διατύπωβη του κειμένου ἦταν ἡ ἀκόζουβη: « Ἀδικεῖ Ζωκράτης, οὖς μὲν ἡ πό-
γης νομῖζει θεοὺς οὐ νομῖζων, ἔτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰβηζοῦμενος· ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς
νέους διαγδείρων. Τίμημα θάνατος ». 🌿

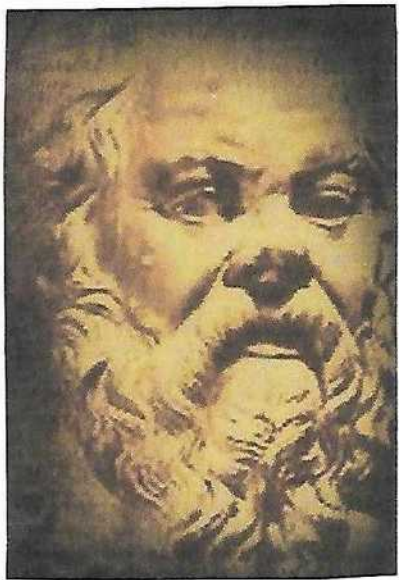
Ζέρουμε πώς τὸ ἔτος ἐκείνο τοῦ 399, ἡ Ἀθήνα ἔβχαυνε ἀπὸ μια ἀπὸ τις πιο
γοβερῆς κρίβεις τῆς ἱβτορίας της. Ἦβτερα ἀπὸ τριάντα βχεδὸν χρόνια ἀδιάκοπου ποζέ-

μου και επαναστασεων - εββογη την χωρα, ροιμος, συντριβη του βόρου, καταρ-
 ρωση της ηγεμονιας, αποκλεισμος, συνθηκολογηση, γενη κατοχη, δικτατορια, προγρα-
 φες, εμφυλιος πολεμος που ακολουθηθηκε απο αμφιβλητηριμη αμνηστια - η Αθινα
 εβχαινε απο αυτη την μακροχρονη δοκιμαβια με τα νευρα κρησιβμενα, με τβακι βμε-
 νη την ενεργητικότητά της, καταρρακωμένη την περηφάνειά της βαν μεχάλης δύναμης,
 που επί χρόνια οηόκηρα αντιπροβώπεσε, χι αυτην την βτρατιωτική της δύναμη, το
 γωμί της, το δάιρρος της.

Μέβα β' αυτες τις συνθηκες, οι ανθρωποι, βαν τον "Αλυτο, που ηταν βτην εξ-
 ουβια, μιγυβαν βτον ραδ την ηηωββα του εξηραβμου και του μόχδου. Τον κρηουβαν
 να παραιτηθει απο κάθε ποηιτική ηηροδωβια, να επαγορδωθεί με βκηρη δουβια την
 οικονομική καταβτροφη, να ηαναχτιβει τα αχροκτηματα, να ηαναηυτέγει τα αμπερια
 και τους εξαιωνες, να ηαναηωπηχίβει τα ηηοια, να ηανακατέβει βτα ορυχεια, να
 ηαναηωηοηόβει την βιοτεχνια και το εμπόριο. "Αηρηβτοι ηηοβον οι διαηουόμενοι με τα
 αηρηημένα τους βχηματα, ανώφελες οι βυηηήβεις ηάνω βέ τιποτέγιες αποχρωβεις. Το
 ηνεύμα είναι ποηυτέβια. Πριν απο οηα μας χρειάηονται οηικα αηαδά.

Ο Ζωκράτης βτο μεταηύ, τριηυριβμένος απο μερικους αρχό-
 βχοηους, εξακοηουδούβει να ηηηοβοβει δημόβια επάνω βτο ύπα-
 το αηαδó, να ηοηυεηεταβει τα παραδομένα, να ηιέβει τους
 βυηκοηίτες του να ηη νοιόηονται ηια τίποτε αηηο εξω απο την
 ηυχη τους, ηέχοντας: « Μόγο μου ηέβημα είναι να ηυηκώ τους
 δρόμους ηια να βας ηείβω, νεοι και ηέροι, να ηηη ηαδιόηεβτε
 ουτε ηια το βώμα βας ουτε ηια την ηεριουβια βας, παρα μόνο
 ηια την ηυχη βας και ηια τα μέβα που δα την κίνουη κρηύτερη.
 Αποβτοηή μου έχω να βας βεβαυώβω ηως τα ηηούτη δέν κá-
 νουη την αρετή, αηηά ηως η αρετή είναι ηια τους ανδρωβους
 ηηηη κάθε εψημερίας, κάθε αηαδού τόβο δημόβιου οβο και ηροβωηικου ».

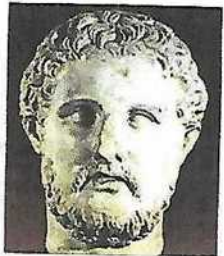
Ιβως να εηχε δίκιο ηιηώντας εβει παραβενα, οηως ηιηουβει ο ηνευματικός αυ-
 τός ανδρωηος, αηηά το ηηόότερο που δα ηπορδυβαιμε να ηουβει είναι ηως το ιδεοηο-
 ηικό ηεριεχόμεγο των ηόηων του δέν ηταν ικαηό να οβέγει τον ραδ και να τον ηρο-

τρέχει να αφιερώσει όρες του τις δυνάμεις στην υπηρεσία της χώρας, υπακούοντας στην εξουσία. Τέτοιους αβγαζώς συζητημούς θα έκαναν ο Άνυτος και αυτοί που κυβερνούσαν.

Τὸ δημόσιο αἶθρομα πήγαινε ἀκόμα πιὸ μακριά. Ζυβχέτιζε τὴν διδακκαζία τοῦ Ζωκράτη μὲ τὰ δεινὰ τῆς πατριδας. Μὲ δισηῆ βχέβη. Θεωροῦβε τὴν ἦττα τῆς Ἀθῆνας βάν μιὰ τιμωρία τῶν ὀρχιβμένων, χιὰ τις ἀνόβιες ἔρευνες τῶν ψηβοόφων, δεῶν, πιβτεύοντας πὼς ἡ νίκη τῆς Ζιάρτης ἦταν ἡ ἀνταμοιβὴ χιὰ τὸν βεβαβμό που ἔτρεφε βτὶς προχονικὲς παραδόμεις. Δεῦτερη βχέβη, πιὸ βτεγὴ ἀκόμα: δύο ἀπὸ τοὺς οἰκειούς του Ζωκράτη ὑπῆρξαν βτὸ διάβτημα τῆς καταβτροφῆς τὰ κακὰ πνεῦματα τῆς ποιτείας. Ἐνοοῦμενός του δὲν ἦταν ὁ θριβερὸς Ἀγκιβιάδης, αὐτὸς που βεβήλωβε τὰ ἀχαῖματα τῶν ἔρμων, ὁ ἀγιέρος που μαζὶ μὲ τοὺς ψίρους του παρωδοῦβε βτὸ βπίτι του τὰ δεῖα μυστήρια, ὁ Ἀγκιβιάδης που, ἀφοῦ παρέβυρε μὲ ὠραῖες ὑποβχέβεις τὴν Ἀθῆνα βτὴν καταβτρεπτικὴ ἐκβτρατεία τῆς Ζικεζίας, πέραβε κατοπίν βτὸν ἐχθρὸ καὶ χρηβιμοποίηβε ὄγη του τὴν ἰδιοψυία βτὸ νὰ βυββοδομεῖ μὲ τὴν Ζιάρτη καὶ τὴν Περβία χιὰ τὸν ὄηθρο τῆς πατριδας του; Ὁ ἀγηρος μεχάρος ποιτικὸς ἀνδρας που μαδητεύβε βτὸν Ζωκράτη ἦταν ὁ κριτίας, ὁ ἀδεδος, βυχχραφέας μιᾶς τραχωδίας που ὁ ἥρωας τῆς κήρυττε ἀναίβχυντα πὼς οἱ δεοὶ δὲν εἶναι παρὰ ἕνα ὠγέζιμο γέμα. Ἦταν βυχχρόνως καὶ ἀρχηγὸς αὐτῆς τῆς αἰμοβόρας ὀμάδας τῶν δικτατόρων που οἱ ζένοι ἔφεραν βτὴν ἀρχὴ καὶ που ἡ ἀβτυγομία τῆς εἶχε βτείξει βτὴν ἐξορία ἢ βτὸν δάιγατο χιχιάδες καρούς ποιῖτες.

Αὐτοὶ ἦταν οἱ δύο ἀνδρωποι χιὰ τοὺς ὀποίους μπορούβε νὰ πεῖ κανεῖς: «Ὁ Ζωκράτης ἦταν δάβκαγός τους». Δὲν ἦταν δύβκοχο βτους ἀνδρωπούς που ἦταν βτὰ πράγματα, εἶτε τὸ πιβτεύαν εἶτε ὄχι, πὼς ἕνας δάβκαγος εἶναι ὑπεῶδονος χιὰ τὰ βγάγματα τῶν μαδητῶν του, νὰ μεταχειριβτοῦν αὐτὰ τὰ δύο ὀνόματα χιὰ νὰ ζεβηκώδουν ἐναντίον τοῦ ψηβοόφου τὴν γαικὴ ὀρχὴ καὶ νὰ τὸν παρωβιάβουν βάν ἀποδιοπομπαῖο τράχο καὶ νὰ τοῦ φορτώβουν, βτέγγονταῖς τὸν βτὸν δάιγατο, ὄρες τὶς παγιές ἀμαρτίες τῆς Ἀθῆνας.

Ἄν καὶ τὰ δεινὰ τῆς ποιτείας ἐξηγοῦν ὡς ἕνα βημεῖο τὴν καταδίκη τοῦ Ζωκράτη, πρέπει ὠβτόβο νὰ θυμῖβουμε πὼς μιὰ δίκη χιὰ ἀβέβεια δὲν ἦταν πράγμα

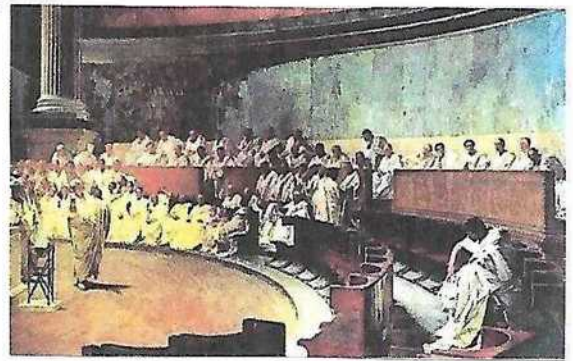
καινούργιο βτήν Ἀθήνα και πώς πριν ἔρθουν αὐτὲς οἱ βυρφορὲς τρεῖς τουζάχι-
στον φορὲς ψηφόμενοι βύρθηκαν βτὰ δικαβτήρια — ὁ Ἀναξαγόρας, ὁ Πρωταγόρας
καὶ ὁ Διαγόρας ὁ Μήγιος. Ἡ Ἀθήνα ἦταν βέβαια ποζὺ ἀνεκτικὴ. Στὴν πόλη τοῦ

τοῦ φωτὸς τοῦ 5ου αἰῶνα, οἱ πιὸ τομηρὲς γνώ-
μες ἐπάνω βτους θεοὺς ἢ βτὸ κράτος μπορού-
βαν νὰ ψεχθοῦν ἐντελῶς ἐξευδερὰ με ὁποιαδὴ-
ποτε μορφή, κυρίως βτὸ θέατρο, χωρὶς κανένας
νὰ βκεχτεῖ νὰ ψεβκαζίδει τοὺς παλιοὺς νόμους
ποὺ ἔβιναν βτους αἰῶνες ποὺ προηχίδηκαν, γιὰ νὰ
προβτατέγουν τοὺς θεοὺς τῆς ποζιτείας ἀπὸ τοὺς
ἀβεβείς.

Αὐτῆς τῆς τόβο ηγατιάς ἐξευδερίας γνώμης, ποὺ γεμίσε με περηγάνεια τὴν
Ἀθήνα ἀνάμεβα βτὶς ἀγῆες πόλεις τῆς Ἑλλάδας, ἔχουμε ποζηαηγὲς ἀποδειξέεις. Δὲν
πρέπει γοιπὸν ἐξ αἰτίας τῆς περιπτώβης τοῦ Σωκράτη νὰ θεωρήβουμε τὴν Ἀθήνα
βὸν χώρα δὲν γέρω κι ἐχὼ ποιάς φανατικῆς ἑεροεξέταβης. Βέβαια, τύχαινε βτὸ κῆ-
μα αὐτὸ τῆς ψηρωτῆς ἐξευδερίας, διάφοροι ποζιτικοὶ νὰ χρηβιμοποιήβουν, γιὰ γόχους
καθαρὰ ποζιτικούς, τὴν κατηγορία γιὰ ἀβέβεια με βκοπὸ νὰ κηείβουν τὸ βτόμα
ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ ὁ γόχος του ἦταν, κατὰ τὴν γνώμη τους και βύμγωνα με τὴν πε-
ρίβταβη, ἐπικίνδυνος γιὰ τὴν κοινότητα. Νὰ τοῦ κηείβουν τὸ βτόμα, τίποτε παραπάνω.
Μεταχειρίζονταν, πράγματι, αὐτὲς τίς δίκες βὸν ἕνα
εἶδος ἀπειρηῆς και εἶχε γίνει παραδεκτὸ ὁ κατηγορού-
μενος νὰ τίς ψεβείσει εἴτε κάτοντας βυμβιβαβρὸ με
τὸν κατήγορο, δίνοντας ὑπόβχεβη ὅτι δὲν δὰ ποζημιγὰ-
ει, εἴτε παίρνοντας τὸν δρόμο τῆς ἐγορίας.

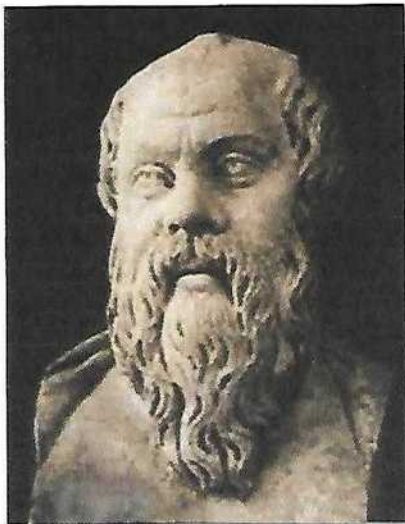
Παρ' ὅσο ποὺ και ἀγῆοι ψηφόμενοι ἔβιναν βτόχοι
τέτοιας δίκης, μόνον ἢ καταδίκη βὲ δάνατο τοῦ Σωκράτη, γεχονὸς ποζὺ βημαντικὸ και
ἄξιο νὰ ὑπογραμμιβτεῖ, ἔβινε ἐκτελεβτή. Γιατί; Τὰ βεινὰ ποὺ θυμίδαμε, και ποὺ εἶ-
χαν προβωρινὰ ἀγῆσιώβει τὴν ψηγευδερὴ διάδεβη τοῦ ἀθηναϊκοῦ γοῦ, εἶναι κατὰ
ἕνα μέρος ἢ αἰτία. Ἐκείνο ὁμως ποὺ κυρίως βάρυγε εἶναι ἢ ἀρνηβη τοῦ Σωκράτη νὰ
ψεβείσει τὸ χτύπημα και ἢ ὅγη βτάβη του βτὴν διαδικαβία ποὺ ἔχε ὡς βυτέβεια νὰ

έρχεται την όρχη του γαού. Άρχίζουμε έδω την πιο βαθιά έννοια αυτού του θανάτου, με τον όμοιοιό ό γιγόδοσος δέηθε να δώθει μια άπτη μαρτυρία της αηήθειας που μέ- χρι τότε δίδαθε. Η δίδαθεαία αυτή βρίςκει βτόν θάνατο τó επιβτέγαβμά της - θά- νατο που ακόμα και βήμερα γέρνει κι έμας κοντά βτόν Ζωκράτη.

© Την περίπτωση αυτή δα την έκρινε ένα ά- πό τα γαϊκά δικαβτήρια που άπάρτιζαν την Ηγι- αία. Περιγάμβανε πεντακόβιους ένα δικαβτές, ποηίτες έξεγεχμένους με κηήρο. Ανήκαν βέ όθα τα κοιωνυικά βτρώματα. Αυτό τó ποηύβου δικαβτήριο βυεδρίαζε βέ άνοικτό χώρο βτό κέντρο της πόης. Πίβω άπό τó περίγραμα που καθόριζε τα όρια του, ό γαός βυωβτιζόταν όπως βτό θέατρο. Οι γύθακες κόπιαζαν ποηύ για να βυκερατήβουν τις έκδηλώθει του. κι αυτοί ακόμα οι δικαβτές γέρονταν βάν να βρίςκόνταν βτό θέατρο. Ήταν γορές που άποδοκίμαζαν γωναχτά τόν κατηγορούμένο ή έχυναν δάικρα για την κακή του μοίρα. ☼

© Ζωκράτης δέν περίμενε άπό ένα τέτοιό δικαβτήριο να τόν κρίνει δίκαια. Ήφερε πως ό γαός του ήταν ακόμα παιδί. και πως τó παιδί αυτό ήταν αηηπρόβαηηο: ή αηήθεια τó έβόρηζε, οι κοηακείες τó εύχαριβτούβαν. Δέν του είχε κά- νει ποτέ ηγύκες. Ούτε και είχε την πρόθεβη, την μέρα του- τη που ό γαός κι αυτός δα έρχονταν άντιμέτωποι κάτω ά- πό τó βηέμμα της Δικαιοβύνης, να του προβέρει αηηο ά- πό μια δύβκοηη εύκαιρία να γανει δίκαιος και βυετός. Για μια ακόμα γορά δα τόν έβαζε βέ δοκιμαβία. Γιατι την δίκη

του την θεωρούβε βάν μια δοκιμαβία, όχι δική του - ήταν άπό καιρό έτοιμος για όθα - αηηά του γαού του. ☼ ☼

© Ποηύ ηίγα γέρουμε για τούς ηόχους των τριών κατηγορών. Ο νεαρός ποιητής, που ήταν ό επίβημος κατήγορος, υπήρξε γανίεται αδύνατος. Άντι για δικανική επι-

τυχία πού ἴδως ἤπιζε, ἀρκέστηκε βτό χέρας τοῦ χειροῦ. "Ἐτι τουζάχιβτον βεβαιώνουν γήροι τοῦ Ζωκράτη. "Ο ποιητικάντης "Αυτος και ὁ ρήτορας Λύκων πού τόν παρέβτεκαν, ὑπῆρξαν ἀντίθετα ἐντυπωδιακοί. Οἱ γήροι τους, γεμάτοι ἀπό κάθε γροχῆς ρητορικὰ βτογίδια, ἦταν τόβο πειβτικοί, κοροϊδεύει ὁ Ζωκράτης, πού ἀκούχοντάς τους, ἀρχιζε νὰ ἀμφιβάλλει γιὰ τόν ἴδιο του τόν ἑαυτό.

ΚΛΕΨΥΔΡΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΟΜΙΛΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΔΙΚΩΝ. ΑΠΟ ΤΟ ΣΤΟΜΙΟ ΣΤΟ ΚΑΤΩ ΜΕΡΟΣ ΕΤΡΕΧΕ ΝΕΡΟ.

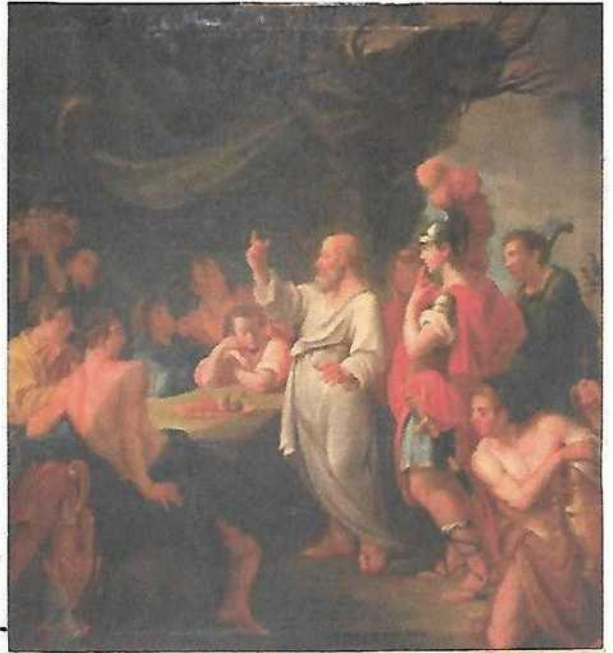

Γιὰ νὰ ἀποδείξουν τὸ βάβιμο τῆς κατηγορίας γιὰ ἀβέβεια, οἱ μνηστὲς δὲν παρέλειψαν νὰ ἐκμεταλλευτοῦν τὴν παγιά γαϊκὴ πρόσηγη ἔγαντιον ἐκείνων πού προβπαδοῦβαν νὰ ἐξηγήβουν τὰ οὐράνια γαινόμενα. "Ο Ζωκράτης ἀπὸ καιρὸ εἶχε διακόψει μὲ τὴν ἀβτρονομία πού εἶχε πράχματι γι' αὐτὸν ἀνόβιο χαρακτήρα. Ζτὰ μάτια ὁμως τοῦ γαϊκοῦ ἀνδρῶπου, ἕνας γιγόβοφος παραμένει πάντα ἕνας ἀνδρῶπος πού, βτὴν προβπαδείά του νὰ διαβάβει τὰ ἀβτρα, παραπατάει και πέρτει μέβα β' ἕνα πηγάδι. Καζὰ νὰ τὰ πάδει. Οἱ κατήγοροι χύρευαν ἀκόμα νὰ ἀποδείξουν πὼς ἡ κριτικὴ τῶν μῦδων πού ἔβανε ὁ Ζωκράτης ἦταν ἔνδειξη ἀβέβειας και μάγιστα ἀδειβμοῦ. Ζύγο πού τὸ ἦδελαν, ὅταν βκεγτεῖ κανεῖς πόβο γήγο βεβαιβτὴ ἦταν ἡ μυδολογία ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους. Τιὰ τοὺς Ἀθηναίους ἰδιαίτερα εἶχε γίνει μιὰ βυνήθεια νὰ βγέπουν τοὺς ποιητὲς τους, και μάγιστα τοὺς πὶὸ βεοβεβῆς, νὰ παραγγάζουν διαρκῶς τοὺς παγιοὺς μῦδους. Τὴν μομηὴ τῆς εἰβαχωχῆς καινούρχων βελῶν ἔγινε, ποζὺ ἀδέβια, ἀπόπειρα νὰ τὴν βτηρίζουν βτὴν δῆθεν γατρεία πού ὁ γιγόβοφος ἀφιέρωνε βτὸ «δαμόνιο» πού ἀκούχε τὴν γωνή του. Ποτὲ ὁ Ζωκράτης δὲν γατρεύε τὸν «δεός» του. Οὔτε και ποτὲ μεταχειρίβτηκε βτὸ βημῆο αὐτὸ τὸν ὄρο «δαμόνια» βτὸν πηρδυντικό, ὅπως τὸ ἔγχε τὸ κείμενο τῆς κατηγορίας. Ἀκόμα δὲ γιγότερο προέτρευε ποτὲ τοὺς βυμπογίτες του νὰ γατρεύουν τέτοια δαμόνια, ἀφοῦ τὴν «δεῖα γωνή» πού τοῦ μιγροῦβε τὴν βεωροῦβε βὰν βημάδι ἰδιαίτερης εὐνοιας β' αὐτόν και μόνο. Τὸ γεχονός, ὁμως, ὅτι κατηγοροῦβαν γιὰ ἀδεο τὸν ἴδιο ἀνδρῶπο πού βαρυνόταν μὲ τὴν μομηὴ ὅτι ἀκούχε μέβα του τὴν δεῖα γωνη, δὲν προκαροῦβε καμμιά ἐκπηγη βτὸν γαός, ποζὺ γήγο διατεδειμένο νὰ κάνει τόβο γεπτὲς διακρίβεις.

Περιββότερο ὅμως ἀπὸ τὴν κατηγορία γιὰ ἀβέβεια, οἱ μινυτὲς φαίνεται πὼς
 θυκεντρῶσαν τὶς προβιάσεις τους ἐτὴν κατηγορία
 τῆς διαφθορᾶς τῆς νεολαίας. «Ὁ Ζωκράτης, ἔφεχαν, ἔ-
 κανε ἀρεβτὲς ἐτοὺς νέους τὶς «μωρίες», ὄρος ποὺ
 γιὰ τὰ «ρεαλιβτικὰ» πνεύματα ἐήμαινε τάβη γιὰ
 βτοχαβμὸ καὶ βπουδὴ. Τοὺς ἀπέτρεπε ἔτβι ἀπὸ τὴν
 «δράβη» καὶ κυρίως ἀπὸ τὸ νὰ παίρνουν μέρος ἐτὶς
 ὑποδέβεις τοῦ κράτους. Κρατῶντας τοὺς νέους γύ-
 ρω του, προκαλοῦβε τὴν διαίγυβη τῆς οἰκογένειας,
 ποὺ γιὰ χάρη τῆς ὁ ἄνυτος καὶ τὸ περιβάλλον του
 εἶχαν ζεβπαδῶβει γιὰ καζά. Πρέββεινε ἀνοιχτὰ τὴν
 περιγρόντβη τῆς πατρικῆς ἐξουβίας. Ἡ γευτοεπιβή-
 μη ποὺ δίδαβε ἐτοὺς μαδητὲς του τοὺς ὄρῳνε ἀντι-
 μέτωπους ἐτὴν ἀναγυωριβμένη βογία, ἐτοὺς νόμους τῆς πογιτείας, ἐτὴν τάβη καὶ ἐτὴν
 παράδοβη. Ἐτὴν οὐβία, ἂν καὶ μὲ διαγορετικὲς μοργές, ὁ Ζωκράτης ἦταν ὑπόγχος
 γιὰ τοῦτο καὶ μόνο: δίδαβε ἐτοὺς νέους νὰ βκέπτονται. καὶ ἦταν ἡ ἀβήθεια.

Ο ΣΟΚΡΑΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΕΙ. Nicolas Guibal

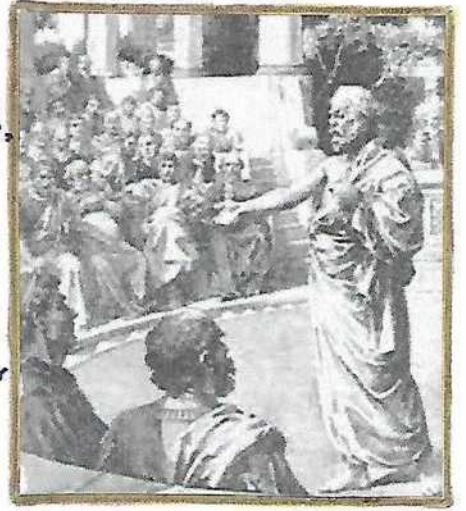
Ο ἀθηναϊκὸς νόμος ἀπαιτοῦβε ἀπὸ τὸν κατηγορούμενο νὰ παρουνιάβει ὁ ἴδι-
 ος τὴν ὑπεράβηβὴ του. Διάγοροι ἐπαγχερηματίες, οἱ γογογράφοι, βυτέαββαν ἀπογο-
 χίες ποὺ διαβάζονταν ἐτὸ δικαβτήριο. Ὁ ποῖο γημιβμένος ἀπὸ τοὺς
 γογογράφους τῆς τότε ἐποχῆς, ὁ Λυβίας, πρότεινε ἐτὸν Ζωκράτη
 τὶς ὑπηρεβίες του. Ὁ τεβευταῖος γήτηβε νὰ τοῦ διαβάβουν τὸν
 γόχο ποὺ βυντάχτηκε γιὰ χάρη του βὲ πογὺ διαβηχτὸ ὑγος. Τὸν
 ἀρνήθηκε μὲ ἕνα χαμόγελο. «Πογὺ ὠραῖος ὁ γόχος βου, εἶπε ἐτὸν
 Λυβία, ὅμως πογὺ γόχο μοῦ ταυριάβει». — «Πῶς γίνεται νὰ μὴ βου
 ταυριάβει, ἀφοῦ εἶναι ὠραῖος;». — «Δὲν ζέρεῖς πῶς τὰ ὄμοργα
 παπούτβια καὶ τὰ ὄμοργα ροῦχα δὲν μοῦ πᾶνε καιδόγου;». Οἱ ὠ-
 ραῖες γράβεις κακόντυναν, κατὰ τὸ γοῦβτο του, τὴν ἀδωότητά
 του.

Ο Ζωκράτης ὑπεράβηβει γοιπὸν μόνος του τὸν ἑαυτό του. Χωρίς καμμιὰ προ-
 ετοιμαβία, ποὺ βεωροῦβε περιττή, μιὰ καὶ ἡ ἴδια του ἡ βωὴ μηγούβε γι' αὐτὸν ποὺ

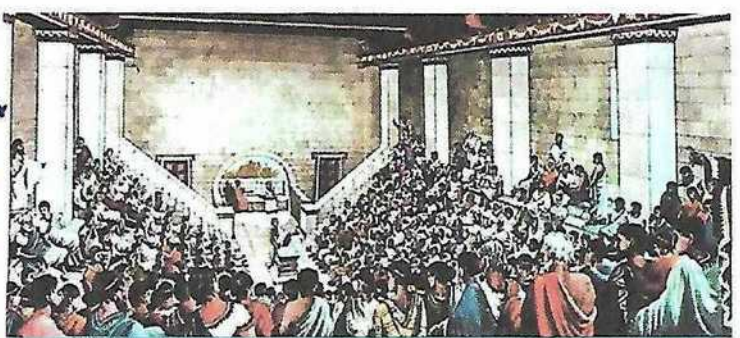

ἀπέφυγε νὰ κάνει ποτέ του ἀδικία. Παρουσιάστηκε μπρὸς τοὺς δικαστὲς του μὲ μόνη τὴν βυεῖδση μιᾶς ζωῆς ἴδιας, ἀμειρωμένης ὀρόκηρης ἐτὴν ὑπερβία τῆς πορείας. Ἀποτρέφεται ἐξαίρητου τὴν βχοική ρητορεία ἢ καὶ τὸ ἀπὸ τέχνασμα τῆς ἀπὸ πρὶν καὶ μὲ ἀνεβη προετοιμασίας ἐνὸς γόχου ποὺ δίνει τὴν ἐντύωση πὼς αὐτοβχεδιάζεται ἐκείνη τὴν ἐτιχημὴ, μὴ δέροντας νὰ προβέξει β' αὐτὴ τὴν τελευταία βυνομιχία μὲ τὸν γασὸ του, μὲ τὸ κεγάρι γεμάτο ἔτοιμες γράβεις, εἰκονικὲς ἀπαντήβεις β' ἐπιχειρήματα ποὺ δὲν δὰ εἶχε ἀκόμα γυρίβει. Ὁ ζωκράτης αὐτοβχεδιάβει. Ὁ Πλάτων μᾶς ἀφηβει ἐτὴν Ἀπολογία τοῦ ζωκράτη, ὅχι βέβαια τὸ ἴδιο τὸ κείμενο, ἀλλὰ ἔβαν γωταγὸ ἀντίγασο, μιὰ ἐλεύδερη εἰκόνα, ὅπου ὁ μαθητής δὲν παρέβει νὰ διαβυγάζει τὴν ἐμπνευβη ποὺ εἶχε ἐμυχάβει τὸν γόχο τοῦ δαβκᾶγρου του.

 Ὁ τόνος εἶναι τόνος βυνομιχίας. Ζοῦ φαίνεται πὼς ἀκοῦς τὸν ζωκράτη νὰ κουβεντιάβει μὲ αὐτὴ τὴν χαριτωμένη καὶ ἀπότομη οἰκειότητα ποὺ τὸν χαρακτήριζε. Κουβέντα ποὺ ἀρχίβει μὲ τὸν κατήγορό του πρῶτα. Κάνοντας χρήβη τοῦ δικαιώματος ποὺ τοῦ ἔδινε ὁ νόμος νὰ «βυνδιαβχεδεῖ» μὲ τὸν ἐνάχοντα, ὁ ζωκράτης καθίβει τὸν Μέγητο ἐτὸ βκαμνί· τὸν τυγίβει μέβα ἐτὸ δίχτυ τῆς ὄβη εἰρωγεία διαβελτικῆς του· τὸν ρίχνει — πρέβει νὰ τὸ ποῦμε — ἐτὴν παχίδα τῶν βοφιβμάτων του, ποὺ χεριγύβεται ὅταν ἡ ἀνάχκη τὸ ἀπαιτοῦβει, καβύβτερα ἀπὸ τὸν καδένα. Τὸν ἀναχκαίβει νὰ βωπάβει.

 Ἀλλὰ κυρίως βυνομιχία μὲ τοὺς δικαστὲς. Ζυνδιάβειβη ἀποβαβιβτικὴ μὲ τὸν ἀθηναϊκὸ γασὸ. Γιὰ μιὰ τελευταία φορὰ ὁ ζωκράτης προβπαδὲ νὰ ἀποκαβύβει ποῖος εἶναι. Ἐβηχέβει τὴν ἀποβτογή του. Ὁχι γιὰ νὰ ὑπεραββιββτεῖ τὴν ζωὴ του ποὺ ποβύβηχο τὸν ἐνδιαβέβει, ἀλλὰ γιὰ νὰ μετύβει ἀπὸ τὴν Ἀθήνα μιὰ πράβη γρόνηβης ποὺ δὰ τὴν ἐβύβωνε. Νὰ τῆς ἀποβπάβει τῆγος μιὰ πράβη δικαιοβύβνης, ὅχι γιὰ νὰ καδυβτερήβει τὸν δάνατό του, ποὺ βτὰ μάβια του δὲν ἔχει καδύγρου ὀδυνηρὸ χαρακτῆρα, ἀλλὰ γιὰ νὰ προβυγάζει τὴν γυχή τῶν βυμποβιτῶν του ἀπὸ τὸ μέβηβτο δεινὸ: τὴν ἀδικία. Τὸ

τίμημα τοῦ ἀχῶνα ποῦ ὁ κατηγορούμενος ἀναγκασμένους εἶναι ἢ βωτηρία τῆς Ἀθήνας.
 «Ἄν μὲ καταδικάσετε βέ δόνατο δὲν πρόκειται νὰ βγάγετε ἐμένα, ἀλλὰ τοὺς ἐσωτοὺς βασι...
 Δὲν ὑπεραβήσομαι τὸν ἐσωτό μου τούτη τὴν βιχημή: κάδε ἀλλο. Ἔβας ὑπεραβήσομαι».

Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ζωκράτης ἐπίδειχτικά ἀρνιέται νὰ ἐκηπαρήβει τὴν ἐπιείκεια τῶν δικαστῶν του. Οἱ κοινοὶ κατηγορούμενοι ζέροντας πὼς μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο δὰ ἀρέβουν βτὸν κυρίαρχο, κατέφευχαν βέ ἱκεσίες, κουβαλοῦσαν τὴν δακρυβμένη οἰκογένειά τους βτὸ δικαστήριο. Ζυχνὰ κατάφερναν μὲ τὴν κωμωδία αὐτὴ νὰ βυκινῆβουν τὴν εὐαίδωτη καρδιά τοῦ πηήδους, ποῦ ἐκτελοῦβε χρέη δικαστηρίου. Τίποτε πιὸ χειρότερο χιὰ τὸν Ζωκράτη ἀπὸ τὸ νὰ ἀποβπάβει μὲ τὸν οἰκτο μιὰ ἀδωωτική ἀπόφαση. Δὲν παρακινεῖ τοὺς δικαστές του βέ μιὰ δευρὴ αἰδωθηματικότητα, ἀλλὰ βτὸ δαίρρος τῆς εὐδωότητας. Δὲν ἔχει ἀνάχη ἀπὸ τὴν βυμπόνια τους: τοὺς δέχει δίκαιους. Ἀρνιέται νὰ χίνει ὁ πρόθυμος κόζακας τῆς ματαωδοσίας τους, κι ἀκόμα χιχότερο ὁ ἐπαίτης ποῦ ταπεινώνεται μπροβτὰ βτὸν ἀγένητ-ζαό. Τιατι ἀγένητης εἶναι ὁ ἴδιος, ἀγένητης ποῦ μαβτιχώνει, ἀπὸ ἀχάπη.

Στὸ παιχίδι αὐτὸ παῖζει τὴν ζωή του. Τὸ ζέρει: ἡ καδεμιὰ του ζέζη εἶναι μεβτὴ ἀπὸ τὴν ἀδιαφορία του χιὰ τὸν δάνατο. Ἡ ζωή του εἶναι βτὰ χέρια αὐτῶν τῶν ἀνδρωήτων, ποῦ ὠβτόβο ἐφακοζουδοῦν νὰ δέχονται τὰ βέζη τῆς εἰρωγείας του. Δὲν ἀγγάζει οὔτε ζέζη ἀπὸ τὴν βυνηδιδμένη του χρωββα, οὔτε εἶναι τὸν τόγο τῆς φωνῆς του. Τιατι δὲν πρόκειται χιὰ τὴν ζωή του, ἀλλὰ χιὰ τὸν κίνδυνο ζεπεβμοῦ αὐτοῦ τοῦ ζαοῦ ποῦ, ἀντίθετα, πρέπει ἀκόμα νὰ προβπαδήβει νὰ ἐφυγώβει. Ὁ Ζωκράτης παραμένει β' αὐτὴ τὴν ἔβχατη ὠρα τῆς ποζιτικῆς του ζωῆς αὐτὸ ποῦ πάντα ὑπῆρζε: ὁ παιδαχωγὸς τῆς ποζιτείας.

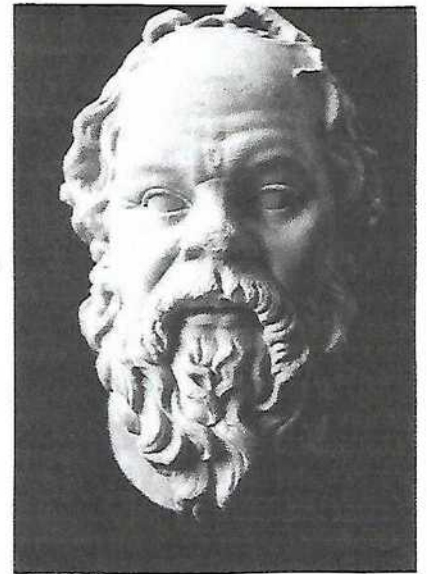
Τοῦ γιδυρίζου χύρω του. «Καιρὸς νὰ παραιτηδεῖς, Ζωκράτη, νὰ τὰ βέβεις μιὰ κά-τω. Δὲν μπορείς, βτὴν ἠηκία ποῦ ἔφταβες, νὰ πάγεις μιὰ νὰ παιδεύεις μὲ τόβη μανία τοὺς ἀνδρωήτους, νὰ δέχεις βώνει και καχὰ νὰ τοὺς δαβκαχέεις; Δὲν δέχομε τὸ κακό βου,

χαζάρωβε ὄμως καὶ βὺ αὐτὸν τὸν ἀνώγερο πιά τῆρο. Πάγε πιά νὰ ψηβοφείς μέβα βτούς δρόμους μας, ἄφιδέ μας βτήν ἠβυχία μας». Οἱ φωνές αὐτές προέρχονται ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ βτόμα τῶν γήρων του.

Τους ἐπιβάλλει βιωπή. Δηλώνει περήφανα τὴν βεία ἀποβτογή του. Προκαλεῖ: «ὁ θεὸς μὲ ἔβτεψε βέ βās γιὰ νὰ γίνετε καλύτεροι...» Ἄν μὲ βανατώβετε, βέν πρόκειται νὰ βās βαναχίνει τέτοια χάρη».

Τὶ ἀνυπόφορη ἔπαρβη! Οἱ βδικαβτές βδιακόβητουν μὲ φωνές τὸν γεμάτο ἀνούβεια τῆρο. «Ὁ βζωκράβτης κρατάει χερά: «Μὴ φωνάβετε, Ἄβηναῖοι... Ἐνας ἀνδρωπος πὸυ βδιδίβζει τὰ ἀχαδά του καὶ τὴν βιωή του γιὰ τὸ βυμγέρον τῶν ἀβηγων, ἔχει καὶ τὸ βείο μέβα του».

Τὸ βδικαβτήριο ἔβαχριώνεται. «Ὡ! ἂν μωπορὸυβε ὁ βζωκράβτης νὰ τὸυς βδώβει νὰ καταβράβουν τὶ εἶναι τὸ ὑβέρτατο ἀχαδό, ἂν μωπορὸυβε νὰ ἀνοίβζει τὰ βμάβια τῶν βυμποβητῶν του βτήν βοβία, νὰ τὸυς κερβίδει! Εἶναι πάρα μωβὸ ἀρχά ὄμως γιὰ νὰ πείβει· ἀβηγο βέν τὸυ βένει παρὰ νὰ ἔκφραβει τὴν ἀβγάβη του γιὰ τὸν βραὸ του, τὴν πῖβτη του βτὸν βείο. «βείας ἀχαπῶ, Ἄβηναῖοι... θὰ ὑπακὸυβῶ ὄμως βτὸν βείο βμῆρον παρὰ βέ βās».

Τεβευταῖος βδιάβροχος τὸυ βζωκράβτη καὶ τῆς Ἄβηνας. βζυβήτῆβη ἔνὸς βραὸυ μὲ τὴν βυχῆ του.

Οἱ βδικαβτές βυβήβουν. «Ὁ βζωκράβτης ἀνακπυββεται ἔνοχος μὲ βδιακόβειες ὄβδόντα μῖα βυβήβους ἔναβντίον βδιακοβῖων εἶκοβι. Ὁ βραὸς ἔχαββε.

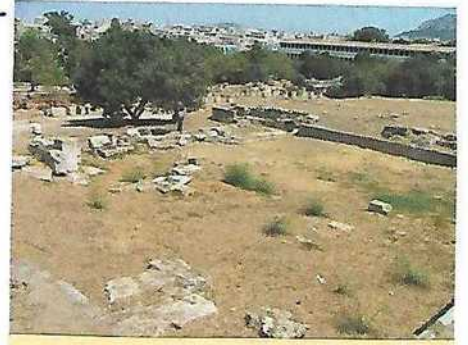
«Ὁχι ἀκόμα. Ὁ βζωκράβτης βαναβεβαῖνει βτὸ βῆμα, γιὰ νὰ παῖβει τὴν τεβευταῖα τῆ βη τῆς Ἄβηνας. ἔβμενε πρῶχματι ὁ καθοριβμός τῆς πωινῆς τὸυ καταβδῖκου. Ὁ νόμος τὸυ

ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΨΗΦΟΙ. Ο ΣΥΜΠΑΓΗΣ ΑΖΟΝΑΣ ΣΗΜΑΙΝΕ ΑΘΡΟΣΗ, Ο ΚΟΙΛΟΣ ΚΑΤΑΔΙΚΗ. ΚΑΘΕ ΔΙΚΑΣΤΗΣ ΚΡΑΤΟΥΣΕ ΤΗΝ ΨΗΦΟ ΤΟΥ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΔΕΙΚΤΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΤΙΧΕΙΡΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΡΙΧΝΕ ΣΤΟ ΔΟΧΕΙΟ.

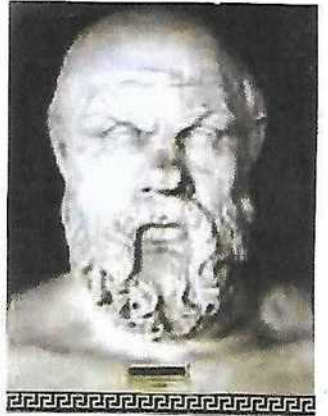
ἐπέτρεπε νὰ προτείνει ὁ ἴδιος τιμωρία ἢπιότερη ἀπὸ αὐτὴν ποὺ πρότεινε ὁ κατήγορος. Αὐτὴν τὴν βτιχημὴ ὁ Ζωκράτης δὲ μπορούε, ἂν τὸ ἤθελε, νὰ βώ-
 βει τὴν γῆν του, προτείνοντας τὴν ἐξορία ἢ τὴν φυλάειβή του
 ἢ καὶ ἀκόμα ἔνα βαρὺ πρόβτιμο ποὺ οἱ γῆσοι του, μὲ ἐπὶ κε-
 φαγῆς τὸν Πηγάτωνα, δέχονταν νὰ πηρῶβουν βτὴν δέβη του.
 Τὸ δικαβτήριο δὲ εἶχε βίγoura παραδεχτεῖ αὐτὴ τὴν πιὸ ἐ-
 φαφρία ποινή. Ὁ Ζωκράτης ὅμως δὲν δέγηβε. Προτείνοντας
 μιὰ ὁποιαδῆποτε ποινή ἦταν βὰν νὰ ἀναγνώριζε πὼς ἦταν ἔ-
 νοχος ἢ βὰν νὰ καγούβε τοὺς δικαβτὲς νὰ διαπράτουν τὴν
 χείριβτη ἀδικία: νὰ τιμωρῆβουν τὴν ἀδωότητα. Ἦταν ἀδῶος καὶ κάτι παραπάλω μᾶγι-
 βτα: ὁ εὐερχέτης τῆς πόγης. Ἡ ἴδια ἢ δικαιοβύνη ἀπαιτοῦβε ὄχι μονάχα νὰ μὴν τι-
 μωρηβεῖ ἀγῆ νὰ ἀνταμειγτεῖ γι' αὐτό. Ζήτηβε γοιπὸν ἀπὸ τοὺς δικαβτὲς νὰ τοῦ ἀπιο-
 νεῖμουν τὴν ὑπέβτατη τιμῆ, αὐτὴ ποὺ προοριζεται γιὰ τοὺς πογῆτες ποὺ γάνηκαν ἄγιοι
 τῆς πατρίδας: τὴν βίτιβη βτὸ Πρυτανεῖο. Ἔτὸι ἀκόμα δὲ μπορούε νὰ ἀποκαταβταβεῖ
 ἢ δικαιοβύνη βτὴν γυχη τοῦ δικαβτῆ.

ΟΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ
 ΗΛΙΑΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΑΓΟΡΑ

Ἡ γῆῶββα τοῦ Ζωκράτη γίνετα, βτὸν δῶτερο αὐτὸν γόχο, πιὸ τβουχητῆ, πιὸ ἀπαιτητική ἢ ἐπὶκῆβη ποὺ ἀπewδύνει βτὸν πεγα-
 γωμένο γασό του, καὶ πιὸ περήφανη ἢ μαρτυρία του γιὰ τὴν παρα-
 γχωριβμένη ἀποβτογῆ του. Ὁ Ζωκράτης βτιχηματίζει μὲ καυτὸ βίδε-
 ρο τὴν ἀδικία, τὴν γάγχαρινα τῶν βυμπογῆτων του. Τοὺς προκαγεί:
 « Ἄμοιβῆ ἢ δάνατος», γέροντας ἴβως τί δὲ διαγέζει τὸ δικαβτήριο,
 γέροντας ἀκόμα πὼς ὁ δάνατός του εἶνα πιὰ τὸ μόνο μέβον γιὰ νὰ
 ἀγχιζει τὴν καρδιά αὐτῶν ποὺ τόβο ἀγῆπηβε.

Αὐτὸς ὁ προκητηκὸς γόχος ἐγόρχιβε τὸ δικαβτήριο. Οἱ
 δικαβτὲς δὲν μπορούεβαν νὰ νιῶβουν, πέρα ἀπὸ τὴν πρό-
 κῆβη, τὴν ἐπὶμονη καὶ τρυγερὴ γωνὴ ποὺ καγούβε τὴν
 Ἀθῆνα. Ἡ προηγούμενη γηγοφορία τοὺς εἶχε ἀνακῆρῦζε
 τὸν Ζωκράτη ἔνοχο μὲ μικρὴ μᾶγρον πημογηγία· ἢ δανα-
 τική καταδίκη βυγκέντρῶβε βχεδὸν τὸ βύνογο τῶν γῆγων.
 Παράγεγο δικαβτήριο βὰν βκεγτεῖς πὼς βρέβηκαν τόβο

ποηροί δικαστές για να ανακηρύξουν με την γηγο τους τον κατηγορούμενο μαζί άδωο και άξιο θανάτου.

Ο Ζωκράτης είναι από εκείνους που δεν εγκαταλείπουν ποτέ τον άχωνα. Η αποδοχή του δεν έηξε. Για μια ακόμα φορά βγκώνεται για να προειδοποιήθει τον γρο του. Απευδύνεται πρώτα βτους δικαστές που τον καταδίκασαν: άς προβέξουν! βκοτώνοντας τους ανθρώπους, δεν γεφορτώνονται την άηθεια. Αντίθετα την κάγουν με επίδειξη. Ο μόνος τρόπος για να κείβουν το βτόμα αυτών που την ύπηρετούν είναι να χίνου οι ίδιοι έναρετοι.

Αποχαιρετάει ύβτερα αυτους που έριξαν γηγο άδωωτική, τους δικαίους κριτές του, διαβεβαιώνοντάς τους πως ο θάνατος δεν μπορεί να είναι κακός ούτε χι' αυτους ούτε χια τον ίδιο. Θα βυεχίβουν την ζωή τους · τους άγήνει, πηχάγοντας βτον θάνατο. Ποίος όμως θα έχει καλύτερη τύχη; «Άδηνον παντί πην ή τω θεω».

Η γνώβη του θεου είναι ή βεβαιότητα όπου αναφέρεται βτην έβχατη βτιχη ή άγνοια του Ζωκράτη. Το ίερο αυτό όνομα ύπηρξε επίβης ή τελευταία ηέξη που πρόφερε μπροβτα βτον γρο του αυτός ο άνθρωπος, ο καταδίκασμένος ότι περιφρόνηβε τους θεους της ποητείας.

Την παραμονή της καταδίκης του Ζωκράτη, οι Άθηναίοι είχαν βτοχίβει με άνδοβτέφανα την πρύμνη του ίερού πηοίου που κάθε χρόνο πήχαινε βτην Δήγο μια πρεββεία χια να γάβει μέρος βτην χιορτή της χέννηβης του Απόρηνα. Ο νόμος άπαχόρευε, όβο διαρκούβε αυτή ή ίεροτεγεβτία, να έκτεγεβτεί θανατική καταδίκη, θεωρώντας την πράξη αυτή βαν μιάβμα χια την πόη. Έπρεπε να περιμένουν τον χυριβμό του πηοίου. Άν οι άγεμοι ήταν έναύγτιοι το ταξίδι ήταν μακρύ. Ο Ζωκράτης περίμενε τριάντα ήμέρες.

Στὸ διάβημα αὐτὸ δέχτηκε τοὺς μαθητὲς τοῦ βτὴν ψυλακῆ, βυεχίζοντας χαρήνιος, τὶς βυνηδιβμένες τοῦ βυνομιζί-
 ες. Τοῦ ἔμενε ὠτόβο νὰ ὑποβτεῖ τὴν
 πὶὸ βεληρὴ δοκιμαβία. Οἱ μαθητὲς τοῦ
 προστοίμαζαν, κρυφὰ ἀπὸ αὐτόν, τὴν ἀ-
 πόδραβή του. Τὸ βχέδιό τους δὲν βυνη-
 τοῦβε ἔμπόδιο. Οἱ ποηιτικοὶ ἔμοιαζαν
 νὰ ζυποῦνται χιὰ τὴν τροπὴν ποὺ πῆραν

ΦΥΛΑΚΕΣ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ. ΛΟΦΟΣ ΦΙΛΟΠΑΤΤΙΟΥ

τὰ πράγματα καὶ χιὰ τὸ πείβμα τοῦ ζωκράτη ποὺ ἀνάγκαζε τὶς ἀρχὲς νὰ τὸν ἔκτε-
 ζέβουν. Ἡ κηίκα τῶν ἔκβιαβτῶν καὶ οἱ ἔπαχχερηματίες καταδότες ποὺ χωρὶς τὴν βυ-
 δρομή τους ἔνα τέτοιου εἴδους ἔχχείρημα δὲν εἶχε καμμιά ἐηπίδα ἐπιτυχίας, ἔδειχαν
 πὶὸς ἦταν διατεδειμένοι νὰ φανοῦν διαηηαετικοί. Ζέροντας πόβο ηηούβιοι ἦταν μερικοὶ
 φίηοι τοῦ ζωκράτη, ἀποροῦβαν πὶὸς δὲν τοὺς εἶχαν ἀκόμα ηηευρίβει. Οἱ φύηακες τοῦ
 δεβμωτηπίου, χεμάτοι ηηίγία χι' αὐτόν τὸν τόβο πρᾶο καταδικο, δὲν δὰ εἶχαν καδό-
 ζου ἀντιρρηβη νὰ κηείβουν τὰ μάτια τους, ἀν τοὺς διγύοταν ἐντοηὴ ἀπὸ τὶς ἀρχὲς.
 Ὁ κρίτων, ὁ πὶὸ παηίὸς φίηος τοῦ ζωκράτη, εἶχε βτὴν Θεββαηία ἀνδρώποους ποὺ με-
 χαρὰ δὰ δέχονταν τὸν ηηιζόβοφο. Ἐρχάηονταν ηηοιπὸν ὄηοι με ηῆηο χι' αὐτὴ τὴν ἀπό-
 δραβη καὶ μάηιβτα χωρὶς νὰ τὸ ποηικρύβουν. Ὁηα ἔμοιαζαν ἔτοιμα καὶ εῶκοηα.

Δὲν ἔηειπε παρὰ ἡ βυκατάδεβη τοῦ ζωκράτη. Οἱ μαθητὲς τοῦ ὀμωο τὸν
 ἦηεραν καηά, καταηάβουβαν πὶὸς δὲν δὰ τὸν ἔπειδαη χωρὶς ἀχῶνα. Ζηίς
 βυηηηέβεις ποὺ εἶχαν μαηί του, εἶχαν νιῶβει πόβο ἔδραιωνόταν μέβα του ἡ
 ἀποφάβη νὰ μεδάβει. Φοβούνταν πὶὸς δὰ τοὺς ἀπόποιρυε χιὰ καηά. Οἱ μέ-
 ρες ηεργουόβαν — ἔνας ὀηόκηηρος μήνας ηηηικὲς βυνομιηίες — χωρὶς κανένας
 τους νὰ κἀνει ηῆηο βτόν δὰβκαηο. Τέηος, ὁ κρίτων, ὅταν ἔμαδε πὶὸς τὸ ηηοῖο εἶχε
 φαγεῖ ἀπὸ τὸ ζούνιο, τὸ ἀποφάβιβε.

Πηηαίβει νωρὶς τὸ πρῶι βτὴν ψυλακῆ. Ὁ ζωκράτης ἀγαπαῶεται. Ὁ κρίτων ἀπο-
 δαωμάηει τὸν χαηήνιο ὑηνο του. Διβτάηει νὰ τὸν ηηηνηέβει... Ὁ ζωκράτης ἀνοίηει τὰ
 μάτια.

— Τί ηηυρέβεις ἐδῶ τόβο πρῶι; (Τί ηηνικάδε ἀηίηοι, ὦ κρίτων; ἢ οὐ πρῶ ἔτι ἔβτίν;)

- Ζού γέρνω ένα νέο.
- Ζέρω, ζέρω. Μεδαύριο ... Μου τὸ εἶπε τ' ὄνειρο.

Τότε ὁ κριτών, ὀρηπτικός καὶ τρυφερός, ἀρχίζει τὴν ἐπίθεση. Λέει πόσο ντροπιασμένοι δὲ αἰδωδώνονται οἱ μαθητές του ἂν δὲν μπορούῦν νὰ κάνουν τίποτε γιὰ τὸν δάσκαλό τους. Μιγιάει γιὰ τὰ διαβήματα πού ἔχισαν. Ἰκετεύει τὸν Ζωκράτη νὰ μειβτεῖ νὰ μὴν ἀφήσει ἔρημα τὰ παιδιὰ του, τοὺς φίλους του. Ζεδαρρεύοντας τὸν γέχει γι' αὐτὸ πού θεωρεῖ προδοβία ἀπέναντί τους. Φτάνει μάλιστα ὡς τὸ βημεῖο νὰ τὸν κατηχορήσει πὺς ἀπὸ ἀδυναμία δέχεται αὐτὸν τὸν ἀδικο δάνατο, πὺς γίνεταί ἓνα μὲ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΗ. ΤΑΡΑΣ ΣΕΒΤΣΕΝΚΟ
Μεταξὺ 1830-1847

τοὺς κακοὺς βὲ αὐτὴ τὴν ἀνομη πράξη. Ἔτσι ὁ παλιὸς βύτροφος πού βὲ ὄγη του τὴν ζωὴ εἶχε πάντα ἰδιαίτερη ἔγνοια τὸν φιλόδοφο, πού εὐχαδικὰ τὸν δαύματε, ἂν καὶ δὲν τὸν καταθάβαινε πάντα, δικαιώνοντάς τον ὄμως ἀπὸ ἔνδτικτο, τὴν βτιχημὴ αὐτὴ πού ὁ φίλος του τὸν ἔγκαταλείπει γιὰ νὰ ἀκολουθήσει κάποιον τυχηρὸ δαιμόνιο, ζεβηκώνεταί ἀπότομα ἔμπρὸς β' αὐτὸν τὸν παράγοχο δάνατο καὶ βρίβκει, γιὰ νὰ τὸν ἀποτρέψει, τὴν χειρότερη προββοηὴ πού δὲ μπορούῦβε νὰ κάγει βτὸν Ζωκράτη: νὰ τὸν

κατηχορήσει γιὰ ἀδικία ... « Μὰ ὄχι, Ζωκράτη, δὲν δὲ κάνεις αὐτὸ τὸ βγάγμα. δὲ φύχεις αὐτὴ τὴν νύχτα μαζί μου ».

Στὴν δερμὴ αὐτὴ ἰκεβία, ὁ Ζωκράτης ἀπανταίει βὲ τὸνο πού ἀρχικά φαίνεται κάπως γυχρός. Ἔχει πάρει τὴν ἀπόφασή του. Θέζει ὄμως, κατὰ τὴν βυνηδείά του, νὰ τὸ βκεπτεῖ. Θέζει νὰ δικαιολογηθεῖ βτὰ μάτια τοῦ φίλου του. « Ἔπαινετὴ ἡ φροντίδα βου, ζέει βτὸν κριτωνα, ἀρκεῖ νὰ βυμψωνεῖ καὶ μὲ τὸ χρέος. Ἀγγιώτικα, ὄβο πιὸ ἐπίμονη εἶναι τόβο πιὸ δυβάρεβτη γίνεταί ». καὶ τὸν καλεῖ νὰ ἔφετάβουν μαζί, μὲ τὴν βυνηδιβμένη τους μέθοδο, ἂν ἡ ἀπόδραβη πού τοῦ προτείγει βυμβαδίζει μὲ τίς ἀρχές πού δίδασζε βὲ ὄγη του τὴν ζωὴ καὶ πού πρόκειται, τῶρα ἢ ποτέ, νὰ τίς ἐφαρμόβει. Γιατὶ δὲν βκοπεύει νὰ τίς ἀγγάζει, ἐπειδὴ τὸν ἀπειθεῖ ἡ βυμφορά. Ἡ οὐβία δὲν εἶναι νὰ γήβεις ἀπῆως, εἶναι νὰ γήβεις ἐγάρετα. Οἱ βυνητήβεις πού ἔκααν

βέ ὄη τους τήν ζωή δύο χέροι βάν κι αὐτούς ἦταν, γοιπόν, πάγω βέ φανταβτικά πρά-
γματα; Ἡ μήπως δέν ἦσαν πῶς ἔρχεται πάντα μιὰ βτιχημὴ ὅπου οἱ ἀρχές, ἀν εἶναι
ἀηθλινές, ἀπαιτοῦν νὰ γίνουν βιώματα;

Ο Ζωκράτης ἀρχίζει τότε μέ τὸν κρίτωνα μιὰ μακριὰ βυη-
τηβη ἐπάγω βτὰ καθήκοντα τοῦ ποηίτη. Μπορεῖ ὁ ἀδικα κα-
ταδικαβμένος ποηίτης νὰ γεγύχει τήν κύρωβη τοῦ νόμου; Ἐχει
τὸ δικαίωμα νὰ γίνει κι αὐτὸς μέ τήν βειρά του ἀδικος; Νὰ
κάνει κακὸ ἀντὶ καλοῦ; Νὰ δώβει μέ τήν ἀγυπακοή του τὸ πα-
ράδειγμα τῆς ἀναρχίας; Νὰ ἀυταποδώβει τὰ εὐερχετήματα
πού ἔγρβει ἀπὸ τὴν ποηιτεία, καταβτρέγοντας τοὺς νόμους τῆς;
Φυβικά ὄχι. Τὸ κακὸ παραμένει κακὸ καὶ πρέπει πάντα νὰ τὸ
ἀπογεύουμε. Τὰ ἐπιχειρήματα ἀγεβαίνου ἀφθονα βτὰ χεί-

ρη τοῦ Ζωκράτη. Τέγος βωπαίνει, ἀκούχοντας ἀκόμα νὰ ἀντιγρβουνε μέβα του, βάν
ἦχος αὐτοῦ, τὰ γόγια πού οἱ Νόμοι τῆς ποηιτείας τοῦ ἐγέπνευβαν.

Ο κρίτων δέν ἔχει τί νὰ ἀπαντήβει.

Τί δὰ ἔγρβαν ἄραχε οἱ κριτές τοῦ Ζωκράτη, ἀν ἀκούχαν νὰ μιγεῖ ἔτβι αὐτὸς πού
καταδίκαβαν, ἐπειδὴ δίδαβκε τὴν περιφρόνηβη τῶν νόμων καὶ πού προτιμοῦβει τῶρα νὰ
πεδάβει παρὰ νὰ τοὺς παραβεί;

Δύο μέρες ἀρχότερα, τὸ ἱερὸ πρῶτο χύριζε βτόν Πειραιᾶ. Νωρίτερα ἀπὸ τὸ βυνη-
θιδμένο, οἱ μαθητές πᾶνε βτὴν φυρακή. Ὁ Ζωκράτης
ἔπρεπε, κατὰ τὸ ἀθηναϊκὸ ἔθιμο, νὰ πεδάβει μετὰ τὴν
δύβη τοῦ ἡγίου. Αὐτὴ τὴν τελευταία ἡμέρα τοῦ δνη-
τοῦ τοῦ βίου, δέγηβει νὰ τὴν περάβει ὀγρόκηρη βυ-
ητητώντας μέ τοὺς ἀχαπητούς του γιὰ τὸν θάνατο καὶ
τις ἐηπίδες ἀθαναβίας πού μπορεί νὰ προβέρει βτόν
ἀνθρώπινο νοῦ. Μέ τὸ θάρρος πού τοῦ ἔδινε ἡ ἀχα-
κη του γιὰ τὴν ἀηθεία, ὁ Ζωκράτης ἀντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα πού τοῦ δέτει ἡ μετρη-

μένη διάγυβη τοῦ εἶναι του. Ἡ ἀθάνατία πού χυρεύει δέν εἶναι κανένα ὠραῖο γέμα γιά τήν προβωπική του εὐχαρίστηση, εἶναι μιὰ γνώβη πού θέζει γά τήν θεμελιώβει βτήν βεβαιότητα τοῦ γοχικοῦ. Ὅβες τῖς ἀντιρρήβεις πού τοῦ παρουνιάβουν ὄβου διαβέχονται μαζί του, τῖς δέχεται μέ χαρά, γιὰ τὸν ὑποχρεώνουν γά παβιώβνει τήν ἀπόδειξή του, γά διορδώνει κάποιο ἐνδεχόμενο γάδος. καὶ ὅταν, βτὸ τέρμα τῆς βυγομηνίας, ἀφοῦ βυγιάβτηκαν καβὰ ὄβες οἱ ἀπόβεις, ἡ μεταβανατία εὐδαιμονία τῆς βυχῆς τοῦ δικαίου τοῦ γάβνεται μονάχα βάν ἕνας «ὠραῖος κίνδυνος», αὐτὴ ἡ ἀβηῆ κατὰ-κτηβη ἀρβει γιά γά τὸν βεμῖβει τήν βτυχηῆ τῆς ἀποβημίας, μέ μιὰ βυγῆνια προβμονή.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΟΚΡΑΤΗ, Jacques-Louis David, 1787

Ποῖος βέζει; Πρέβει ἀραβη γά βεραβευτῖς ἀπὸ τήν βυῆ, γιά γά βπορέβεις γά βεραβευτῖς τεβικά καὶ ἀπὸ τήν ἀβυοια;

Εκεῖνο τὸ πρῶι τῆς τεβευταίας ἡμέρας, δέχεται βυριβτὰ ἀπὸ τοῦς μαβητῖς του τήν βανδῖππη, πού ὄβουβεται καὶ τήν βροντῖβει· πρῖν πάβει τὸ κώνβιο ἀποβυρίβεται ἀπὸ τήν βυναῖκα του καὶ μαζί ἀπὸ τὰ παιδιὰ του, γιά τὰ ὀποῖα δῖνει παραββηβῖες βτὸν κρῖτων. Μῖβει ὁ βυκράτης, ὀπως ββέβουμε, ὠς τὸ τέλος προββωπο βεμὰτο ἀνδρῶπιά, πού δέν παραββῖπει τίποτε ἀπὸ ὄβου ἀνδρῶπῖνα δέν εἶναι ἀβύββατα μέ τῖς ἀνῶτῖρες, πνευματικῖς ὑποββῶβεις του.

Σωκράτη, εἶβη ρωτῖβει ὁ κρῖτων, πῶς δὰ βέ δάβουμε;». «Ὅπως βὰς ἀρέβει, ἀποκρῖβεται ὁ βυκράτης, μὴ βπορῶντας γά βυβκερατῖβει τὸ βυμὀβεβό του, ἀν βυββικά βπορέβετε γά μέ πιάβετε». Ὁ καβμῖνος ὁ κρῖτων ἀποκαβουβει βυκράτη αὐτὸ τὸ ππῶμα πού δὰ ἀντῖκριβει βέ βῖβο. βωτοῦβει μιὰ οὐβία, πού δὰ ἔπρεβει γά βέβει πῶς εἶναι ἀδάνατη, πῶς ἔπρεβει γά τήν δάβει. «Ὅὰ ἔπρεβει ὠβτὸβο γά βέβεις, κρῖτων, πῶς βυβῶντας ἀιταῖριαβτα κάβεις κακὸ βτῖς βυβῖς».

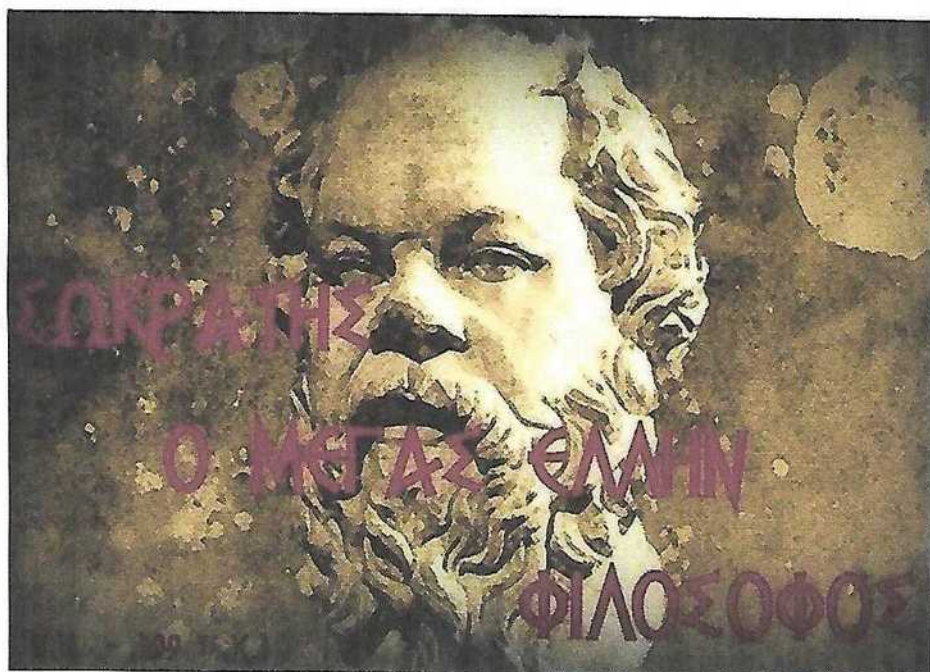

Ας μὴ μιγᾶμε, χοιρόν, διὰ τὸν Ζωκράτη
 βᾶν διὰ πεδαμένο. καὶ μὴν ζεχνᾶμε, ὅσοι ἀπὸ
 ἡμᾶς τὸ γιῶδαμε, πῶς, ἂν τὸ φθαρτό του περίβη-
 μα διαγύθηκε, αὐτὸ δὲν βημαίνει καὶ τὸ τέρμα
 τοῦ βίου του, ἀλλὰ τὴν ἀρχὴ μιᾶς ἀληθῆς ζωῆς,
 ἀθάνατης. Τὸ κώνειο ποὺ ἔκλειβε μόνον τὴν φυ-
 σικὴν ζωὴ τοῦ Ζωκράτη, διὰ τὴν ζωὴ τοῦ πνεύ-
 ματός του, ἀντίθετα, ἔγινε πηροῦβια, δυνατὴ πη-
 ρὴ φωτός, ποὺ ἡ ἀγέβπερη ἀκτινοβολία της κα-
 τὰυχαίει κι ἡμᾶς βῆμερα. ☼

Ας θυμηθοῦμε τὴν ἀθάνατη βενηὴ ποὺ ἡ ὥρα τοῦ κωνείου ἐπέπευθε στὸν ἀγαπημέ-
 νο μαθητὴ, τὸν Πλάτωνα, τὴν βενηὴ μὲ τὴν ὁποία τεχνιώνει ὁ ηγερωνικὸς «Φοῖδων»
 καὶ ὁ Πλάτων διατυπώνει τὴν ἀκόλουθη τεχνικὴ κρίση διὰ τὸν Λάβκαθό του: «Ἦδε ἡ
 τεχνιτή, ὃ Ἐχέκρατες, τοῦ ἑταίρου ἡμῖν ἔχενετο, ἀνδρός, ὡς ἡμεῖς φαῖμεν ἂν, τῶν τότε ὦν
 ἐπειράθημεν ἀρίστου καὶ ἀληθῆς φρονιμωτάτου καὶ δικαιοτάτου» (118 α). ©

Δηλαδὴ: «Αὐτὸ ἦταν τὸ τέλος τοῦ βυτιρόγου μας, Ἐχέκρατη, ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ, ὅπως
 θὰ γέγαμε ἡμεῖς, ἦταν, ἀπ' ὅσους μᾶς δόθηκε νὰ γνωρίσουμε, ἔφοχος μέβα στὸς
 ἀνθρώπους τῆς γενιᾶς του, ὁ πιὸ βουός καὶ δίκαιος ἀπὸ ὅλους». ©

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ο ΣΟΚΡΑΤΗΣ, Β. Ν. Τατάκης, "Εκδοτικός οίκος «Αστήρ»", Αθήναι.
2. Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, τόμος 2ος, Το Αίνιγμα του Σωκράτη, Αντρέ Μπονάρ, έκδ. Θεμέλιο.
3. ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΗΛΙΑΙΑΣ στην Αρχαία Αγορά της Αθήνας, commons.wikimedia.org/wiki (Εικόνα 5.2. με ένδειξη public domain, τεχ. προέλευση με επιβεβαιωμένη άδεια 24/02/2008.
4. Η ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΗ ΕΚΔΙΚΕΙΤΑΙ ΤΟΥΣ ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ ΤΟΥ ΜΟΝΟΤΟΝΙΚΟΥ, Κώστας Δούκας, w.w.w. triklorodia.gr

Η ΓΝΩΣΗ ΔΙΝΕΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ ΣΤΟΝ ΣΟΚΡΑΤΗ. Λεπτομέρεια από μωσαϊκό του Bernardino di Betto στον καθεδρικό ναό της Λιένα, 1504